

Regional analyse Sør-Trøndelag

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM

TF-notat nr. 67/2012

Tittel: Regional analyse Sør-Trøndelag
Undertittel:
TF-notat nr: 67/2012
Forfatter(e): Knut Vareide og Hanna Nyborg Storm
Dato: 04.12.2012
ISBN: 978-82-7401-573-4
ISSN: 1891-053X
Pris: 120,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto
Prosjekt: Regionale næringsanalyser
Prosjektnr.: 20120170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Sør-Trøndelag fylkeskommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
Epost: post@tmforsk.no
www.telemarksforskning.no

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.

Hanna Storm er utdannet master i Økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. I Telemarksforskning er Storm tilknyttet faggruppa for regional utvikling, der hun har jobbet siden 2008.

Forord

Denne rapporten er en videreføring av tidligere næringsanalyser. Analysene bygger på indikatorer og metoder fra tidligere år, som er oppdatert eller oppgradert. I tillegg introduserer vi enkelte nye tema og indikatorer.

De som har lest tidligere rapporter vil kjenne igjen kapitlene for folketall, arbeidsplasser, NæringsNM og Attraktivitetspyramiden.

I denne rapporten har vi også med to nye kapitler. Det ene kapitlet omhandler næringsmessig sårbarhet, det andre scenarier for befolkningsvekst fram til 2040.

Telemarksforskning har utarbeidet 21 regionale analyser på ulike geografiske nivå i 2012. Telemarksforskning og oppdragsgiverne har møttes ved tre anledninger underveis for å diskutere innhold, relevans og metoder. Dette har gitt verdifulle innspill til oss som har utarbeidet rapportene.

Vi har hatt det privilegium å lage slike regionale analyser over en periode på over ti år, hvorav enkelte oppdragsgivere har vært med i alle årene. Dette har gjort at vi har gradvis kunnet foredle og forbedre analysene år for år. Innspillene fra oppdragsgiverne, som arbeider med regional utvikling i praksis, har vært uvurderlige i denne utviklingen.

Bø, 4.12.2012

Knut Vareide
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
Innledning	7
1. Befolkning	8
2. Arbeidsplasser	22
3. Næringsmessig sårbarhet.....	30
4. NæringsNM.....	44
5. Attraktivitetspyramiden.....	52
6. Regional vekstkraft	68

Sammendrag

Sør-Trøndelag har vært et av vekstfylkene i landet. De siste årene har fylket nærmet seg gjennomsnittet, ettersom den dominerende Trondheimsregionen har fått lavere vekst. Samtidig har Hitra/Frøya hatt oppsiktsvekkende framgang.

Sør-Trøndelag er et av fylkene som har hatt høyere befolkningsvekst enn Norge etter 2000. Det er Trondheimsregionen som har klart høyest vekst. Sør-Trøndelag har imidlertid fått gradvis mindre innflytting fra andre fylker, og har i de siste årene også hatt lavere innvandring enn resten av landet. Hitra/Frøya har hatt et sterkt oppsving i innflytting og befolkningsvekst de siste årene.

Sør-Trøndelag hadde høyere vekst i antall arbeidsplasser fram til 2006, men har hatt noe lavere vekst i antall arbeidsplasser etter 2006. Veksten i næringslivet har vært lavere enn veksten i næringslivet på landsbasis, men Sør-Trøndelag har hatt høyere vekst i antall offentlige arbeidsplasser enn resten av landet. Trondheimsregionen og Hitra/Frøya har hatt høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, mens de andre regionene har hatt lavere vekst enn landsgjennomsnittet.

I dette notatet har vi introdusert en ny type analyse, der vi måler regioners næringsmessige sårbarhet. Sårbarheten er målt gjennom å se på regionenes fordeling av arbeidsplassene på vekst- og nedgangsbransjer, hvor spesialisert næringslivet er på bestemte bransjer og arbeidsmarkedsintegrasjonen.

Hitra/Frøya og Oppdal/Rennebu er blant de mest sårbare regionene i landet. Den høye sårbarheten er et resultat av at regionene har høy spesialisering mot enkelte bransjer, og at arbeidsmarkedsintegrasjonen er lav. Sårbare regioner har systematisk lavere vekst enn robuste regioner. Hitra/Frøya har likevel gått mot strømmen og hatt sterk vekst i næringslivet. Trondheimsregionen er en av de mest robuste regionene i landet.

NæringsNM er et mål for hvordan næringslivet gjør det, på næringslivets premisser. I NæringsNM måles næringslivets prestasjoner med hensyn til lønnsomhet, vekst i omsetning og verdiskaping, etableringsvirksomhet og næringslivets relative størrelse.

Sør-Trøndelag gjør det forholdsvis bra i NæringsNM, og er nummer fire av 19 fylker. Det er en nedgang fra 2010, da fylket kom på førsteplass. Trondheimsregionen er på tredje plass av de 83 regionene i landet. Det er først og fremst Trondheimsregionen som trekker opp tallene for Sør-Trøndelag i NæringsNM. Av kommunene er det Orkdal som gjør det best i NæringsNM, foran Trondheim.

Utviklingen i Sør-Trøndelag er analysert gjennom Attraktivitetspyramiden, som definerer tre typer attraktivitet som avgjørende for vekst: Attraktivitet for bedrifter i basisnæringer, attraktivitet for besøk og attraktivitet som bosted.

Sør-Trøndelag er et av fylkene som har hatt vekst i basisnæringene, som kjennetegnes av at de i stor grad eksporterer produkter og tjenester ut av regionen. Det skyldes at fylket har en høy andel i teknologiske tjenester, en bransje som har vokst kraftig. Veksten i antall arbeidsplasser i teknologiske tjenester har vært sterkere enn nedgangen i de andre basisnæringene i fylket, som industri og landbruk.

Sør-Trøndelag har også hatt høyere vekst i besøksnæringene enn resten av landet. Mesteparten av denne økningen kommer av at befolkningen i fylket har vokst forholdsvis raskt, men veksten i besøksnæringene er likevel høyere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Kommuner som Røros, Oppdal, Orkdal og Trondheim er utpregede besøkskommuner i fylket.

Sør-Trøndelag har hatt høy bostedsattraktivitet etter 2005. Attraktivitetsbarometeret måler nettoflyttingen i forhold til arbeidsplassveksten, og viser at Sør-Trøndelag har trukket flere innflyttere til fylket enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Sør-Trøndelag er attraktivt for innflyttere fra andre fylker i Norge, men

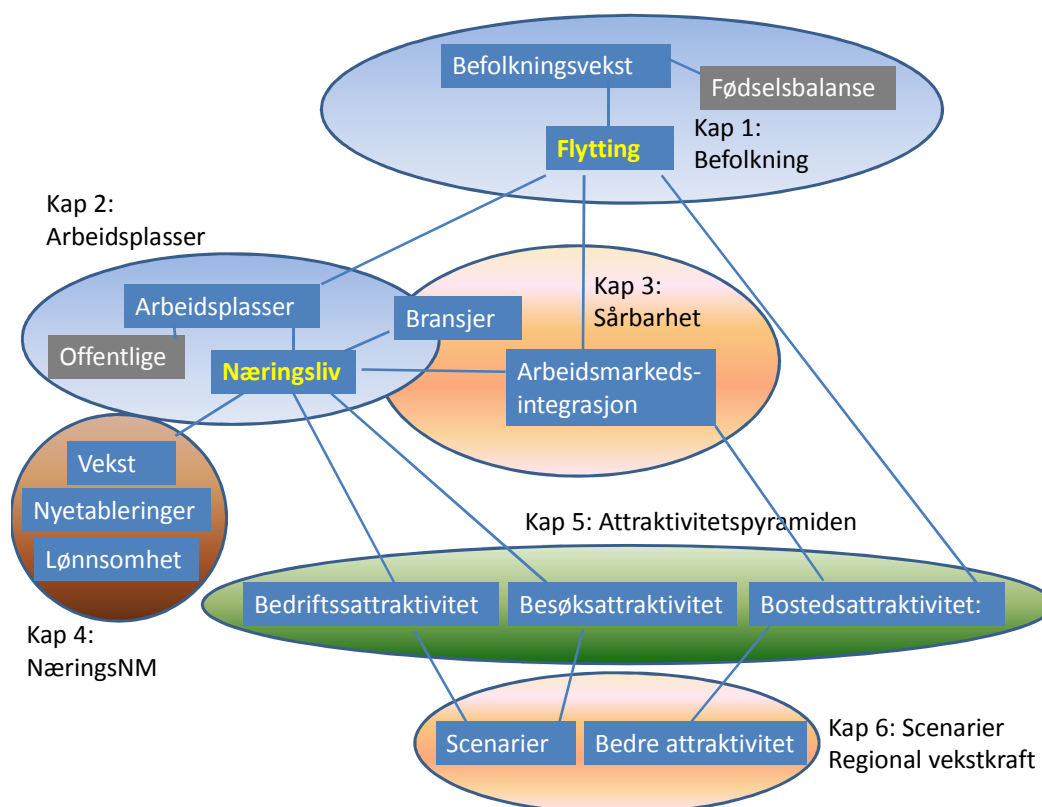
mindre attraktivt for innvandring og for innvandrerbefolkningen i andre fylker. Hitra/Frøya er et unntak i fylket, ved at de er svært attraktive for innvandrere.

Til slutt i denne rapporten er det laget ulike scenarier for hvilken befolkningsvekst det vil bli i Sør-Trøndelag dersom de lykkes med å oppnå høy arbeidsplassvekst og en forbedring av bostedsattraktiviteten. Tilsvarende er det scenarier for hvilken utvikling det vil bli dersom en mislykkes på de to områdene.

Sør-Trøndelag har et godt utgangspunkt for framtidig vekst. Fylket har en befolknings sammensetning som gir naturlig befolkningsvekst, samtidig som fylket har vært attraktivt som bosted. Dermed er Sør-Trøndelag et fylke som vil få befolkningsvekst i årene framover, selv om arbeidsplassveksten blir lav og bostedsattraktiviteten svekkes. Befolkningsveksten i fylket vil imidlertid bli lang høyere dersom en lykkes med å skape både høy arbeidsplassvekst og forbedre bostedsattraktiviteten. Sør-Trøndelag har da potensial til å oppnå den høyeste veksten av alle fylkene. Det er Trondheimsregionen og Hitra/Frøya som har de beste forutsetningene for framtidig vekst. De andre regionene er mindre robuste og risikerer befolkningsnedgang dersom det svikter i forhold til arbeidsplassutvikling eller bostedsattraktivitet.

Innledning

Notatet er bygd opp rundt seks kapitler, som til sammen skal gi et bilde av de sentrale utviklingstrekkene i området. De første to kapitlene er rent deskriptive. Deretter følger fire kapitler der vi gjennom ulike modeller og indikatorer forsøker å belyse årsaker og drivkrefter til utviklingen.

Notatet starter med en beskrivelse av befolkningsutviklingen. Befolkningsutviklingen er helt sentral for å beskrive et områdes utvikling. Flyttingen ut og inn av området vies spesiell oppmerksomhet, og er antakelig den viktigste indikatoren for om en region har en positiv utvikling. Mye av problemstillingene knyttet til regional utvikling kan knyttes til å forklare nettoflyttingen mellom regioner. I kapittel 2 gis en beskrivelse arbeidsplassutviklingen, og da spesielt arbeidsplassutviklingen i næringslivet.

I dette notatet introduserer vi et nytt begrep; næringsmessig sårbarhet. Den næringsmessige sårbarheten knytter seg til bransjesammensetningen i en region, og til arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region. Sårbarheten kan være med på å forklare utviklingen i en region, og gir også en pekepinn på sannsynlig utvikling i årene framover.

NæringsNM baseres på foretakenes regnskap, og viser hvordan bedriftene i en region gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet. NæringsNM gir en beskrivelse av næringsutviklingen, som utdyper bildet vi får av næringsutviklingen når vi bare ser på arbeidsplassutviklingen.

I kapittel 5 bruker vi modellen Attraktivitetspyramiden for å forklare stedenes befolkningsutvikling. Attraktivitetspyramiden har to dimensjoner som har med næringsutvikling å gjøre, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Den tredje dimensjonen er bostedsattraktivitet som er sentral for å forstå flyttingen mellom regionene. Til slutt har vi et kapittel 6, der vi trekker trådene framover. Hvordan vil veksten i en kommune eller region påvirkes av at en lykkes med næringsutvikling og attraktivitetsutvikling?

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste indikatoren for regional utvikling, og blir i denne rapporten viet ekstra oppmerksomhet. En positiv befolkningsutvikling er et mål i seg selv for de fleste regioner og er den fremste indikatoren på om noe går bra i en region. Alt datagrunnlag i dette kapitlet er fra SSB.

1.1 Befolkningsutviklingen i Sør-Trøndelag

Det har vært høy vekst i folketallet i Sør-Trøndelag i perioden fra 2000. Veksten var høyere enn landsgjennomsnittet i alle årene til og med 2007. Veksten i Sør-Trøndelag har vært høy også etter dette året, men befolkningsveksten på landsbasis har samtidig økt sterkt. Hovedårsaken til den høye befolkningsveksten er økt arbeidsinnvandring fra EU-land til Norge. Den økte innvandringen har gitt bedre befolkningsvekst i hele landet.

De siste fire årene har veksten i Sør-Trøndelag ligget nært landsgjennomsnittet. På grunn av den sterke veksten tidlig i perioden, har veksten i Sør-Trøndelag imidlertid vært sterkere enn på landsbasis i perioden 2000-2012. Sør-Trøndelag har økt folketallet med 13,4 prosent, mot 11,3 prosent på landsbasis.

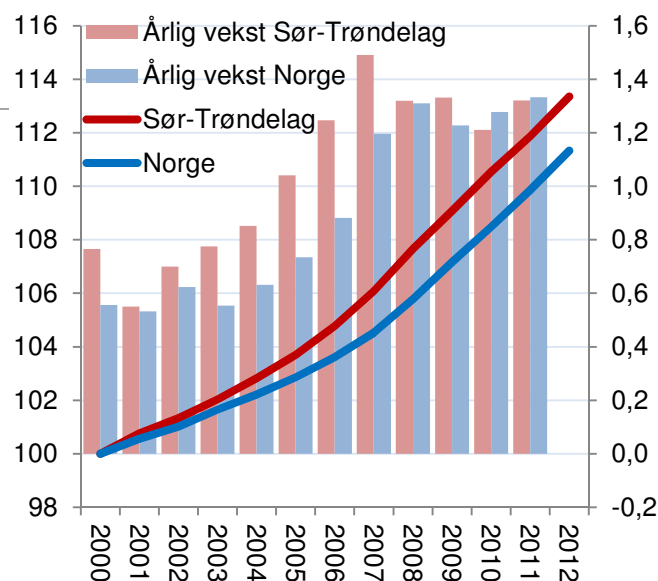
1.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsutviklingen består av tre komponenter; fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

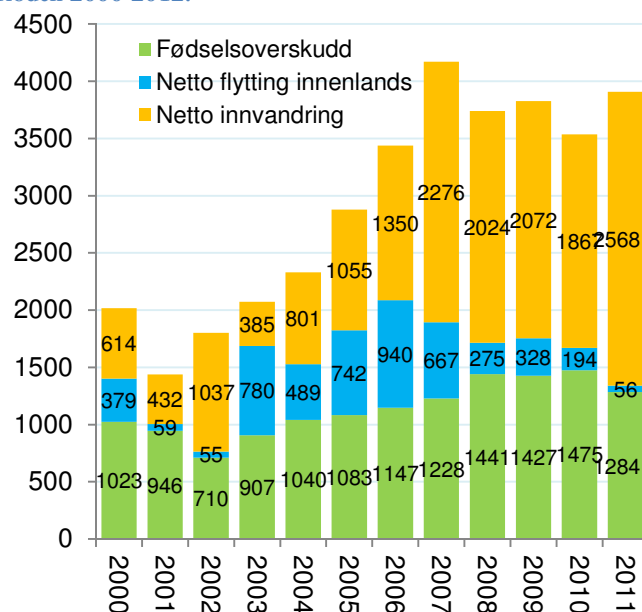
Sør-Trøndelag har hatt et fødselsoverskudd som har bidratt til folketallsveksten alle år siden 2000. Fødselsoverskuddet har vært høyt alle årene, og har økt i løpet av perioden.

Det har vært nettoinnflytting fra andre fylker i alle årene siden 2000, men nivået har variert. Etter 2006 har nettoinnflyttingen blitt sterkt redusert.

Innvandringen har bidratt positivt, og økt mye de siste årene. Det er innvandringen som de siste årene har bidratt mest til den positive folketallsutviklingen i fylket.

Figur 1: Befolkningsutvikling i Sør-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2012.

Figur 2: Befolkningsutviklingen i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011, dekomponert i fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

1.3 Befolkningsveksten i fylkene

I tabellen under ser vi hvordan den årlige veksten har utviklet seg i alle fylkene i Norge etter 2000.

Tabell 1: Årlig befolkningsvekst i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	0,2	0,8	0,9	0,9	1,5	1,6	1,9	2,2	2,7	2,0	2,1	2,3
Akershus	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,4	1,6	1,8	1,7	1,7	1,7	1,9
Rogaland	0,5	0,7	1,0	1,0	1,1	1,1	1,8	2,0	1,9	1,8	1,9	1,6
Buskerud	0,9	0,4	0,7	0,4	0,5	0,7	1,0	1,4	1,4	1,2	1,3	1,6
Sør-Trøndelag	0,8	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,2	1,5	1,3	1,3	1,2	1,3
Aust-Agder	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,6	1,3	1,2	1,1	1,4	1,3
Hordaland	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	1,0	0,9	1,3	1,5	1,6	1,5	1,3
Østfold	1,1	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7	0,8	1,1	1,2	1,1	1,2	1,3
Vestfold	1,1	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8	1,2	1,2	0,9	1,0	1,2
Vest-Agder	0,8	0,6	0,9	0,6	0,7	0,6	0,9	1,4	1,4	1,3	1,2	1,1
Møre og Romsdal	0,3	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,6	0,8	1,0	1,1	1,1
Nord-Trøndelag	0,1	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2	0,3	0,6	0,7	0,6	0,4	0,9
Troms	0,4	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,6	0,4	0,3	0,6	0,6	0,7	0,7
Hedmark	0,5	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6
Oppland	0,4	-0,1	0,2	0,1	-0,3	0,0	-0,1	0,3	0,4	0,5	0,5	0,6
Finnmark	0,0	-0,5	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	-0,4	0,1	0,5	0,8	0,5
Telemark	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	-0,1	0,0	0,3	0,5	0,4	0,6	0,5
Nordland	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	0,2	0,4	0,4	0,4
Sogn og Fjordane	0,0	-0,3	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,4	0,1	0,2	0,6	0,6	0,4
Norge	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,9	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3

Befolkningsveksten i Norge skjøt fart i 2007, da det ble en sterk økning i arbeidsinnvandring fra EU-land. Denne innvandringen har fortsatt å øke, og har ført til en femårsperiode med historisk høy befolkningsvekst. Befolkningsveksten på landsbasis har vært i størrelsesorden 1,2 til 1,3 prosent av folketallet årlig de siste fem årene. I 2011 sto innvandringen for nesten ett prosentpoeng av denne befolkningsveksten. Fra og med 2008 har alle de 19 fylkene i landet hatt befolkningsvekst hvert år. Den høye innvandringen har dermed skapt befolkningsvekst i alle fylkene.

Vi kan se at Sør-Trøndelag har hatt høy vekst gjennom hele perioden, og at veksten har blitt sterkere i de siste årene, slikt den har i de andre fylkene. Det som skiller Sør-Trøndelag fra de andre fylkene, er at veksten var relativt sett sterkere enn i resten av landet i begynnelsen av periode, og at veksten har økt mer jevnt i løpet av perioden. Sør-Trøndelag har fortsatt å være blant fylkene med sterkst vekst de siste årene, men har vokst mer i takt med utviklingen i resten av landet.

1.4 Innvandring

Innvandringen har forsterket befolkningsveksten i alle fylker og regioner. I tabellen under ser vi hvordan innvandringen har utviklet seg i fylkene i Norge.

Tabell 2: Netto innvandring i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011, samt snitt i perioden 2007-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Snitt 2007-2011
Oslo	0,1	0,1	0,7	0,2	0,3	0,6	0,7	1,3	1,8	1,1	1,3	1,5	1,4
Finnmark	0,9	0,4	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,8	1,0	1,0	1,1	1,2	1,0
Møre og Romsdal	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,0
Buskerud	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,8	0,7	0,8	1,0	1,1	0,9
Akershus	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,6	0,8	0,8	0,7	0,8	1,0	0,8
Troms	0,3	0,2	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8
Rogaland	0,0	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,8	1,3	1,2	1,0	1,2	0,9	1,1
Sogn og Fjordane	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4	0,8	0,9	1,1	1,1	0,9	1,0
Sør-Trøndelag	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3	0,4	0,5	0,8	0,7	0,7	0,6	0,9	0,8
Aust-Agder	0,2	0,1	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,8	0,9	0,7	0,8	0,9	0,8
Hordaland	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	0,5	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Oppland	0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,7
Nordland	0,5	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
Nord-Trøndelag	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,7	0,5	0,5	0,5	0,8	0,6
Vestfold	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,3	0,5	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,7
Østfold	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6
Vest-Agder	0,3	0,2	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8
Hedmark	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6
Telemark	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Norge	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0,4	0,5	0,8	0,9	0,8	0,9	1,0	0,9

Alle fylkene fikk fra 2007 en høyere innvandring enn de hadde hatt tidligere. Innvandringen i 2011 ble høyere enn noensinne, og tilsvarte nesten én prosent av folketallet i Norge.

I 2011 var det Oslo, Finnmark, Møre og Romsdal og Buskerud som hadde høyest innvandring. Rogaland og Sogn og Fjordane har hatt høy innvandring i tidligere år, men fikk ikke så høy innvandring i 2011.

Vi kan se at Sør-Trøndelag har fått økt innvandring fra 2007 og utover. Innvandringen har stort sett ligget nært landsgjennomsnittet de fleste årene, men har de siste fire årene vært litt under snittet. Sør-Trøndelag har i snitt hatt en innvandring på 0,8 prosent av folketallet i perioden 2007-2011, mens landsgjennomsnittet har vært 0,9 prosent. Dette kan forklare hvorfor den relative veksten i Sør-Trøndelag har blitt litt lavere sammenliknet med veksten på landsbasis.

1.5 Innenlands flytting

Den innenlandske nettoflyttingen er interessant å studere, fordi den forteller hvilke regioner som vokser på bekostning av andre. I tabellen under ser vi hvordan nettoflyttingen i fylkene har utviklet seg.

Tabell 3: Netto flytting innenlands i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akershus	0,4	0,4	0,5	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Østfold	1,0	0,6	0,8	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4
Vestfold	0,7	0,5	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3
Buskerud	0,5	0,1	0,3	0,0	0,0	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Aust-Agder	0,1	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	0,0	0,0	0,3	0,1	0,1	0,3	0,2
Hedmark	0,3	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,1	0,0	0,0	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0
Nord-Trøndelag	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	0,0
Rogaland	-0,1	-0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vest-Agder	0,1	0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Hordaland	-0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Oslo	-0,4	0,2	-0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1
Telemark	0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Oppland	0,2	-0,1	0,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,4	-0,1	-0,2	0,0	-0,2	-0,2
Møre og Romsdal	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Nordland	-0,9	-0,7	-0,7	-0,5	-0,6	-0,7	-0,8	-0,7	-0,6	-0,5	-0,4	-0,5
Troms	-0,4	-0,6	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	-0,4	-0,7	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6
Sogn og Fjordane	-0,6	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-1,0	-1,1	-0,9	-0,9	-0,7	-0,7	-0,6
Finnmark	-1,5	-1,2	-1,3	-1,1	-0,9	-0,8	-1,0	-1,4	-1,3	-0,9	-0,6	-0,9

Akershus, Østfold og Vestfold er fylker som har hatt netto innflytting fra andre fylker i alle årene etter 2000. Øst- og Vestfold har imidlertid langt lavere innflytting fra andre fylker i de siste årene.

De tre nordligste fylkene, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er fem fylker som har hatt netto utflytting i alle årene etter 2000. I disse fylkene har utflyttingen til andre fylker blitt lavere de siste årene.

Som vi så i figur 2, har Sør-Trøndelag hatt netto innflytting i alle årene i perioden. Nettoinnflyttingen var sterkest i perioden fra 2003 til 2007, da den var mellom 0,2 og 0,3 prosent av folketallet. I årene før og etter denne perioden har nettoinnflyttingen vært mellom 0 og 0,1 prosent av folketallet.

1.6 Fødselsbalanse

Fødselsbalansen virker i utgangspunktet kanskje ikke like interessant som flyttemønstrene, ettersom den endres ganske langsomt og er lite påvirkelig. Fødselsbalansen påvirkes av aldersfordelingen, kjønnsfordelingen og fruktbarheten. På lang sikt betyr fødselsbalansen imidlertid mye for befolkningsutviklingen.

Tabell 4: Fødselsbalansen i prosent av folketall i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Rogaland	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7
Hordaland	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5
Akershus	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Vest-Agder	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Sør-Trøndelag	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Troms	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Møre og Romsdal	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Buskerud	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Aust-Agder	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
Finnmark	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2	0,3	0,4	0,2	0,2
Sogn og Fjordane	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Vestfold	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Nord-Trøndelag	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1
Østfold	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Nordland	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Telemark	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Oppland	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Hedmark	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Norge	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Oslo har den klart høyeste fødselsbalansen i 2011. For ti år siden hadde Rogaland, Finnmark, Akershus og Hordaland høyere fødselsbalanse. Oslo har hatt en sterkt økende fødselsbalanse siden 2000, mens Finnmark og Akershus har hatt en synkende trend.

Hedmark, Oppland og Telemark er fylker som har hatt en negativ fødselsbalanse i perioden etter 2000. Når fødselsbalansen er så lav i disse fylkene henger det sammen med to faktorer. For det første er aldersstrukturen ugunstig, med mange gamle og få kvinner i fødedyktig alder. For det andre er fruktbarheten lav, ved at kvinner i disse fylkene får relativt få barn i sin levetid.

Sør-Trøndelag har hatt et fødselsoverskudd som har ligget mellom 0,3 og 0,5 prosent av folketallet i årene siden 2000. Dette har vært likt som eller over snittet i Norge. Sør-Trøndelag er blant fylkene med god flytbalanse, og vokser dermed systematisk sterkere enn andre fylker gjennom fødselsoverskuddet.

1.7 Relativ flytting

Relativ flytting er summen av netto innenlands flytting og innvandring fratrukket landsgjennomsnittet. Dette er et mål for hvordan et fylke gjør det i konkurranse med andre fylker i Norge. Fylker med høy innflytting har enten høy arbeidsplassvekst eller høy bostedsattraktivitet.

Tabell 5: Relativ flytting i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011. Relativ flytting er nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring til Norge.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akershus	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	0,3	0,5
Oslo	-0,5	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,4
Buskerud	0,5	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,4
Østfold	0,8	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Aust-Agder	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	0,1
Vestfold	0,7	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1
Rogaland	-0,4	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,5	0,5	0,2	0,2	0,2	-0,1
Sør-Trøndelag	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	-0,1	0,0	-0,2	-0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,3	-0,1	0,0	-0,1
Hordaland	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,6	-0,2
Hedmark	0,4	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,4	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2
Oppland	0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,4	-0,3	-0,5	-0,4	-0,5	-0,2	-0,3	-0,3
Vest-Agder	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,3
Telemark	0,2	0,0	-0,2	-0,1	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5
Troms	-0,3	-0,6	-0,3	-0,3	-0,6	-0,2	-0,6	-0,9	-0,7	-0,6	-0,6	-0,6
Nordland	-0,7	-0,6	-0,7	-0,3	-0,5	-0,7	-0,9	-1,1	-0,8	-0,6	-0,5	-0,6
Finnmark	-0,8	-1,0	-1,1	-1,0	-0,8	-1,0	-1,2	-1,4	-1,1	-0,7	-0,3	-0,6
Sogn og Fjordane	-0,5	-0,7	-0,6	-0,5	-0,7	-1,0	-1,2	-0,9	-1,0	-0,4	-0,5	-0,7

Akershus, Oslo og Buskerud hadde høyest innflytting av fylkene i landet i 2011. Dette er fylker som har hatt høy innflytting i perioden etter 2000.

Østfold og Vestfold hadde høyest innflytting i 2000, men i disse fylkene har trenden vært sterkt fallende. Også Hedmark og Telemark har en klar fallende tendens i den relative nettoflyttingen.

De fylkene med klare positiv trend er Oslo, Finnmark og Møre og Romsdal. Rogaland hadde en sterk forbedring fra 2000 til 2007, men har hatt en fallende tendens de siste fem årene.

Sogn og Fjordane og de tre nordligste fylkene hadde aller svakest flyttebalanse i 2011, og har også gjort det svakest samlet sett etter 2000.

Sør-Trøndelag hadde en relativ flyttebalanse som var middels eller positiv fram til 2008. Den relative flyttebalansen var spesielt sterk fra 2003 til 2007. I disse årene var det en god netto innflytting fra andre fylker. I tre av de fire siste årene har den relative flyttingen imidlertid vært negativ. Dette er en konsekvens av at nettoinnflyttingen har blitt lavere, samtidig som innvandringen har vært under middels.

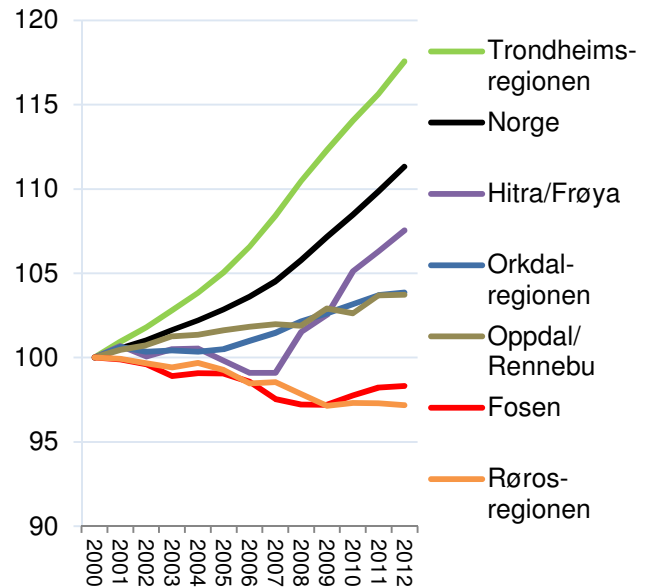
1.8 Befolkningsutvikling i regionene

Trondheimsregionen har hatt høy vekst i folketallet siden 2000, og har økt folketallet med 17,6 prosent. Dette er sterkere enn landsgjennomsnittet på 11,3 prosent.

Hitra/Frøya hadde nedgang i folketallet fram til 2007, men har de siste fem årene hatt sterk vekst. Resultatet er at regionen har økt folketallet med 7,5 prosent siden 2000.

Orkdalregionen og Oppdal/Rennebu har hatt liknende utvikling, og har økt folketallet med nærme- re fire prosent siden 2000.

Fosen og Rørosregionen har hatt nedgang i folke- tallet i perioden. Fosen har hatt en moderat vekst i folketallet de siste årene, men lå i 2012 likevel 1,7 prosent under folketallsnivået fra 2000. Rørosre- gionen har hatt en jevn nedgang, og har redusert folketallet med 2,8 prosent siden 2000.

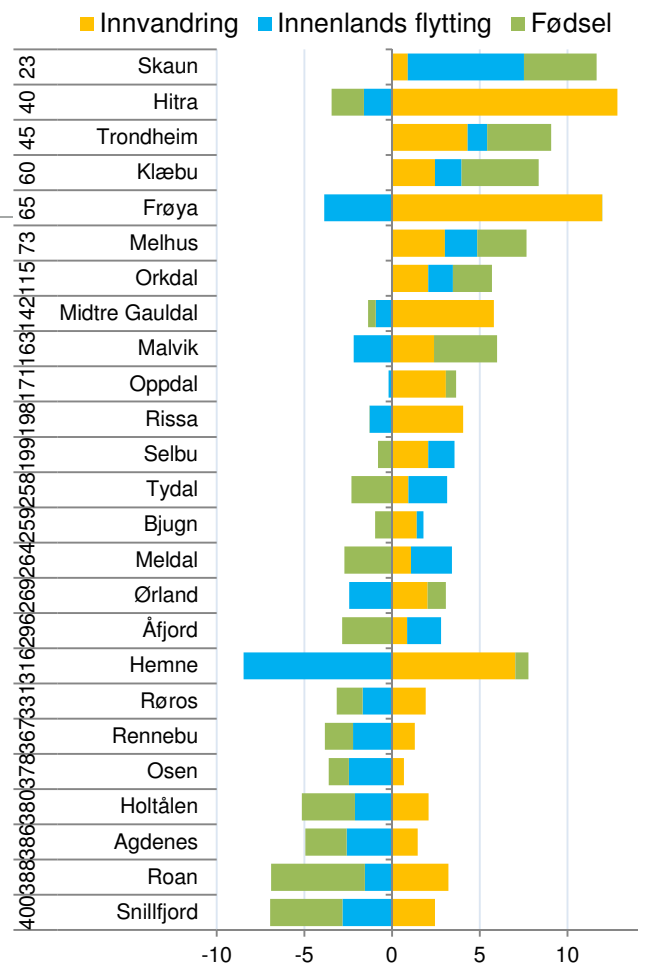
Figur 3: Befolkningsutvikling i regionene i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.9 Befolkningsutvikling i kommunene

Skaun er kommunen som har hatt best folketalls- utvikling i Sør-Trøndelag de siste fem år, og har økt folketallet med 11,7 prosent. Kommunen har hatt en høy innenlands nettoinnflytting og et høyt fødselsoverskudd, samt noe innvandring. Dette har ført til at Skaun er blant de 25 kommunene i landet med høyest vekst i denne perioden.

Hitra, som har hatt nest høyest vekst i fylket, har vokst gjennom en nettoinnvandring som har til- svart 12,8 prosent av folketallet. Hitra har i samme periode hatt netto innenlands utflytting og et fød- selsunderskudd. Den høye innvandringen har alene ført til at Hitra blir rangert som nummer 40. i lan- det for vekst i folketallet siste fem år.

Svakest utvikling har Snillfjord og Roan hatt. Beg- ge kommunene har hatt netto utflytting og et høyt fødselsunderskudd. De fleste kommunene i Sør- Trøndelag som har hatt nedgang i folketallet, har lik profil. Mange distriktskommuner sliter med netto utflytting og fødselsunderskudd.

Figur 4: Befolkningsendringer i kommunene i Sør-Trøndelag siste fem år, dekomponert. Tallene til venstre angir rangering med hensyn til vekst siste fem år blant landets 429 kommuner.

1.10 Relativ flytting i kommunene

Relativ flytting er en interessant indikator å følge, fordi den forteller om den underliggende styrken i utviklingen på et sted. Som nevnt tidligere er relativ flytting et steds nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring. Årsaken til at vi bruker relativ flytting i stedet for å bare bruke den enklere indikatoren nettoflytting, er å lettere kunne sammenlikne forskjellene mellom kommuner og utviklingen over tid. Kommunene er også rangert etter progressivt gjennomsnittⁱ, som både tar hensyn til veksten de siste ti årene og trenden i veksten. Slik den regnes ut, vil de siste årenes vekst telle mer enn vekst tidlig i perioden.

Tabell 6: Relativ flytting i prosent av folketallet i kommunene i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011. Rang viser kommunens rangering med hensyn til progressivt gjennomsnitt.

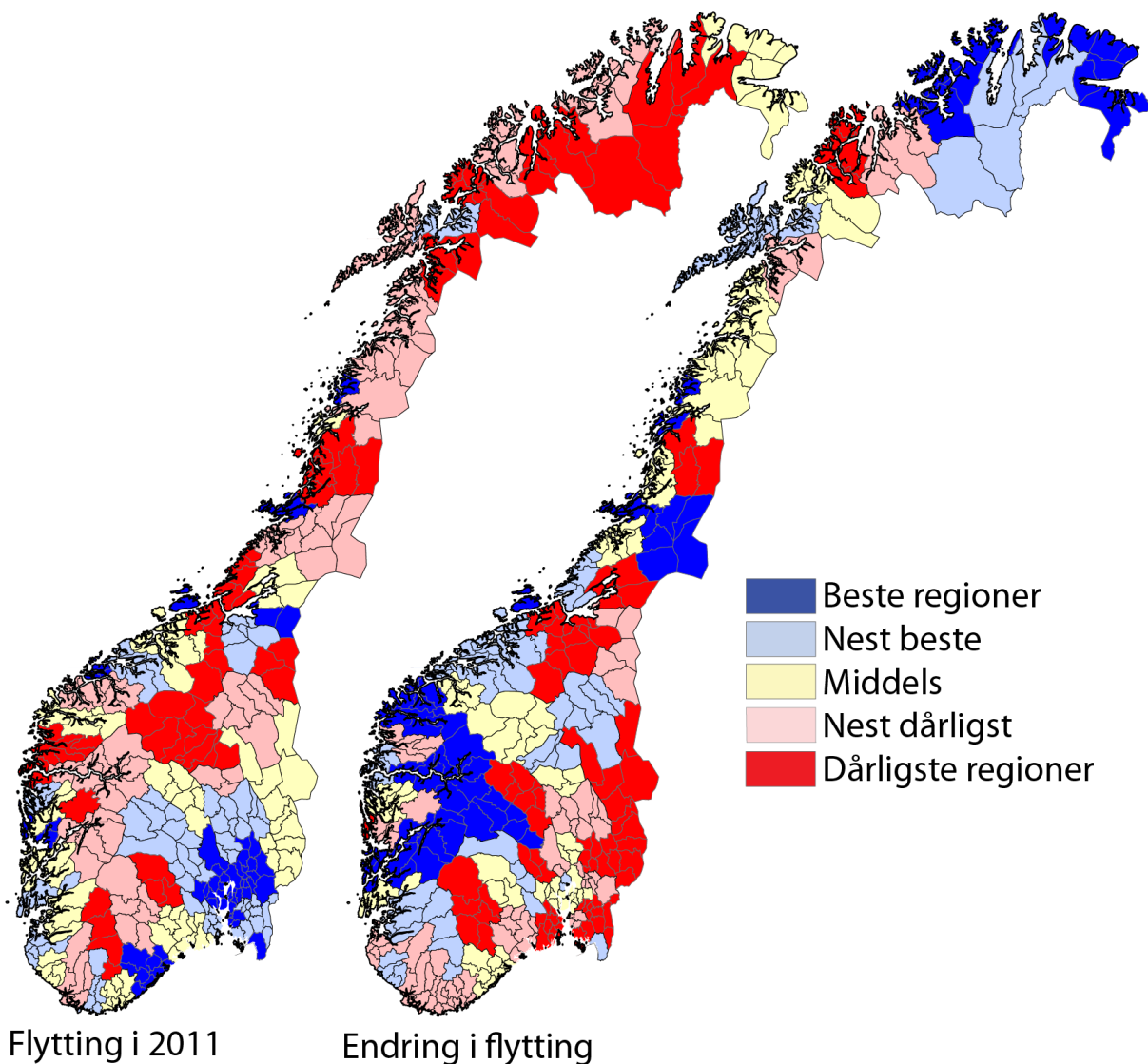
Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
19	Hitra	0,9	-1,2	-0,2	0,9	-2,1	-0,1	-0,3	2,2	-0,2	2,2	1,6	0,6
34	Skaun	-0,4	0,0	0,5	-0,5	0,5	0,2	0,2	0,1	-0,1	1,8	0,1	0,9
56	Frøya	0,0	-0,6	1,0	-1,0	0,4	-1,4	-0,6	1,7	0,8	1,7	-0,8	0,1
58	Trondheim	0,1	0,1	0,0	0,4	0,3	0,6	0,9	0,7	0,2	0,0	-0,1	0,1
74	Midtre Gauldal	0,3	0,6	-0,2	-0,3	-0,1	0,9	-0,1	-0,6	-0,1	0,5	-0,6	1,1
75	Melhus	0,1	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,3	0,9
114	Klæbu	1,1	0,6	1,5	0,1	-0,9	0,1	1,0	-0,4	-0,5	1,3	-0,2	-0,8
123	Orkdal	0,3	0,5	-0,2	0,4	0,2	0,6	0,8	0,5	-0,3	-0,3	-0,3	-0,6
155	Selbu	1,7	-0,8	0,2	-0,9	1,0	-0,9	-0,7	0,2	-0,3	-0,4	-1,0	0,5
161	Oppdal	0,3	0,6	0,4	-0,5	-0,1	-0,2	0,0	-0,3	-0,2	-1,0	0,3	-0,3
173	Meldal	0,8	-0,5	-0,5	-0,8	-0,3	-1,1	-0,2	-0,5	0,2	0,0	-0,9	0,2
200	Rissa	-0,3	-1,0	-1,4	-0,1	0,4	-0,6	-1,1	-0,9	-0,4	-0,1	0,7	-0,9
208	Åfjord	-0,5	-1,3	-0,6	-0,7	0,1	-0,9	-1,7	-1,1	-0,2	-1,0	0,2	0,6
237	Røros	1,1	0,5	-0,2	0,5	0,0	-0,1	-0,1	-1,7	-1,6	-0,3	-0,3	-0,3
243	Malvik	0,6	0,5	1,4	0,2	0,9	-0,1	-0,4	-1,0	-1,1	-0,7	-0,8	-0,6
246	Tydal	-1,3	-1,7	-0,9	-1,6	0,4	-3,2	-1,5	-1,0	-0,3	0,0	-0,2	0,2
275	Bjugn	-0,3	0,5	-0,5	1,2	-0,8	-1,0	-2,4	0,2	-1,7	-0,3	-0,1	-0,7
291	Roan	0,5	-1,1	-1,7	-1,0	0,5	-0,5	-3,3	-1,7	0,3	-1,0	0,5	-0,8
316	Agdenes	1,2	-0,1	-0,1	-0,9	0,5	-0,7	-0,1	-1,5	-1,9	-0,9	1,1	-2,3
330	Ørland	0,3	0,2	0,0	0,4	-0,7	-1,2	-1,3	-2,2	-1,2	0,5	-0,5	-1,4
333	Snillfjord	-0,6	-1,6	-2,1	-0,2	-0,6	1,4	-2,4	-0,4	-3,3	1,8	-1,3	-1,7
340	Rennebu	-0,3	-0,7	-0,1	0,5	0,2	-0,5	-1,3	-2,3	0,4	-0,4	-0,6	-2,3
341	Holtålen	-0,9	0,7	0,2	0,1	-1,3	-1,6	-0,6	-0,8	-0,7	-0,5	-0,5	-1,9
365	Osen	-1,6	-1,0	-4,0	-2,3	1,7	0,0	-1,2	-2,1	-2,1	0,5	-1,4	-1,2
371	Hemne	0,1	-2,1	0,1	-1,0	-0,6	-0,4	-1,2	-1,3	-1,2	-1,3	-0,5	-1,4

Hitra har hatt høy vekst i folketallet i fire av de fem siste årene. Også nabokommunen Frøya har hatt god vekst i flere av de siste årene. Skaun og Trondheim har hatt en flyttebalanse som har vært sterke enn middels i hele perioden. Alle fire kommunene er rangert blant de 60 beste kommunene i landet for progressiv tiårsindeks. I motsatt ende av skalaen finner vi Osen og Hemne, som har hatt en svak relativ flytting i de fleste årene i perioden.

Kommunene i Sør-Trøndelag er ganske jevnt fordelt når det gjelder rangering på den progressive tiårsindeksen, der omtrent halvparten er rangert over middels og omtrent halvparten under middels. Vi kan se at det er en overvekt at sentrale kommuner i øvre halvdel og en overvekt distriktskommuner i nedre halvdel, men det finnes flere interessante unntak, som Hitra og Frøya.

1.11 Nye regionale mønstre

I de siste årene har det blitt noen nye trekk i de regionale flyttemønstrene i Norge. I figuren under viser vi flyttemønsteret mellom regioner i 2011, samt flyttemønsteret i perioden 2009-2011 sammenliknet med perioden 2000-2006.

Figur 5: Regionale forskjeller i nettoflytting i 2011, samt endringer i relativ nettoflytting fra perioden 2000-2006 til perioden 2009-2011.

Kartet til venstre viser regionale variasjoner i nettoflyttingen i 2011. Det sentrale Østlandet trakk til seg mange innflyttere i 2011. Enkelte regioner rundt Bergen og Trondheim hadde også høy innflytting. Dette er et mønster som vi har sett tidligere. Det nye er at regioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya og Kystgruppen (Nord-Trøndelag) var blant regioner med høyest innflytting. Dette er regioner som har hatt stor utflytting tidligere.

I kartet til høyre ser vi hvordan flyttemønsteret har endret seg de siste tre årene i forhold til tidligere, målt med perioden 2000-2006. Finnmark har mye lavere utflytting enn tidligere, samtidig som at kystregioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya, HALD, Søre Sunnmøre, Kystgruppen, Sunnhordland og Nordfjord har fått mye bedre flyttebalanse. Østlandet har relativt sett fått mye lavere innflytting enn tidligere, men vi ser på kartet over flytting i 2011 at det fremdeles er Østlandet som trekker til seg flest innflyttere.

1.12 Befolkningsframskrivningerⁱⁱ

Hvert år beregner og publiserer Statistisk Sentralbyrå framskrivninger for Norges befolkning, den siste for perioden 2012-2100. SSBs befolkningsframskrivninger viser hvordan landets folkemengde vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandring.

Ulike prognoser for levealder og fruktbarhet påvirker framskrivningene i noen grad, men ganske lite i forhold til ulike prognoser for innvandring. De siste befolkningsframskrivningene viser at både samlet folkemengde og antall innvandrere i de nærmeste tiårene vil øke sterkt med de fleste kombinasjoner av forutsetninger. I følge modellen vil innvandring øke noen år til, og deretter ha betydelig nedgang.

Som følge av en lav arbeidsledighet og høyt inntektsnivå i Norge ventes det en høy innvandring de nærmeste årene. Etter hvert er det imidlertid ventet at inntektene fra petroleumssektoren vil minke og den relative inntekten i Norge synke. Dette vil kunne gjøre det mindre attraktivt å innvandre for å arbeide i Norge.

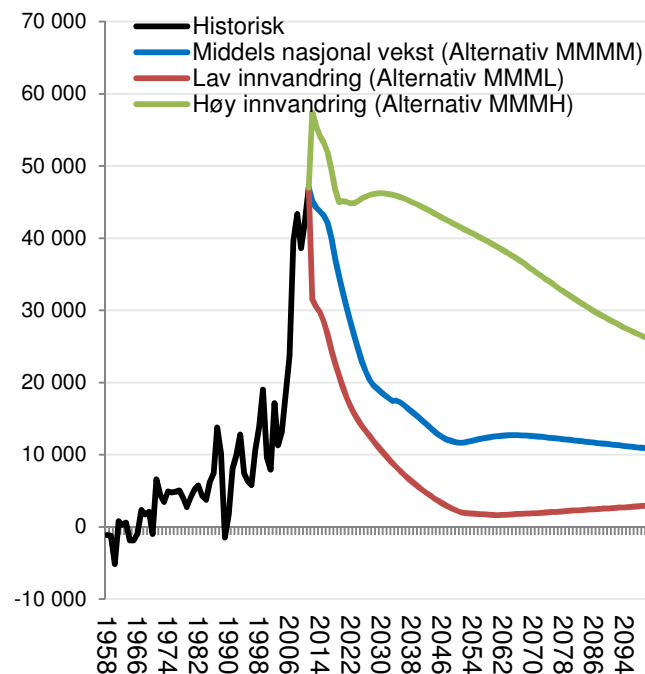
SSB presenterer tre framskrivningsbaner som kalles middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring. I figur 6 kan vi se at nettoinnvandringen er ventet å gå betydelig ned. I høyalternativet er det forutsatt konstant relativt inntektsnivå, og nedgangen i innvandring blir dermed mindre i dette alternativet. I lavalternativet er det forutsatt at det relative inntektsnivået i Norge vil falle sterkt, noe som vil føre til at innvandringen vil synke raskt.

Modellen tar hensyn til at innvandrere har høyere sannsynlighet for utvandring enn resten av befolkningen. Sannsynligheten for utvandringen varierer med alder, kjønn, botid i Norge og landbakgrunn. Et økende antall innvandrere i Norge medfører derfor større utvandring, og særlig av innvandrere med kort botid.

Som figur 6 viser, vil nettoinnvandringen i 2040 komme ned i 15 000 i mellomalternativet. Dette er en konsekvens av at den synkende innvandringen ikke klarer å kompensere for den økende utvandringen. Men også i høyalternativet blir nettoinnvandringen lavere på lang sikt, til tross for det svært høye nivået på innvandringen. Dette viser hvordan den økende utvandringen, som påvirkes

av den tidligere høye innvandringen, er en sentral forutsetning for framskrivningene.

Det er imidlertid stor usikkerhet forbundet med disse banene. Usikkerheten er knyttet både til selve modellen og anslagene for ledighet og relativ inntekt i framtiden. Denne usikkerheten gjør at innvandringstallene vil kunne avvike betydelig fra anslagene. Store avvik kan oppstå som konsekvens av uforutsette økonomiske og politiske forhold i andre land, spesielt vil kriser og konflikter kunne føre til at flere personer kommer til Norge for å få beskyttelse eller arbeid. Videre kan den økonomiske eller politiske utviklingen bli endret i de landene som arbeidsinnvandrere kommer fra, og i eventuelle nye EU-medlemsland som får lettere adgang til det norske arbeidsmarkedet. Den økonomiske og/eller politiske utvikling i andre europeiske land kan også føre til at arbeidsinnvandrere reiser til andre land enn Norge, for eksempel at polakker heller reiser til Tyskland enn Norge. I tillegg vil endringer i økonomiske og politiske forhold i Norge kunne påvirke innvandringen, som blant annet innvandringspolitikk, etterspørsel etter arbeidskraft, ledighet og inntektsnivå.

Figur 6: Historisk netto innvandring i 1958-2011 og framskrevet netto innvandring i perioden 2010-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring.

Utviklingen i innvandringen, som altså er antatt å være høy i de nærmeste årene for deretter å gå ned, vil ha stor påvirkning på den generelle befolkningsutviklingen i Norge. Det er ventet at de siste års sterke befolkningsvekst vil fortsette noen år til, for deretter å avta.

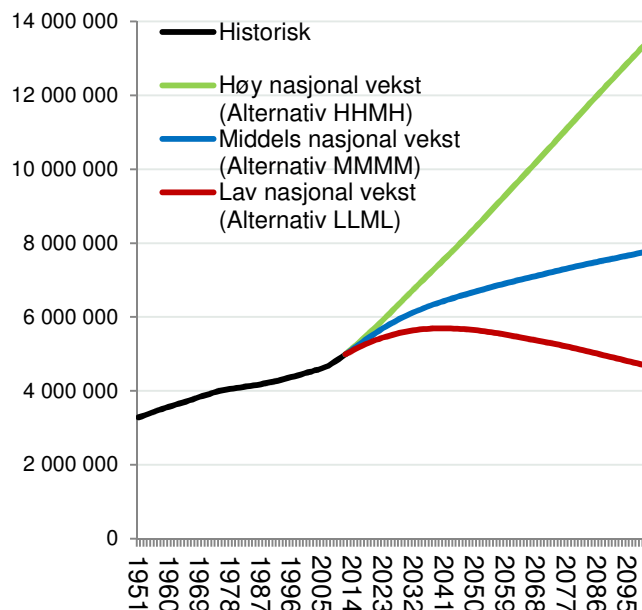
Figur 7 viser befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2012-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst. I følge framskrivningene blir befolkningsveksten særlig høy i de første årene, men lenger ut i perioden avtar befolkningsveksten. Ifølge hovedalternativet MMMM vil den årlige veksten være på topp om fire år, med en økning på 67 000 innbyggere i 2016, for deretter å synke til under 40 000 om 20 år, i 2032.

Folketallet passerte 5 millioner i mars 2012. I hovedalternativet MMMM vil folketallet ha nådd 6 millioner i 2030, og havne på 7,8 millioner i 2100. I alternativet med høy nasjonal vekst vil Norge nå 6 millioner allerede i løpet av 2023, og få over 13 millioner innbyggere i 2100. I lavalternativet øker befolkningen til 5,7 millioner i 2041, for deretter å avta.

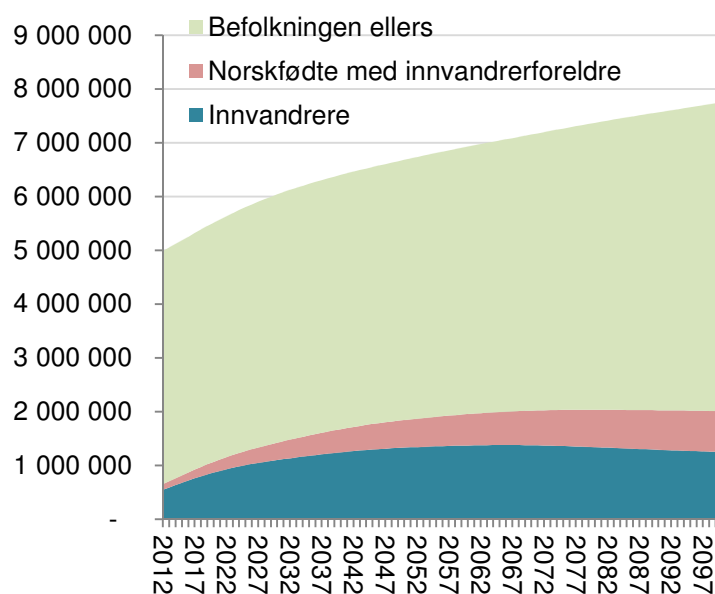
Det store spriket mellom alternativene vitner om den store usikkerheten som er knyttet til tallene, og SSB understreker at tallene blir mer og mer usikre jo lenger fram i tid vi går. Det er som nevnt spesielt knyttet stor usikkerhet til innvandringen.

Figur 8 viser befolkningen i Norge i perioden fram til 2100 i følge hovedalternativet MMMM, fordelt på gruppene innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

Antall innvandrere og barn født i Norge av innvandrerforeldre er forventet å øke sterkt i årene som kommer, spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. I hovedalternativet MMMM vil innvandrerbefolkningen, som er en sammenslåing av gruppene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, øke fra 655 000 i 2012 til over 2 millioner i løpet av 2060-årene. Den øvrige befolkningen vil øke fra 4,3 millioner i 2012 til over 5 millioner i samme periode.

Figur 7: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2011-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

Figur 8: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 2012-2100 i følge hovedalternativet MMMM fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

1.13 Regionale framskrivninger

I tillegg til de nasjonale framskrivningene, framskriver SSB befolkningen for fylkene og kommunene i landet fram til 2040.

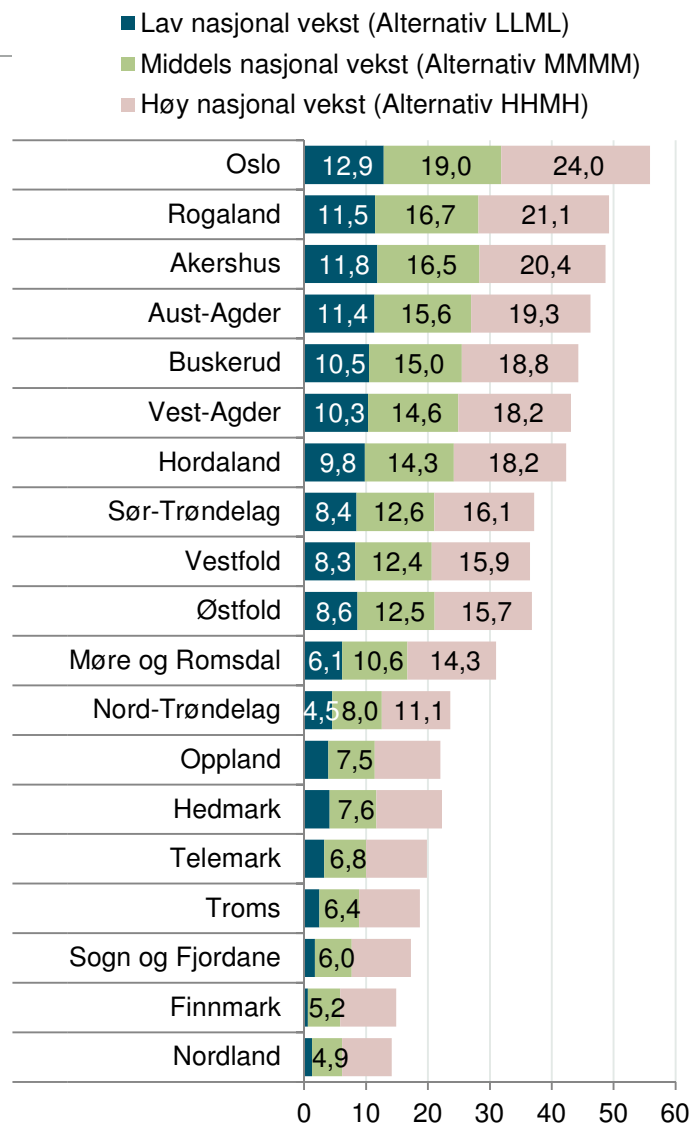
Ifølge SSBs regionale befolkningsframskrivninger vil folketallet i alle fylker øke fram til 2040. I den første perioden er det forventet aller sterkest vekst i Oslo, men også Rogaland og Akershus kan vente sterk vekst de nærmeste årene. Felles for vekstfylkene er at de omfatter et storbyområde eller er nær en av de større byene. Hovedalternativet forutsetter at veksten vil bli redusert lengre ut i perioden.

Figur 9 viser prosentvis vekst i fylkene fra 2012 til 2022. Fylkene er rangert etter alternativet «middels nasjonal vekst», som regnes som hovedalternativet og brukes av kommuner og fylkeskommuner som grunnlag for planlegging.

Oslo er det fylket som ventes å få høyest vekst under de gitte forutsetningene, og vil i følge hovedalternativet øke folketallet med 19 prosent i denne perioden. Denne økningen er nesten lik som i den foregående perioden 2002-2012, da Oslo økte folketallet med 19,6 prosent. Rogaland og Akershus er deretter ventet å få nest og tredje høyest vekst, med en vekst på over 16 prosent. Videre er det ventet sterk vekst i Aust-Agder, Buskerud og Vest-Agder. Spesielt så er Aust-Agder ventet å få en mye sterkere vekst enn i perioden 2002-2012, da folketallet økte med 8,3 prosent.

Lavest vekst er forventet i Nordland, Finnmark og Sogn og Fjordane. I følge hovedalternativet vil disse tre fylkene få en vekst fra 4,9 til 6,0 prosent. Dette er betydelig høyere vekst enn fylkene har hatt i den foregående tiårsperioden. Finnmark hadde en vekst på bare 0,1 prosent i perioden 2002-2012, mens Nordland hadde en vekst på 0,3 prosent. Selv lavalternativet forutsetter en høyere vekst enn i den foregående tiårsperioden. Veksten vil i følge dette alternativet bli fra 0,6 prosent i Nordland til 1,7 prosent i Sogn og Fjordane. I høyalternativet er veksten fra 8,0 til 9,6 prosent.

Sør-Trøndelag vil i følge hovedalternativet få en vekst på 12,6 prosent i perioden 2012-2022. Dette er litt høyere enn i den siste tiårsperioden, da veksten var på 11,9 prosent. Veksten i lavalternativet er 8,4 prosent, mens den er 16,1 prosent i høyalternativet.

Figur 9: Prosentvis vekst i fylkene fra 2012 til 2022 i følge de tre alternativene for lav nasjonal vekst, middels nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

1.14 Framskrivning Sør-Trøndelag

Figur 10 viser veksten i Sør-Trøndelag i perioden 1980-2012, samt SSBs framskrivningsalternativ for perioden 2012-2040. For perioden 1980-2012 brukes de historiske tallene, mens de tre framskrivningsalternativene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst brukes for perioden 2012-2040.

Folketallet i Sør-Trøndelag var på 297 950 per 1. januar 2012. Middelalternativet framskriver at befolkningen vil øke, men med avtagende styrke etter hvert. Folketallet vil øke til 379 714 i 2040.

I høyalternativet er veksten sterk og konstant, og resulterer i et folketall på 438 819 i 2040, altså en økning på over 140 000 innbyggere.

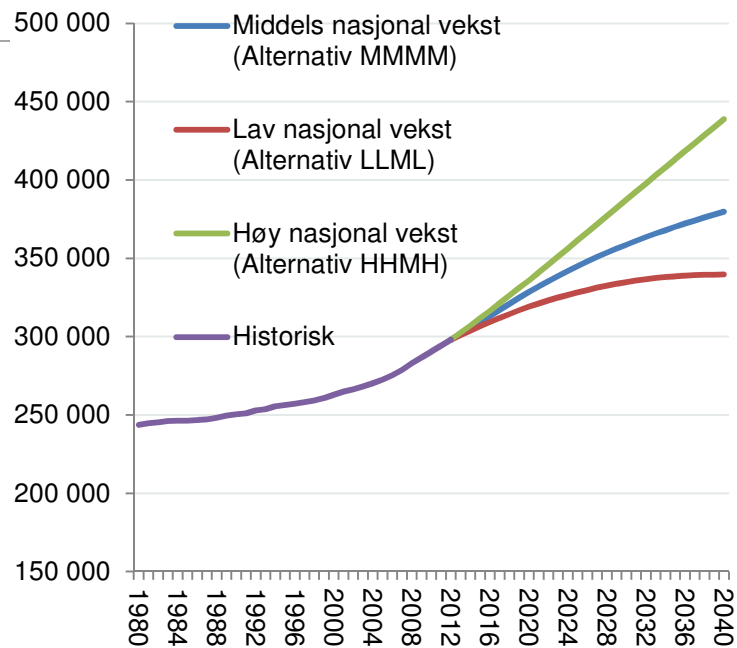
Lavalternativet sier også at folketallet skal øke gjennom hele perioden, men med svakere og avtagende styrke, før det vil ende på 339 632 i 2040.

1.15 Framskrivninger for regioner

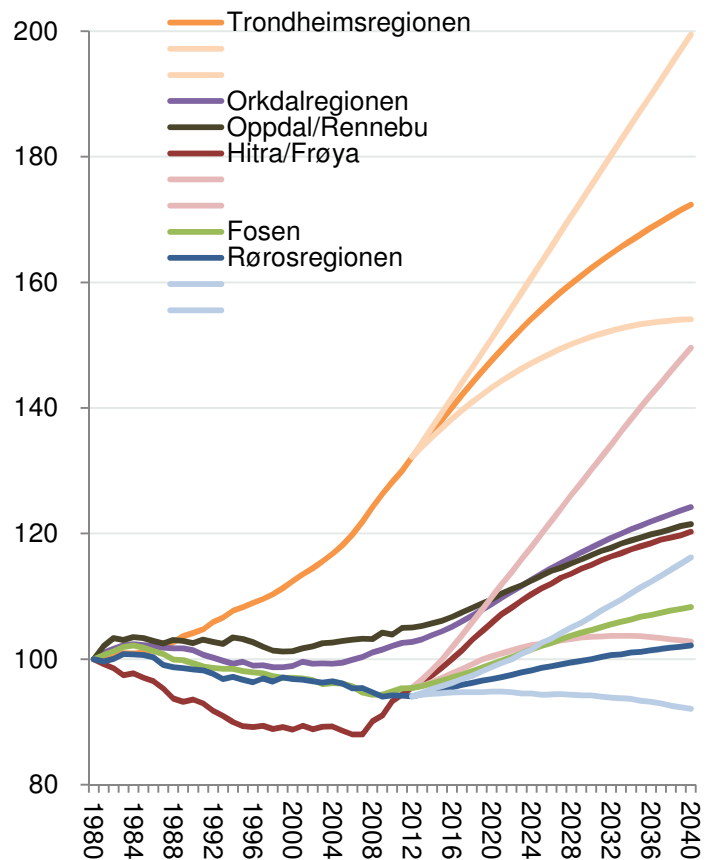
Figur 11 viser befolkningsframskrivningene for regionene i Sør-Trøndelag. Alle tre alternativ er vist for Trondheimsregionen, Oppdal/Rennebu og Hitra/Frøya, men det er kun det midlere alternativet som er vist for de andre regionene.

Trondheimsregionen har vokst med over 32 prosent fra 1980 til 2012. I følge hovedalternativet MMMM vil regionen vokse med ytterligere 40 prosentpoeng fram til 2040. Høyalternativet sier en vekst på hele 67 prosentpoeng, noe som nesten vil doble folketallet fra 1980. Siden Trondheimsregionen er den største regionen i folketall, betyr dette mye for utviklingen i fylket.

Hitra/Frøya har en interessant utvikling. Folketallet sank fram til 2007, men har hatt en god utvikling siste fem år. Siden framskrivningene tar utgangspunkt i de siste fem års flyttemønster, får Hitra/Frøya framskrevet en vekst som er veldig sterk. Hitra/Frøya får nesten like sterk vekst som Orkdalregionen og Oppdal/Rennebu i perioden 1980-2040, og mye sterkere vekst enn Fosen og Rørosregionen.

Figur 10: Historisk vekst i Sør-Trøndelag i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.

Figur 11: Historisk vekst i regionene i Sør-Trøndelag i perioden 1980-2012 og framskrevet vekst i perioden 2012-2040.

1.16 Framskrivninger for kommuner

I følge SSBs hovedalternativ vil det bli nedgang i kun 81 av 429 kommuner de første fem årene av framskrivningsperioden. Dette skyldes hovedsakelig den høye innvandringen som er forutsatt. Innvandringen får positiv virkning på folketallet i nesten samtlige kommuner, og ikke bare i de største byene. Men selv om flertallet av kommunene vil få vekst, er det store regionale forskjeller. Det er kommuner nær de største byene som er forventet å få sterkst vekst, mens de minst sentrale vil få lavest vekst.

Kommunene der det forventes nedgang i folketallet de nærmeste årene, er først og fremst små kommuner med stor avstand til byer og større tettsteder. Mange av disse finner vi i Nord-Norge, og gjelder spesielt mindre kystkommuner. Også Nord-Trøndelag har mange spredt bebodde utkantkommuner som er inne i en nedgangsperiode. I Sør-Norge finner vi nedgangskommuner blant annet i de perifere delene av Hedmark, Oppland og Telemark. Dette er fjellområder med høy gjennomsnittsalder, lav fruktbarhet og negativ flyttebalanse.

De mest sentrale kommunene er altså forventet å få sterkere vekst enn de minst sentrale, men forskjellene i befolkningsvekst mellom sentrale og mindre sentrale områder vil etter hvert bli redusert. Dette skyldes lavere innvandring og økende utvandring, særlig fra sentrale kommuner. Befolkningsveksten vil etter hvert gå ned på alle sentralitetsnivå, og i de første årene er det ventet at nedgangen blir minst for utkantkommunene.

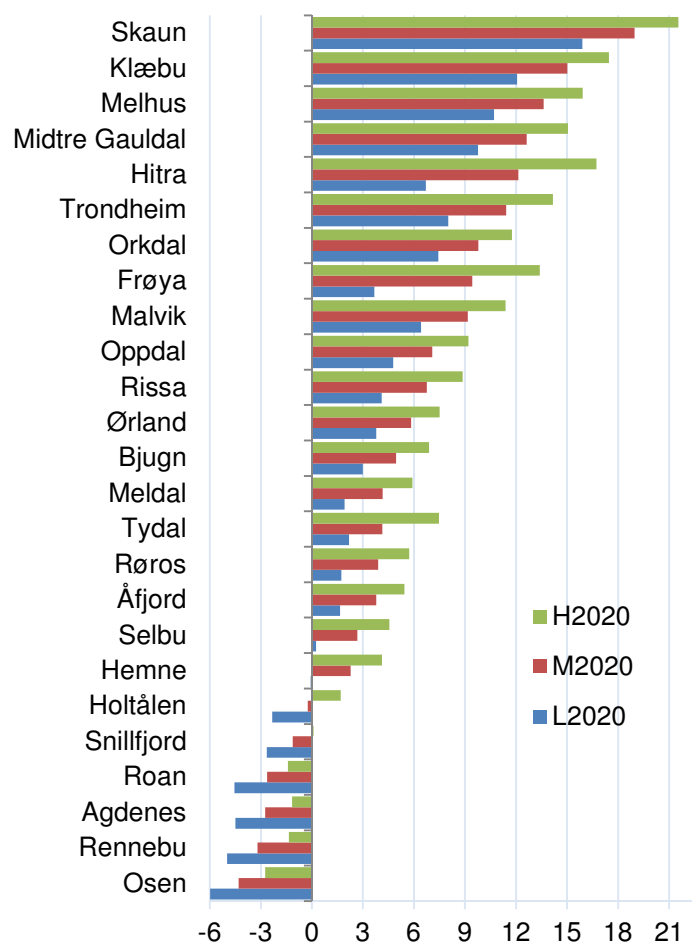
Forutsetninger om innenlands flytting betyr mye for de regionale resultatene, i tillegg til de regionale forskjellene i innvandring. Forutsetningene er basert på det innenlandske og utenlandske flyttemønsteret fra de siste årene. Det har vært et sentraliseringsmønster over lang tid, som skyldes at de innenlandske flyttestrømmene har gått i retning storbyområdene. Til nå har innvandring utenfra forsterket sentraliseringen, men effekten har blitt mindre de siste årene. Det har vært en liten økning i andel av innvandringen til de minst sentrale kommunene og en liten nedgang til de mest sentrale kommunene.

I figur 12 har vi vist hvilken befolkningsvekst kommunene i Sør-Trøndelag får fram til 2020 i følge de tre ulike befolkningsframskrivningene.

Skaun, som har hatt sterkst vekst de siste årene, forventes å få sterkst vekst også de neste årene. Videre er det forventet at Klæbu og Melhus vil få nest og tredje høyest vekst i fylket de neste årene.

Det er de samme kommunene som har hatt høy vekst de siste årene som er forventet å ha høy vekst i perioden fram til 2020. Det kommer av at SSB tar utgangspunkt i flyttemønstrene fra de siste fem år i sine framskrivninger.

Seks kommuner har nedgang i det midlere alternativet. Høyest nedgang får Osen, Rennebu, Agdenes og Roan. Disse har også nedgang i høyalternativet.

Figur 12: Befolkningsvekst i kommunene i Sør-Trøndelag fram til 2020 i de ulike befolkningsframskrivningene.

2. Arbeidsplasser

Arbeidsplasser er ved siden av folketallet den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. Fra 2000 er det svært godt statistikkgrunnlag for å beskrive utviklingen. Data hentes fra SSBs registerbasert sysselsettingsstatistikk.

2.1 Utviklingen i Norge

I 2011 økte antall arbeidsplasser med 46 260 i Norge. Veksten tilsvarte 1,8 prosent. Denne veksten er lavere enn i de store vekstårene 2006 og 2007, men høyere enn i alle andre år etter 2000.

Veksten kommer på toppen av en vekst på 20 132 arbeidsplasser i 2010. Nedgangen i kriseåret 2009 var på 28 018 arbeidsplasser.

Norge har hatt en vekst i antall arbeidsplasser på hele 300 000 siden 2000. Dette tilsvarer 13,3 prosent.

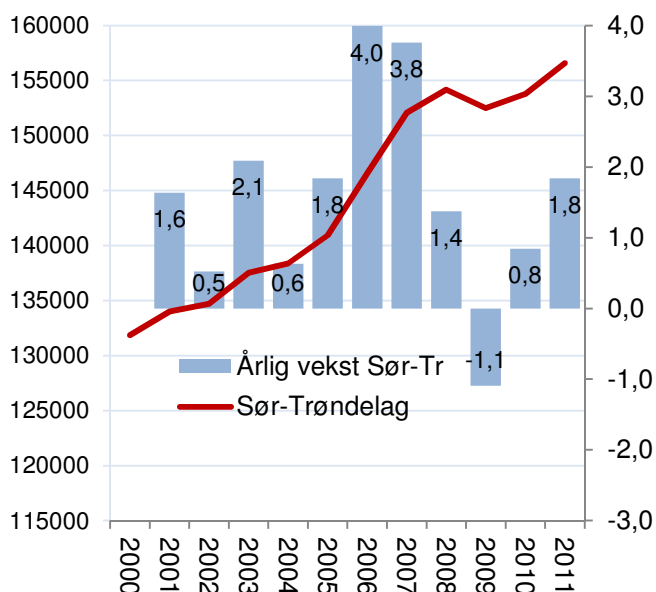
Figur 13: Antall arbeidsplasser og årlig prosentvis vekst i arbeidsplasser Norge i perioden 2000-2011.

2.2 Utviklingen i Sør-Trøndelag

Sør-Trøndelag har hatt en bedre utvikling i antall arbeidsplasser enn resten av landet etter 2000.

Veksten i antall arbeidsplasser i Sør-Trøndelag var spesielt god fra 2000 til 2006. I disse årene var veksten sterkere i Sør-Trøndelag enn landsgjennomsnittet hvert år. 2007 og 2008 var de eneste årene der arbeidsplassveksten i Sør-Trøndelag var lavere enn ellers i landet, og da bare to promiller lavere. De tre siste årene har arbeidsplassutviklingen i Sør-Trøndelag ligget nøyaktig på landsgjennomsnittet.

I hele perioden fra 2000 til 2011 hadde Sør-Trøndelag en vekst på 24 735 arbeidsplasser. Det tilsvarer 18,8 prosent. Veksten på landsbasis var 13,3 prosent. Sør-Trøndelag har dermed hatt over fem prosentpoeng høyere vekst enn veksten i Norge. Med samme vekst om landsgjennomsnittet hadde Sør-Trøndelag hatt 7 248 færre arbeidsplasser i dag.

Figur 14: Antall arbeidsplasser og årlig prosentvis vekst i arbeidsplasser i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011.

2.3 Vekstmønstre for fylkene

For å kunne sammenlikne utviklingen i fylkene over tid er det praktisk å bruke relativ vekst. Relativ vekst er veksten i antall arbeidsplasser i fylket fratrukket veksten på landsbasis samme år. Dermed får vi utjevnet konjunktursvingningene og kan sammenlikne utviklingen i fylkene over en lengre tidsperiode.

Tabell 7: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i fylkene i 2001-2011, samt 10 års progressivt gjennomsnitt og samlet vekst etter 2000. Fylkene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt	2000- 2011
1	Rogaland	2,1	0,3	0,5	1,0	0,6	2,6	1,9	0,9	0,9	0,8	1,6	1,25	29,1
2	Akershus	1,5	2,3	-0,2	0,6	0,3	0,3	0,5	1,0	0,1	0,6	1,1	0,62	22,8
3	Hordaland	0,4	-0,1	1,6	0,4	0,2	1,1	0,1	0,6	0,9	-0,4	0,2	0,39	19,1
4	Vest-Agder	0,0	2,5	1,4	1,5	0,1	0,1	1,6	0,9	0,1	0,0	-0,6	0,38	22,0
5	Sør-Trøndelag	1,1	0,9	2,4	0,0	0,3	0,5	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,13	18,8
6	Buskerud	0,5	1,1	0,5	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,7	-0,8	-0,3	-0,1	-0,06	15,0
7	Oslo	-1,5	-2,6	-2,5	-0,6	0,9	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,5	-0,07	6,2
8	Møre og Romsdal	-0,6	-0,1	-0,6	-0,4	0,1	-0,2	0,0	-0,4	0,5	-0,1	-0,5	-0,13	10,8
9	Finnmark	-0,6	-0,7	0,4	-0,1	-0,3	-1,7	-0,5	-1,3	1,1	0,5	0,1	-0,15	9,9
10	Aust-Agder	-0,3	-2,3	0,2	0,7	-0,5	-0,4	1,1	0,2	-0,5	0,4	-1,3	-0,16	10,2
11	Nord-Trøndelag	-0,4	-0,3	2,0	0,5	-1,5	-0,8	0,6	-1,4	0,5	-0,3	-0,2	-0,20	12,0
12	Vestfold	0,8	0,7	-0,7	0,4	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	-1,2	-0,4	-1,1	-0,47	11,2
13	Nordland	-0,4	0,0	0,3	-0,8	-1,2	-1,4	-0,4	-1,2	0,2	0,0	-0,5	-0,52	7,3
14	Østfold	0,8	0,8	-0,7	-0,8	-0,5	0,0	-0,5	-0,3	-1,4	-0,1	-0,9	-0,56	9,3
15	Troms	-0,4	0,4	1,3	-0,8	-1,4	-1,2	-1,6	-1,1	0,3	-0,4	-0,4	-0,59	7,8
16	Hedmark	0,2	-0,1	-0,1	1,1	-2,4	-0,9	-1,1	-0,2	-1,0	-0,2	-1,7	-0,85	6,3
17	Oppland	-0,6	0,4	1,3	-1,0	-0,8	-1,2	-1,4	-1,3	-0,6	0,0	-1,5	-0,85	6,0
18	Sogn og Fjordane	-1,0	-0,4	-0,4	-1,6	-1,0	-2,4	-1,4	-1,6	0,7	-0,1	-1,2	-0,88	2,3
19	Telemark	-1,0	-0,6	-0,5	-0,6	-0,4	-0,7	-1,4	0,0	-0,9	-1,2	-1,6	-0,92	3,7

Rogaland hadde den klart sterkeste veksten i antall arbeidsplasser i 2011. Rogaland har også hatt sterkest vekst etter 2000. Fylkene er rangert etter progressivt gjennomsnitt, som både tar hensyn til vekst i de siste ti årene og trenden i veksten. Her vil de siste årenes vekst teller mer enn vekst tidlig i perioden. Akershus, Hordaland, Vest-Agder og Sør-Trøndelag er andre fylker med god vekst etter 2000. Oslo hadde svært dårlig utvikling de tre første årene, men har hatt bedre utvikling de siste årene.

Sør-Trøndelag er rangert som nummer fem av de 19 fylkene. Den høye veksten skjedde imidlertid fram til og med 2006. Etter 2006 har veksten i Sør-Trøndelag enten ligget på eller litt under veksten på landsbasis.

2.4 Vekst i ulike sektorer

Vi kan dele opp arbeidsplassene i privat og offentlig sektor, for å se hvordan utviklingen har vært. Privat sektor har ca. 70 prosent av arbeidsplassene i Norge, mens offentlig sektor står for 30 prosent.

Sør-Trøndelag har hatt høyere vekst enn ellers i landet, både i privat og offentlig sektor.

Antall arbeidsplasser i privat sektor økte med 16,5 prosent fra 2000 til 2011. Det var fire prosent mer enn veksten i privat sektor på landsbasis, som økte med 12,5 prosent. Det ble 14 775 flere arbeidsplasser i næringslivet i Sør-Trøndelag i denne perioden. Antall arbeidsplasser i næringslivet i Sør-Trøndelag var imidlertid høyere i 2008 enn i 2011.

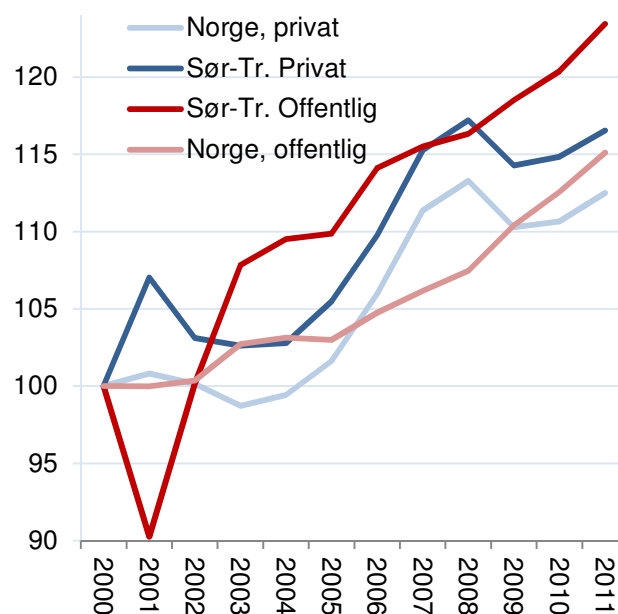
Veksten i offentlig sektor i Sør-Trøndelag har vært på hele 23,6 prosent fra 2000 til 2011. Det tilsvarer nesten 10 000 arbeidsplasser.

Offentlig sektor består av kommunal, fylkeskommunal og statlig sektor. Kommunal sektor er klart størst av de offentlige sektorene i Norge, med over 450 000 arbeidsplasser.

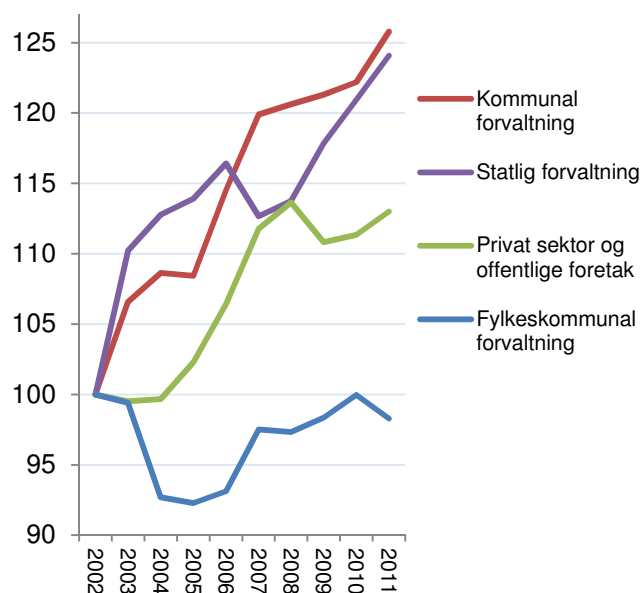
Kommunal sektor er også størst i Sør-Trøndelag, med 27 136 arbeidsplasser. Statlig sektor har 22 551 arbeidsplasser, mens fylkeskommunal sektor har 2 765 arbeidsplasser. Sør-Trøndelag har relativt mange i statlig sektor.

I figur 16 ser vi hvordan utviklingen har vært i de ulike sektorene i Sør-Trøndelag. Vi ser da på utviklingen fra 2002 og utover, ettersom sykehusene ble overført fra fylkeskommunal til statlig sektor fra og med 2002.

Statlig og kommunal sektor har hatt vekst på omtrent 25 prosent hver. Fylkeskommunal sektor har hatt en liten nedgang i antall arbeidsplasser. Som nevnt er fylkeskommunal sektor mye mindre enn de andre, så den lave veksten i denne sektoren betyr mindre for utviklingen i fylket.

Figur 15: Utvikling i antall arbeidsplasser i privat og offentlig sektor i Norge og Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 16: Utvikling i antall arbeidsplasser i offentlige sektorer i Sør-Trøndelag i perioden 2002-2011, indeksert slik at nivået i 2002=100.

2.5 Bransjer

Handel er den største bransjen i privat sektor i Sør-Trøndelag, med 20 302 arbeidsplasser i 2011. Handelen har hatt en nedgang på nesten 700 arbeidsplasser fra 2008 til 2011.

Industrien er nest største bransje i 2011, med 14 594 arbeidsplasser. Også industrien har hatt nedgang etter 2008.

Personlig og forretningsmessig tjenesteyting er også store bransjer i Sør-Trøndelag. Begge disse bransjene har hatt vekst de siste tre årene.

Landbruk og fiske har hatt den største nedgangen. Landbruk og fiske har også hatt en sterk reduksjon i antall arbeidsplasser på landsbasis.

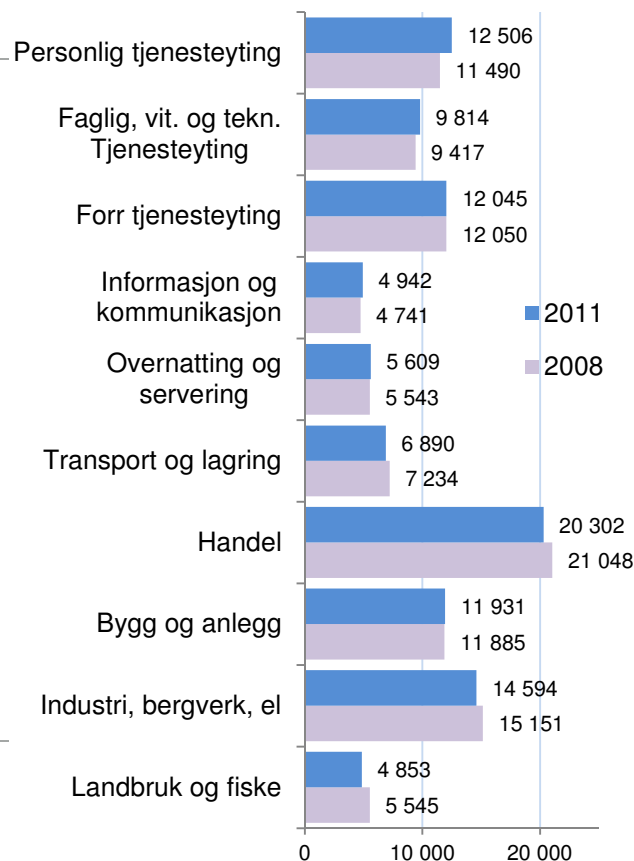
2.6 Bransjer og lokaliseringkvotienter

Lokaliseringkvotienten (LQ) er bransjens andel av samlet sysselsetting i fylket delt på bransjens andel av sysselsettingen i Norge. Der verdien er over 1, har fylket en høyere andel enn landsgjennomsnittet. I figur 18 er bransjene i privat sektor fordelt etter lokaliseringkvotient og vekst i antall arbeidsplasser de tre siste år.

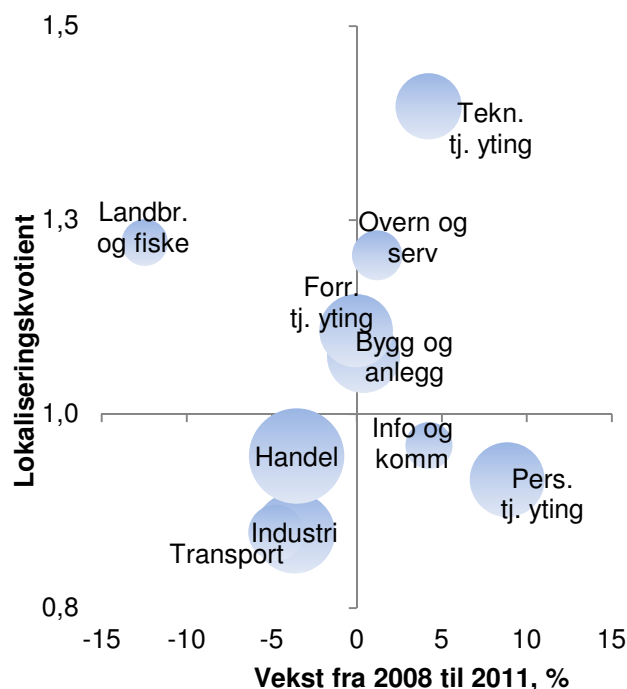
Bransjen faglig, vitenskapelig og teknologisk tjenesteyting er den bransjen med høyest LQ i Sør-Trøndelag. Dernest er det landbruk og fiske og overnatting og servering som er de bransjene som Sør-Trøndelag har relativt mest av. Også forretningsmessig tjenesteyting og bygg og anlegg er bransjer hvor Sør-Trøndelag har en høyere andel enn landsgjennomsnittet. Av disse bransjene ser vi at teknologisk tjenesteyting har vekst, mens landbruk og fiske har hatt sterk nedgang.

Sør-Trøndelag har relativt lave andeler av bransjer som transport, industri, handel, informasjon og kommunikasjon og personlig tjenesteyting. Av disse er det personlig tjenesteyting som har sterkest vekst. Informasjon og kommunikasjon har også vekst.

Handel, industri og transport er bransjer med nedgang.

Figur 17: Antall arbeidsplasser i hovedbransjer i privat sektor i Sør-Trøndelag i 2008 og 2011.

Figur 18: Hovedbransjer i privat sektor i Sør-Trøndelag etter lokaliseringkvotient og prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2008 til 2011.

2.7 Vekst i regionene

I figur 19 ser vi hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har vært i regionene i Sør-Trøndelag fra 2000 til 2011.

Trondheimsregionen har hatt en sterk vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 på hele 22,5 prosent. Nesten 80 prosent av arbeidsplassene i Sør-Trøndelag er i Trondheimsregionen, og vekten i denne regionen er dermed avgjørende for utviklingen i hele fylket.

Hitra/Frøya har også hatt en vekst langt over veksten på landsbasis. Hitra/Frøya fikk imidlertid en nedgang i 2011, mens landet forøvrig hadde vekst.

De andre regionene hadde vekst under veksten på landsbasis. Fosen har nesten ikke hatt vekst i perioden fra 2000 til 2011.

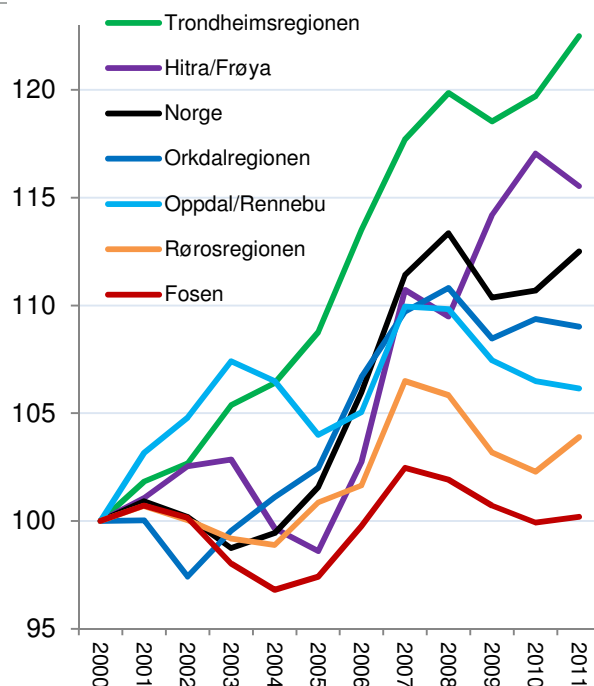
Det kan også være interessant å se på utviklingen i antall arbeidsplasser i privat sektor isolert, etter som dette er en god indikator for næringsutviklingen. Denne utviklingen er vist i figur 20.

Næringslivet i Trondheimsregionen hadde en svakere vekst i antall arbeidsplasser enn offentlig sektor i regionen. Veksten i næringslivet i Trondheimsregionen var likevel nesten 20 prosent fra 2000 til 2011.

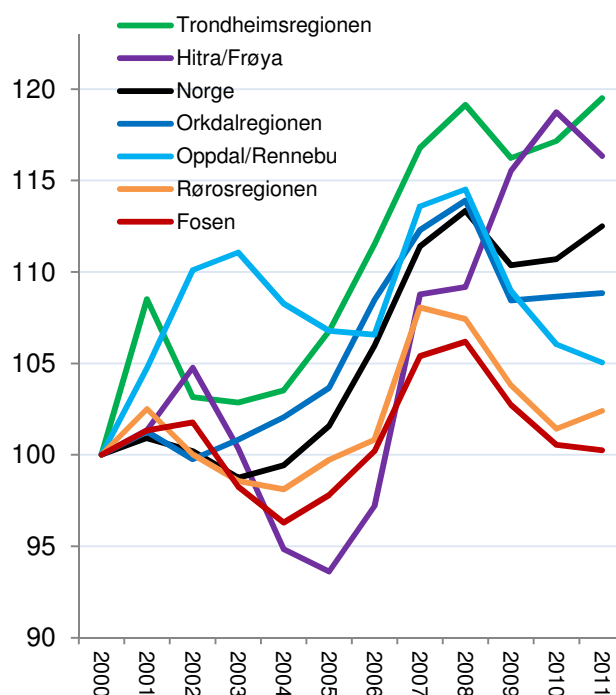
Hitra/Frøya hadde enda sterkere vekst en Trondheimsregionen fram til 2010, men fikk nedgang i 2011 og ble passert av Trondheimsregionen. Hitra/Frøya hadde sterk nedgang fram til 2005, og en formidabel vekst fra 2005 til 2010.

De andre regionene i Sør-Trøndelag har alle hatt ganske sterk nedgang etter 2008. Oppdal/Rennebu og Orkdalregionen hadde sterk vekst i næringslivet fram til 2008. I denne perioden var veksten i næringslivet i disse to regionene høyere enn veksten på landsbasis. Etter en ganske sterk nedgang etter 2008 havnet veksten fra 2000 langt under landet ellers.

Rørosregionen og Fosen har nesten ikke hatt vekst i næringslivet fra 2000 til 2011. Disse to regionene hadde også skarp nedgang etter 2008.

Figur 19: Vekst i antall arbeidsplasser i regionene i Sør-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 20: Vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i Sør-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

2.8 Relativ vekst i regionene

For å vurdere regioners vekst over tid, er det hensiktsmessig å se på relativ vekst, dvs. vekst utover landsgjennomsnittet. På den måten tar vi bort konjunktorene og kan sammenlikne årsveksten over en lengre periode. Progressivt gjennomsnitt er en praktisk måte å sammenlikne vekst over tid, ettersom vi både får med veksten over en lengre tidsperiode og trenden i veksten.

Tabell 8: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i Trøndelag i perioden 2001-2011, samt progressivt snitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt.

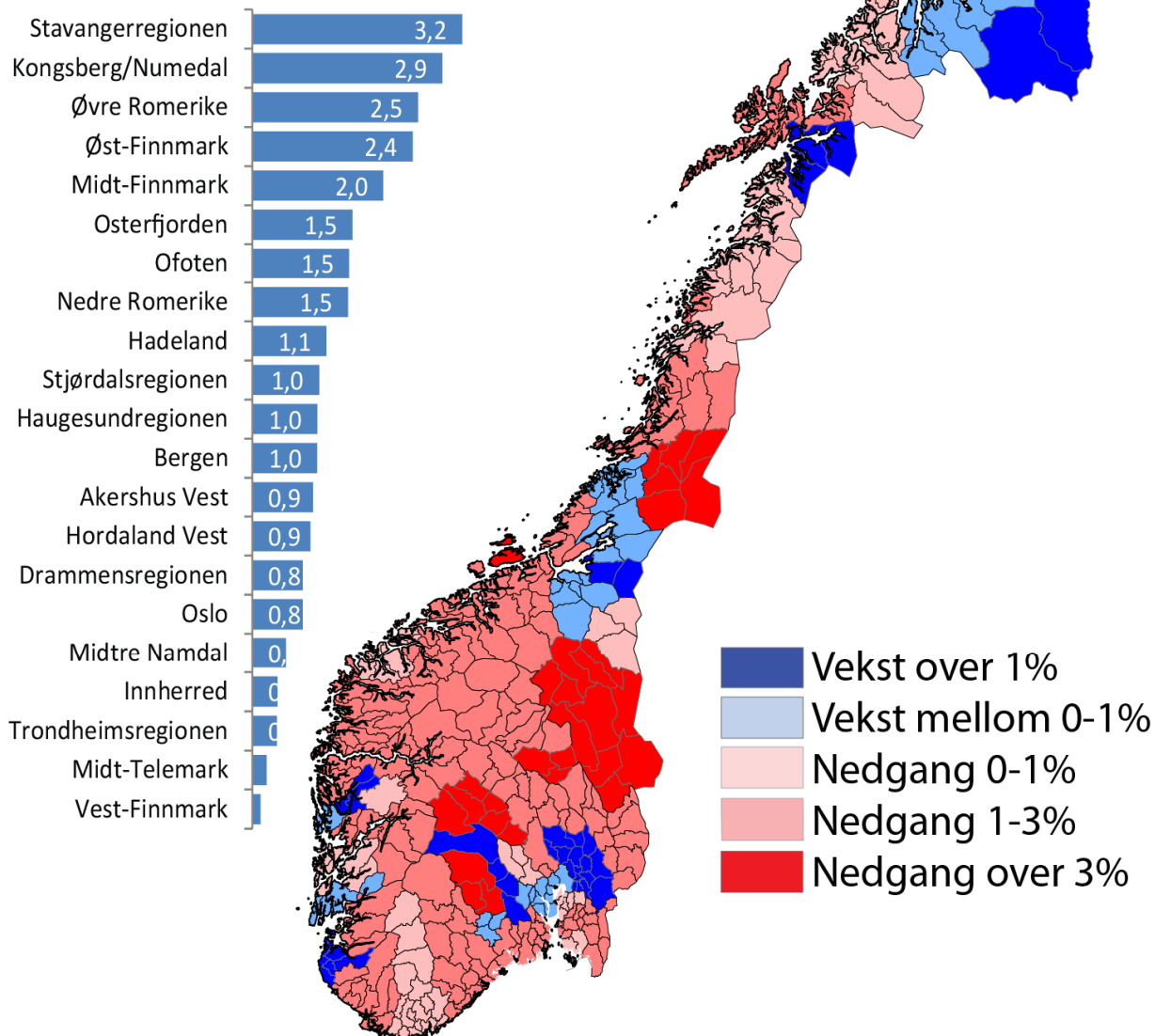
Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
8	Hitra/Frøya	0,4	4,1	-2,8	-6,2	-3,4	-0,5	6,8	-1,4	8,4	2,5	-3,7	0,9
12	Stjørdalsregionen	0,4	-0,7	3,0	2,8	0,9	1,4	0,7	-0,3	1,7	-1,8	1,0	0,6
20	Trondheimsregionen	7,6	-4,2	1,2	-0,1	1,0	0,1	-0,4	0,3	0,2	0,5	0,4	0,2
21	Midtre Namdal	-1,0	2,3	2,2	0,5	0,4	-2,2	5,2	-3,7	-0,5	0,3	0,5	0,1
23	Innherred	-0,3	0,6	3,4	0,4	-1,9	-0,5	0,5	-1,3	0,5	0,2	0,4	0,0
30	Kystgruppen	-2,6	1,1	4,3	-3,1	-1,7	-2,6	0,9	-1,4	1,6	2,8	-2,7	-0,2
51	Orkdalregionen	0,3	-0,8	2,5	0,5	-0,6	0,3	-1,6	-0,3	-2,2	-0,1	-1,5	-0,7
61	Rørosregionen	1,6	-1,7	0,0	-1,2	-0,5	-3,2	2,1	-2,3	-0,7	-2,6	-0,7	-1,1
68	Fosen	0,4	1,2	-2,0	-2,7	-0,6	-1,9	0,1	-1,0	-0,6	-2,4	-1,9	-1,4
81	Indre Namdal	-2,2	-0,1	5,7	0,1	-4,0	-3,7	-1,8	-5,2	3,6	-2,4	-3,9	-1,8
82	Oppdal/Rennebu	3,8	5,8	2,3	-3,2	-3,5	-4,5	1,5	-0,9	-2,2	-3,0	-2,6	-1,9

Hitra/Frøya er rangert som nummer åtte av 83 regioner med hensyn til vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet når vi bruker progressivt gjennomsnitt. Hitra/Frøya hadde imidlertid en ganske sterk nedgang i 2011, og falt fra tredjeplass i samme rangering året før. Trondheimsregionen har også hatt god vekst, men veksten har ikke vært så sterk de siste seks årene. Trondheimsregionen er rangert som nummer 20 av regionene med hensyn til vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet.

De andre regionene i Sør-Trøndelag er under middels av regionene med hensyn til vekst i næringslivet. Alle disse hadde også svak vekst i 2011.

Oppdal/Rennebu er nest dårligst av alle regioner i landet. Oppdal/Rennebu hadde veldig sterk nedgang fra 2008. I sju av de åtte siste årene har Oppdal/Rennebu hatt betydelig svakere utvikling i næringslivet enn landsgjennomsnittet.

Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2011, prosent:

Figur 21: Relativ prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i 2011.

Figur 21 viser den relative veksten i antall arbeidsplasser i regionene i 2011. Det var bare 21 regioner som hadde høyere vekst i 2011 enn veksten på landsbasis. Både Oslo, Bergen, Stavangerregionen og Trondheimsregionen hadde høyere vekst enn landsgjennomsnittet. Disse regionene dro opp landsgjennomsnittet, og dermed fikk flertallet av regionene lavere vekst enn veksten på landsbasis. Mange av de andre regionene med høyere vekst enn landsgjennomsnittet var naboregioner til de fire største byene. Finnmark og Ofoten (Narvikregionen) hadde også påfallende sterk vekst i næringslivet i 2011.

De fire sentrale regionene i Trøndelag, fra Trondheim via Stjørdal og Steinkjer til Namsos har alle vært med blant de 21 regionene i landet som hadde vekst over landsgjennomsnittet i 2011.

2.9 Relativ vekst i kommunene

Hvilke kommuner i Sør-Trøndelag har hatt best vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet?

I tabellen under viser vi relativ vekst for kommunene i årene etter 2000, og har rangert kommunene etter progressivt gjennomsnitt.

Tabell 9: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i kommunene i Sør-Trøndelag i perioden 2001-2011, samt progressivt snitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
6	Malvik	4,5	7,2	1,1	2,5	3,5	-4,0	6,2	0,8	-5,6	23,4	2,3	4,4
40	Hitra	-4,7	6,1	0,9	-5,1	1,1	-2,2	6,0	-6,0	9,1	6,0	-0,8	1,8
70	Midtre Gauldal	-2,0	6,2	2,6	-0,4	1,3	-3,2	-7,0	-0,8	7,1	-1,4	6,6	1,1
87	Hemne	-9,7	-0,2	-1,8	-0,9	-8,0	-1,3	0,7	-0,9	5,7	6,0	-0,6	0,8
123	Trondheim	9,1	-5,2	1,0	-0,1	1,1	0,2	-0,5	0,5	0,0	0,2	0,5	0,2
127	Roan	-6,5	-4,8	8,9	-5,8	-2,5	-1,6	-7,0	-4,0	3,8	5,5	2,0	0,1
131	Frøya	5,2	2,4	-5,9	-7,3	-7,8	1,3	7,6	3,2	7,8	-0,7	-6,5	0,1
151	Melhus	-9,2	2,3	3,8	2,2	-3,1	-1,1	2,8	-2,0	2,3	-0,3	-2,3	-0,1
164	Snillfjord	-2,9	2,8	-4,2	-4,1	2,3	-10,7	-2,0	5,7	-1,9	4,0	0,0	-0,2
173	Klæbu	1,7	4,7	-0,1	2,8	3,0	8,2	-1,4	1,4	6,6	-3,4	-10,8	-0,3
204	Røros	2,7	-2,2	1,1	-0,7	0,0	-2,6	3,0	-2,6	-0,3	-2,8	0,7	-0,7
216	Orkdal	5,7	1,4	2,4	2,4	2,0	1,3	-2,2	1,6	-5,4	-1,6	-0,7	-0,7
235	Tydal	0,9	-7,7	2,9	2,1	-5,4	-1,0	4,6	2,0	-1,8	0,1	-5,4	-0,9
246	Rissa	9,8	-1,7	-15,5	-1,9	3,9	2,5	1,4	1,9	-0,4	-3,3	-3,1	-1,0
254	Åfjord	-1,3	3,6	3,0	-2,8	1,0	-4,6	-1,1	-3,1	1,7	0,9	-3,3	-1,0
271	Selbu	0,1	-0,9	5,6	-2,1	0,9	3,6	0,7	-4,1	-0,4	-3,7	-3,0	-1,2
272	Bjugn	-8,6	6,4	5,9	-3,7	-2,2	-2,0	-2,6	-1,3	-2,8	1,9	-2,4	-1,2
283	Skaun	-14,6	7,3	0,9	-6,8	-0,4	4,2	-3,8	-3,0	2,4	-1,4	-3,8	-1,2
323	Ørland	1,1	6,6	6,9	-2,0	-5,0	-6,1	4,0	-3,8	0,3	-4,1	-1,3	-1,6
331	Oppdal	6,9	7,4	2,1	-4,2	-5,3	-3,8	3,9	0,5	-2,9	-3,5	-2,3	-1,7
345	Meldal	-2,0	-0,7	4,2	-0,2	-3,3	0,0	-1,2	-6,4	-1,1	-1,0	-2,6	-1,9
380	Rennebu	-4,3	1,1	3,1	-0,2	1,8	-6,6	-5,5	-5,5	0,1	-1,5	-3,5	-2,5
382	Agdenes	1,7	-18,3	17,3	-5,1	3,9	2,6	-3,4	-4,8	1,9	-5,4	-8,4	-2,6
387	Osen	-6,8	-5,5	7,3	-5,1	2,5	2,3	-5,5	-7,0	-0,7	-9,4	0,9	-2,7
421	Holtålen	-3,4	3,9	-6,7	-5,5	-0,7	-8,1	-4,9	-3,0	-3,0	-2,9	-6,4	-4,2

Malvik, Hitra, Midtre Gauldal og Hemne er kommunene i Sør-Trøndelag som har sterkest vekst i næringslivet de siste årene. Alle er rangert blant de 100 beste kommunene. Malvik fikk et kraftig hopp i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2010, som førte kommunene opp til sjetteplass blant vekstkommunene i landet.

Trondheim er rangert som nummer 123 av landets 429 kommuner.

11 av de 25 kommunene i Sør-Trøndelag er rangert over middels av norske kommuner i henhold til næringslivsvekst. Det betyr at flertallet av kommunene hadde en svakere utvikling enn middels. Hvordan det går i Trondheims næringsliv er imidlertid svært viktig i fylket, da halvparten av arbeidsplassene i fylkets næringsliv ligger der.

Holtålen er svakest i fylket, og også med blant de åtte svakeste kommunene i landet. Holtålen har hatt ni år på rad med et næringsliv som utvikler seg svakere enn landsgjennomsnittet, og i mange år betydelig svakere enn landsgjennomsnittet.

3. Næringsmessig sårbarhet

Næringsmessig sårbarhet er definert som risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen. Hvordan måler vi slik næringsmessig sårbarhet? Og hva kan vi fortelle om utviklingen i regioner og kommuner med sterk grad av sårbarhet?

I kapitlet om næringsmessig sårbarhet for regioner skal vi først introdusere noen begreper og en enkel modell. I tabell 10 til høyre ser vi hvordan vi tenker oss å splitte opp veksten i hver region i tre komponenter.

For det første er det naturlig å tenke seg at regionenes næringsliv tar del i den generelle nasjonale veksten i Norge. I den perioden vi skal analysere, fra 2000 til og med 2011, har antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge økt med 12,4 prosent. Hvis vi trekker fra den generelle veksten fra regionens vekst, får vi et tall som vi kaller *relativ vekst*. Dette tallet forteller om en region har vekst eller nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Dernest beregner vi *struktureffekten*. Struktureffekten er et teoretisk mål for hvor mye av endringene i en regions næringsliv som skyldes bransjestrukturen. Logikken bak struktureffekten er at det i en bestemt periode er noen bransjer som har vekst, mens andre bransjer har nedgang. En region med en høy andel av arbeidsplassene i vekstbransjer i én periode vil ha en tendens til å få vekst, i forhold til andre regioner med en stor andel av arbeidsplassene i bransjer med nedgang.

Når vi har beregnet struktureffekten, får vi også ut et annet interessant tall, som vi kaller *bransjejustert vekst*. Det er forskjellen mellom den relative veksten som regionen har hatt, og struktureffekten. Den bransjejusterte veksten forteller om regionen har hatt høyere eller lavere vekst enn forventet, gitt den bransjesammensetningen som regionene hadde i utgangspunktet. Denne bransjejusterte veksten vil dermed være et mer interessant mål for hvor godt regionen har prestert i sin næringsutvikling, enn den faktiske veksten.

Tabell 10: En enkel modell for å dekomponere vekst i arbeidsplasser i en region i tre faktorer.

Komponent	Forklaring
Vekst	Den faktiske veksten i antall arbeidsplasser i en region
- Generell vekst	Den generelle veksten i antall arbeidsplasser i Norge
= Relativ vekst	Regionens vekst i forhold til veksten på landsbasis
- Struktur-effekten	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som skyldes bransjestrukturen
= Bransjejustert vekst	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som verken skyldes bransjestruktur eller generell vekst i landet

Den neste indikatoren tar også utgangspunkt i regionenes bransjestruktur, men måler hvor ulik bransjestrukturen i hver enkelt region er fra bransjestrukturen på landsbasis. Vi har kalt dette for *strukturavviket*. Regioner med en spesiell bransjestruktur som avviker sterkt fra landet ellers vil ha høyere risiko for at næringsutviklingen skal bli vesentlig annerledes enn i resten av landet. Denne risikoen kan gi seg utslag i sterk nedgang, dersom bransjene som regionen har sitt tyngdepunkt i får nedgang, men kan også gi grunnlag for sterk vekst dersom regionen har en stor andel av næringslivet sitt i vekstbransjer.

Dernest skal vi se på regionens arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har mye å si for om en region er sårbar eller robust, og er en indikator som også har mye å si for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere.

3.1 Bransjenes utvikling

I figur 22 ser vi hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i ulike bransjer i perioden 2000 til 2011. Det er svært stor forskjell på veksten i de ulike bransjene i denne perioden. Kulturbransjen har mer enn doblet antall arbeidsplasser i denne perioden, mens trykkerier har hatt en reduksjon på over 40 prosent.

Når bransjene har hatt så forskjellig vekst, er det åpenbart at en regions bransjestruktur i 2000 har hatt svært mye å si for hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har forløpt fram til i dag.

3.2 Måling av struktureffekten

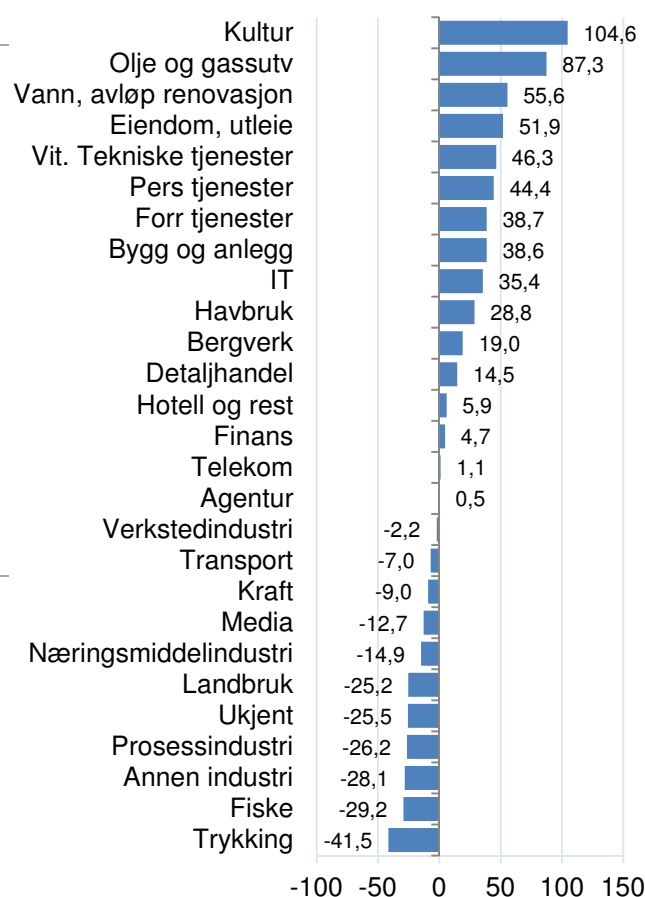
Hvor mye av endringene i antall arbeidsplasser i næringslivet siden 2000 i en region er en konsekvens av næringsstrukturen? Det kan vi måle gjennom først å regne ut hvilken vekst en region ville ha hatt, dersom de hadde gjennomsnittlig vekst i hver enkelt bransje, og deretter måle hvordan denne veksten avviker fra veksten på landsbasis. Veksten i antall arbeidsplasser på landsbasis var 12,4 prosent fra 2000 til 2011.

Hvis en region hadde hatt all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien ville den fått en faktisk vekst på -26,2 prosent hvis veksten i prosessindustrien hadde vært som landsgjennomsnittet. Vi kan se av figur 22 at prosessindustrien hadde en nedgang på 26,2 prosent fra 2000 til 2011.

Ettersom veksten på landsbasis har vært 12,4 prosent, ville da veksten i denne regionen ha vært 38,6 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. Struktureffekten ville således blitt 38,6 prosent.

Alle regionene har en miks av ulike bransjer, og da vil sammensetningen av bransjer fordelt på vekst- og nedgangsbransjer definere struktureffekten.

Det er interessant å finne ut hvor mye av veksten som skyldes struktureffekten, fordi vi da også indirekte får et mål for hvor mye av arbeidsplassveksten som ikke skyldes bransjestrukturen. Den ekstra veksten, eller nedgangen, utover struktureffekten kaller vi *bransjejustert vekst*.

Figur 22: Vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 for ulike bransjer.

Hvis regionen med all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien faktisk hadde en nedgang i antall arbeidsplasser på 10 prosent, ville den bransjejusterte veksten blitt +16,2 prosent. Regionen «skulle egentlig» ha hatt en nedgang på 26,2, men hadde bare en nedgang på 10 prosent. De har da hatt en utvikling som var 16,2 prosent bedre enn forventet ut fra næringsstrukturen. Regionen hadde da framstått som vellykket, fordi de hadde hatt en langt bedre utvikling enn landsgjennomsnittet i den bransjen de hadde all sin næringsvirksomhet i.

Den bransjejusterte veksten er på denne måten en mer interessant metode for å benchmarke regionenes vekst i næringslivet enn bare å se på den faktiske veksten.

3.3 Struktureffekt og bransjejustert vekst

Når vi har målt struktureffekten for hver enkelt region, kan vi sammenholde struktureffekten mot den faktiske arbeidsplassveksten, som vist i figur 23.

Vi kan se at det er en ganske sterk sammenheng mellom struktureffekten og faktiske vekst i regionene. Forskjeller i bransjestruktur i regionene forklarer dermed ganske mye av forskjellene i arbeidsplassvekst. Et annet trekk vi kan se, er at det bare er ti regioner som har hatt en positiv struktureffekt. Det er blant annet de aller største regionene, som Oslo, Bergen, Trondheim- og Stavangerregionen.

Trondheimsregionen er den eneste av regionene i Trøndelag som har hatt en positiv struktureffekt mellom 2000 og 2011. De andre regionene i Trøndelag har hatt en negativ struktureffekt.

Hitra/Frøya har hatt mye høyere vekst i antall arbeidsplasser enn næringsstrukturen skulle tilsi fra 2000 til 2011. De andre regionene i Sør-Trøndelag har hatt en arbeidsplassvekst i næringslivet omtrent som forventet ut fra næringsstrukturen. Disse regionene har også hatt en ganske sterk negativ struktureffekt, som isolert sett har bidratt til at veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet har blitt rundt ti prosent lavere enn landsgjennomsnittet.

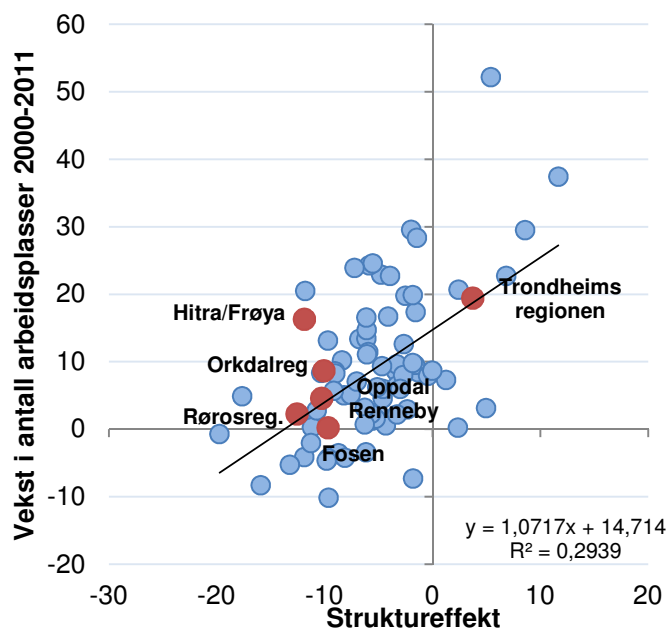
I figur 24 kan vi se arbeidsplassveksten i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011 dekomponert i tre ulike faktorer: Den nasjonale veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet, som er på 12,4 prosent, struktureffekten, og bransjejustert vekst.

De fleste av regionene i Trøndelag har en positiv bransjejustert vekst fra 2000 til 2011. Hitra/Frøya har hatt en bransjejustert vekst på 1,8 prosent i denne perioden, som er åttende best av alle de 83 regionene i landet.

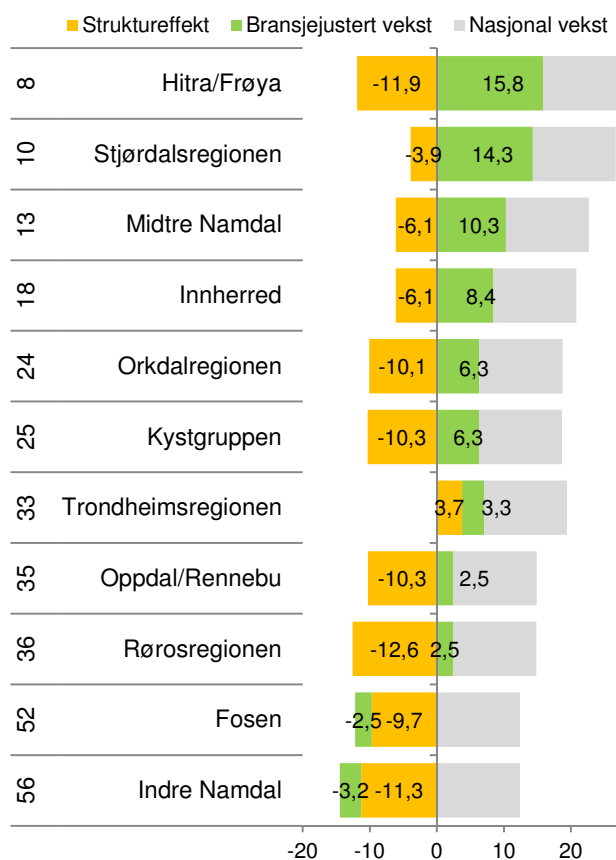
Orkdalregionen har hatt en vekst som er 6,3 prosent over forventet ut fra næringsstrukturen i 2000.

Trondheimsregionen og Oppdal/Rennebu har hatt en bransjejustert vekst på henholdsvis 3,3 og 2,5 prosent.

Det er bare Fosen av regionene i Sør-Trøndelag som har hatt en vekst i næringslivet som har vært lavere enn forventet ut fra næringsstrukturen.

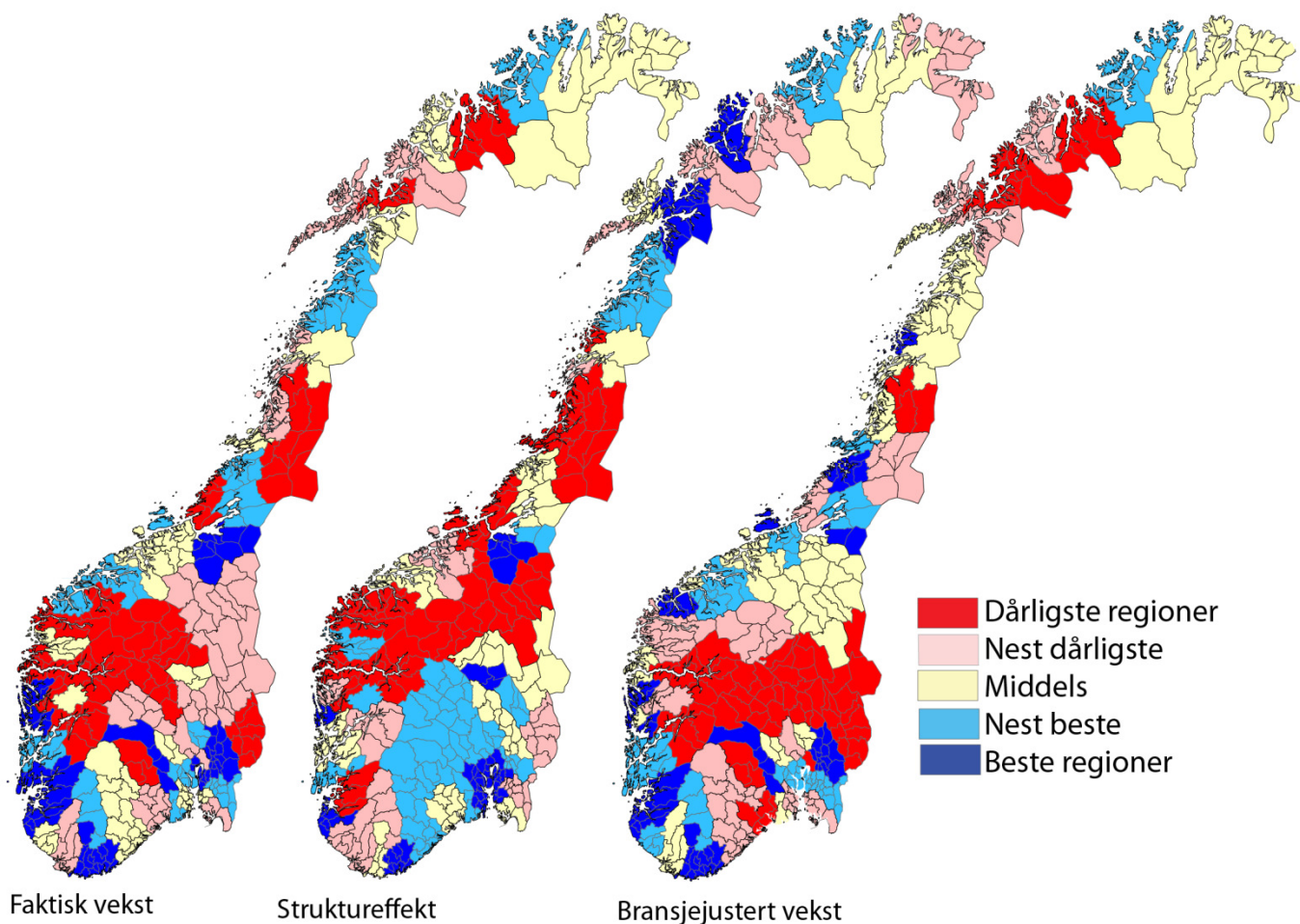
Figur 23: Struktureffekt og faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet i regionene i perioden 2000-2011. Regionene i Sør-Trøndelag er markert i rødt.

Figur 24: Endringer i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i Trøndelag, dekomponert i nasjonal vekst, struktureffekt og bransjejustert vekst. Regionenes rangering med hensyn til bransjejustert vekst til venstre.

3.4 Kart med struktureffekt og bransjejustert vekst

Figur 25: Faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet, struktureffekten og bransjejustert vekst for regionene fra 2000 til 2011.

I kartet til venstre ser vi hvilke regioner som har hatt sterkest vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til 2011.

Kartet i midten viser struktureffekten i regionene i samme periode.

Kartet til høyre viser den bransjejusterte veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011. Som nevnt tidligere, er den bransjejusterte veksten den faktiske veksten fratrukket struktureffekten. Vi så også i figur 23 at struktureffekten forklarer en del av variasjonene i veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i norske regioner. Kartet med bransjejustert vekst er ikke svært forskjellig fra kartet med faktisk vekst, men det er noen forskjeller. Regioner som Søre Sunnmøre,

Midtre Namdal og Ytre Helgeland er blant regionene med høyeste bransjejustert vekst. Dette er regioner som ikke er i gruppen med høyest faktisk vekst, men som har hatt svært sterk vekst når vi tar i betraktning at disse regionene hadde et vanskelig utgangspunkt med sine bransjestrukturer.

Samtidig er Trondheimsregionen og Bergen ikke med blant regionene med høyest bransjejustert vekst, selv om de er blant regionene med høyest faktisk vekst. De hadde begge høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, men denne høye veksten kunne i stor grad tilskrives at de hadde en gunstig bransjestruktur i utgangspunktet.

3.5 Endring struktureffekt

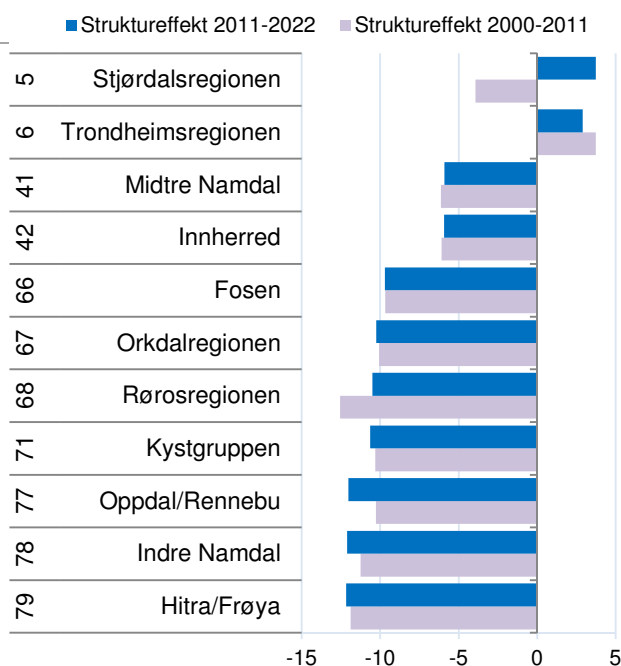
Vi har så langt sett på struktureffekten for perioden 2000 til 2011. Denne er basert på den faktiske utviklingen i hver enkelt bransje.

Hva vil næringsstrukturen i de forskjellige regionene bety for framtidig vekst? Dersom vi gjør en antakelse om at framtidig vekst i hver enkelt bransje blir lik den historiske veksten fra 2000 til 2011, kan vi beregne framtidig struktureffekt, som vist i figur 26.

For de fleste regionene vil det ikke være så stor forskjell på historisk og framtidig struktureffekt, fordi næringsstrukturen forandres langsomt.

Stjørdalsregionen er en region hvor struktureffekten har beveget seg fra negativ til positiv. Trondheimsregionen har noe svakere positiv struktureffekt for de neste årene enn den forrige perioden.

De andre regionene i Sør-Trøndelag har alle ganske sterk negativ struktureffekt. Rørosregionen har fått forsterket sin negative struktureffekt, mens de andre regionene har fått noe mindre negativ struktureffekt.

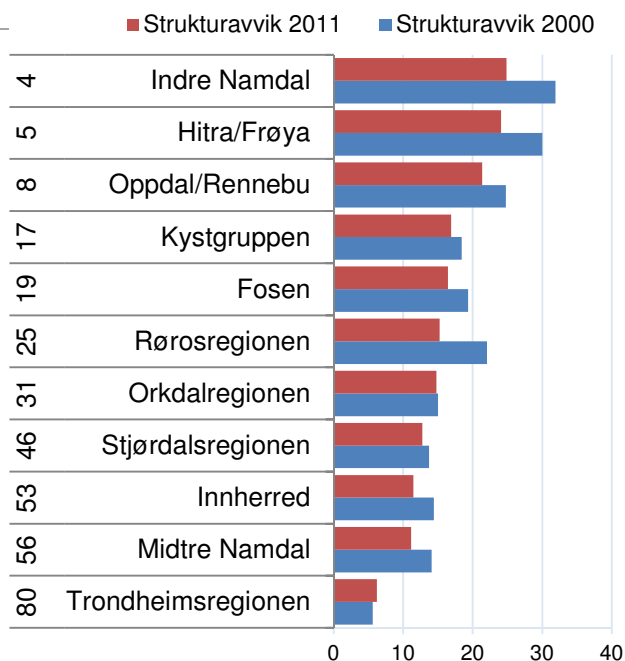

Figur 26: Struktureffekten for perioden 2000-2011, samt struktureffekten for de neste 12 årene med samme bransjevise vekstmønster. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til struktureffekten for 2011-2022.

3.6 Strukturavvik

Strukturavviket viser hvor stort avvik det er mellom næringsstrukturen i en region og næringsstrukturen på landsbasis. Regioner med et høyt strukturavvik løper en risiko for å få en avvikende utvikling fra resten av landet. Er regionen heldig, vil de bransjene de har mye av få vekst, men de kan også risikere at de bransjene de har sitt tyngdepunkt i får nedgang. Et høyt strukturavvik kan dermed slå begge veier. De siste årene har de fleste regionene med høyt strukturavvik kommet uheldig ut, men det kan i teorien bli motsatt de neste årene.

Hitra/Frøya og Oppdal/Rennebu er blant regionene i landet med den mest spesialiserte bransjestrukturen. Trondheimsregionen er blant regionene med aller minsts spesialisering, dvs at bransjestrukturen likner på bransjestrukturen for Norge.

Figur 27: Strukturavvik i regionene i Trøndelag i 2000 og 2011.

3.7 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjonⁱⁱⁱ er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region er integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen^{iv} er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i kommunene i en region er integrert med hverandre. Arbeidsmarkedsintegrasjonen blir målt ved pendlingen, dess mer pendling mellom to kommuner, dess bedre er arbeidsmarkedet integrert. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har betydning for den næringsmessige sårbarheten, fordi konsekvensene av bortfall av arbeidsplasser blir mye mindre i områder med høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir robusthet for svingninger i antall arbeidsplasser, og er til fordel for næringslivet, som får et bredere rekrutteringsgrunnlag. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir også høyere bostedsattraktivitet, fordi en har flere arbeidsplasser å velge blant når en bor i regionen.

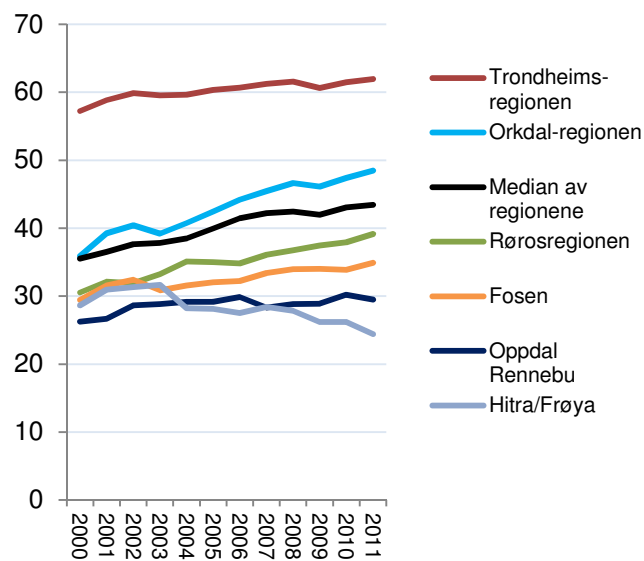
Figur 28 viser utviklingen i arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Sør-Trøndelag, dvs summen av ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Trondheimsregionen har høyere arbeidsmarkedsintegrasjon enn de andre regionene i Sør-Trøndelag. Orkdalregionen har også høyere integrasjon enn middels, og har også fått økt integrasjon siden 2000. De andre regionene har lavere arbeidsmarkedsintegrasjon enn middels. Hitra/Frøya har fått redusert integrasjon etter 2000.

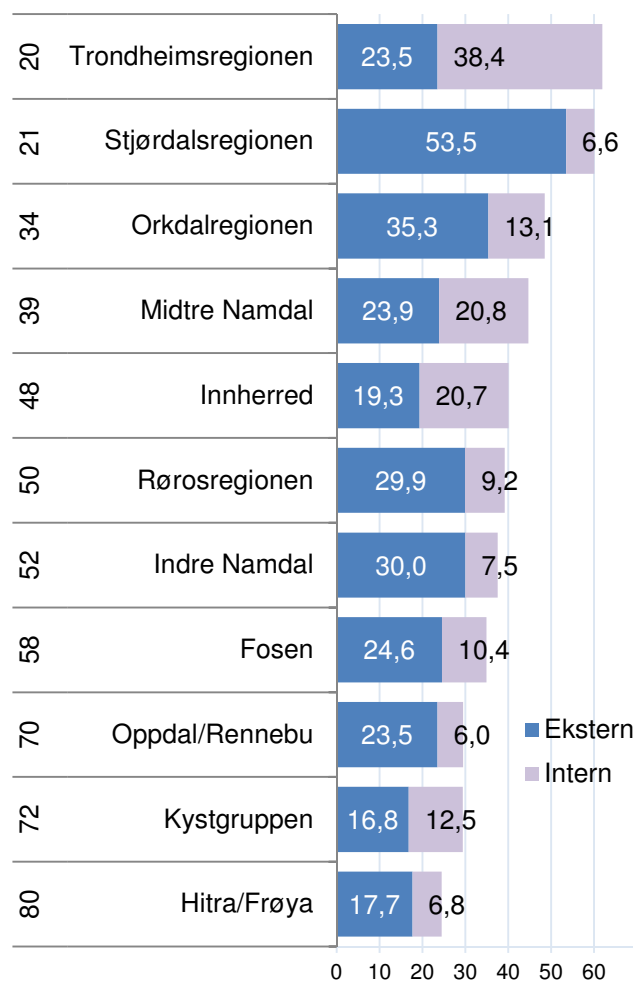
I figur 29 kan vi sammenlikne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Trøndelag.

Regionene rundt Trondheim har høy arbeidsmarkedsintegrasjon, i likhet med regionene rundt Oslo og Bergen. Den høye integrasjonen skapes for en stor del av høy pendling inn til storbyen. Slike regioner blir mer robuste, og tåler nedgang i arbeidsplasser bedre.

Hitra/Frøya har svært liten arbeidsmarkedsintegrasjon, både eksternt og internt. Det er bare tre regioner i hele landet med lavere arbeidsmarkedsintegrasjon enn Hitra/Frøya. Hitra/Frøya blir dermed avhengig av å fortsette den sterke arbeidsplassveksten. Hvis nedgangen kommer, vil det få direkte konsekvenser for bosettingen.

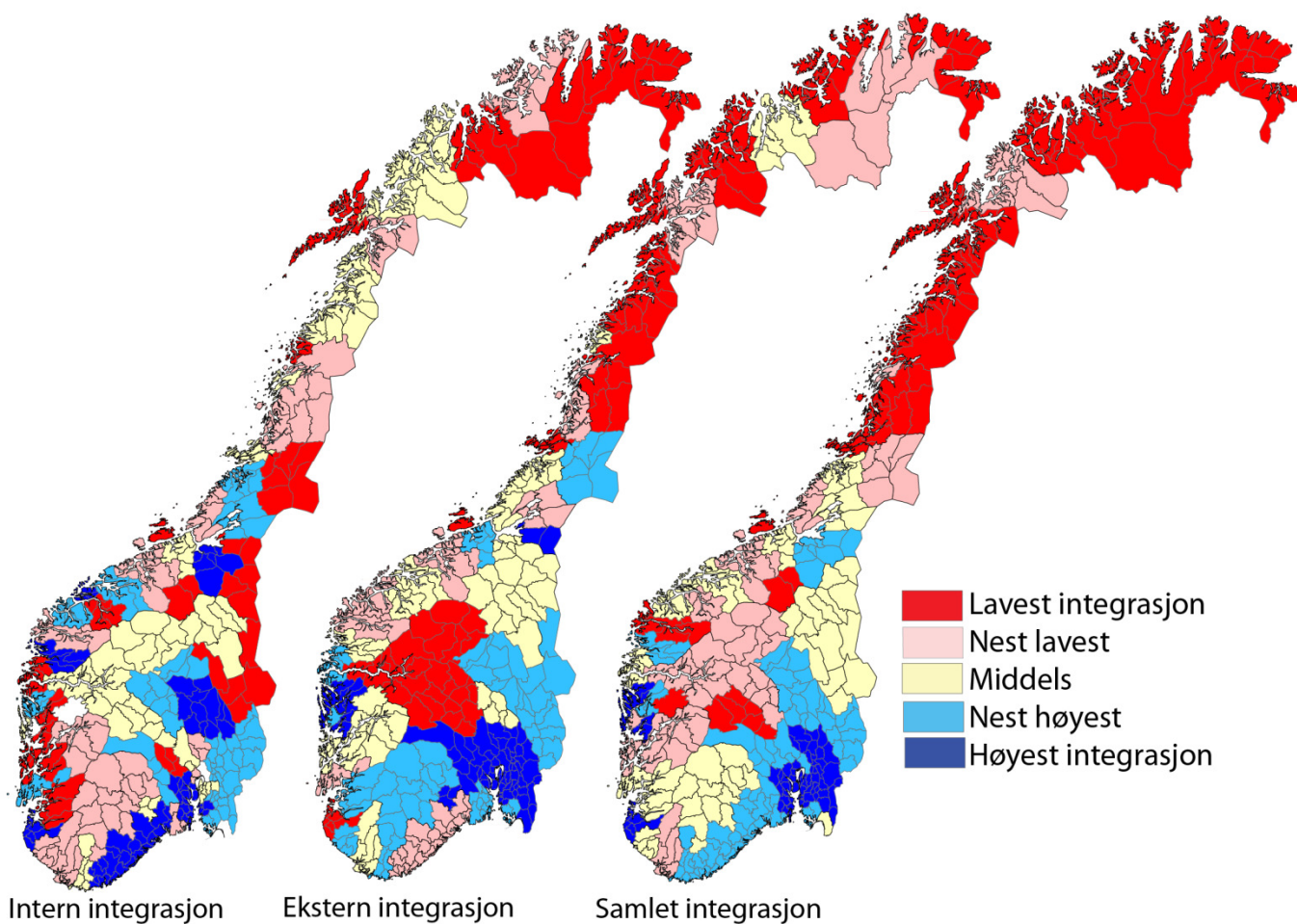

Figur 28: Samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Sør-Trøndelag og median av regionene i Norge i perioden 2000-2011.

Figur 29: Ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Trøndelag i 2011. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til samlet arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.8 Mønstre for arbeidsmarkedsintegrasjon

Figur 30: Ekstern, intern og samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i norske regioner 2011.

I kartene over ser vi variasjonene mellom regionene i Norge i 2011, for ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon. I det siste kartet, hvor vi summerer den eksterne og interne arbeidsmarkedsintegrasjonen, ser vi et tydelig mønster.

De tettest befolkede områdene har også den tetteste integrasjonen. Det sentrale Østlandet har et tett og sterkt integrert arbeidsmarked. Regionene rundt Bergen, samt Stavangerregionen har også sterk integrasjon, mens Nord-Norge generelt har lite arbeidsmarkedsintegrasjon, hvor arbeidsmarkedene er splittet opp.

Trondheim- og Stjørdalsregionen er blant regionene med nests høyest integrasjon. Oppdal/Rennebu og Hitra/Frøya er blant regionene med aller lavest arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.9 Samlet sårbarhet

Vi kan lage et samlet mål for sårbarhet i regionene, gjennom å kombinere struktureffekten, strukturavviket, ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon^v.

Sårbarheten i norske regioner vil variere som vist i kartet til høyre.

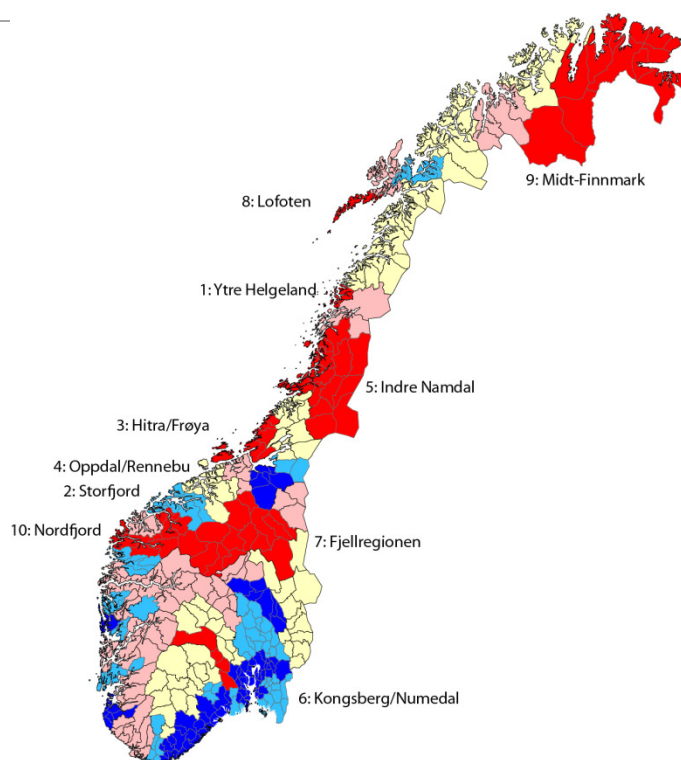
Hitra/Frøya er den tredje mest sårbare regionen i landet. Oppdal/Rennebu er fjerde mest sårbar. Fosen kommer også i den mest sårbare gruppen av regioner.

Trondheimsregionen er blant de mest robuste regionene.

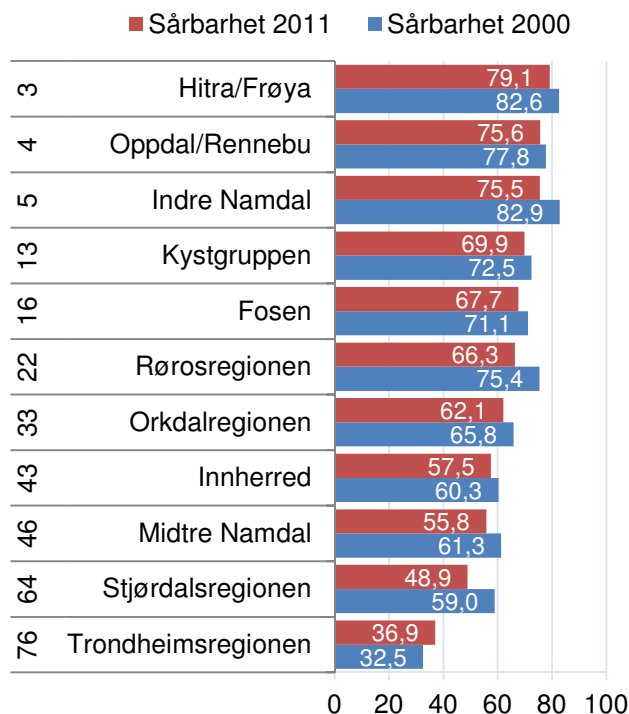
De regionene som var sårbare i 2000, har hatt systematisk lavere vekst i næringslivet enn regioner som var robuste. Det er dermed ikke et godt tegn for en region å være sårbar i 2011. Det er likevel sårbare regioner som oppnår høy vekst, regionene Kongsberg/Numedal og Hitra/Frøya er to eksempler på det.

I figur 32 kan vi se at alle regionene i Trøndelag unntatt Trondheimsregionen har fått lavere verdi på sårbarhetsindeksen. De har blitt mer robuste. I de fleste regioner eller kommuner som reduserer sårbarheten, skjer det gjennom kraftig nedgang i de bransjene hvor de har sitt tyngdepunkt. Når disse bransjene krymper, blir bransjestrukturen mindre spesialisert, og de får en lavere andel av næringslivet i nedgangsbransjer. Motsatt har regioner med sterk vekst ofte en økt sårbarhet, gjennom at veksten ofte skjer i de bransjene der de er sterke fra før. Sterk vekst betyr dermed som oftest økt sårbarhet, og veien til en mer robust næringsstruktur skjer som oftest gjennom nedgang og krise.

Det er dermed vanskelig, for ikke å si umulig, å kombinere en vekststrategi med økt robusthet. En region som har fått en sterk bransjevis spesialisering har nesten ikke noe valg, de må prioritere de delene av næringslivet der de er sterke for å få vekst.

Figur 31: Sårbarhet for regionene i 2011.

Figur 32: Sårbarhetsindeksen for regionene i Trøndelag i 2000 og 2011. Tallene til venstre angir rangering for sårbarhet i 2011.

3.10 Næringsmessig sårbarhet for kommuner

Næringsmessig sårbarhet for kommuner er målt med litt forskjellige indikatorer enn for regioner. Den næringsmessige sårbarheten til en kommune er bestemt av tre indikatorer:

1. Hjørnesteinsbedriftens relative størrelse
2. Den største bransjens andel av sysselsettingen
3. Arbeidsmarkedsintegrasjonen

Kommuner som har en stor hjørnesteinsbedrift er mer sårbare, ettersom lokalsamfunnet blir sterkt påvirket av endringer i den ene bedriften.

Kommuner med sterk konsentrasjon av sysselsettingen i en bestemt bransje, vil også være sårbare for konjunktursvingninger som rammer denne bransjen.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen til kommunene får mye å si for konsekvensene av brå fall i sysselsettingen. Kommuner som har liten pendling ut og inn av kommunen blir mer direkte rammet, mens kommuner med stor ut- og innpendling blir mindre rammet.

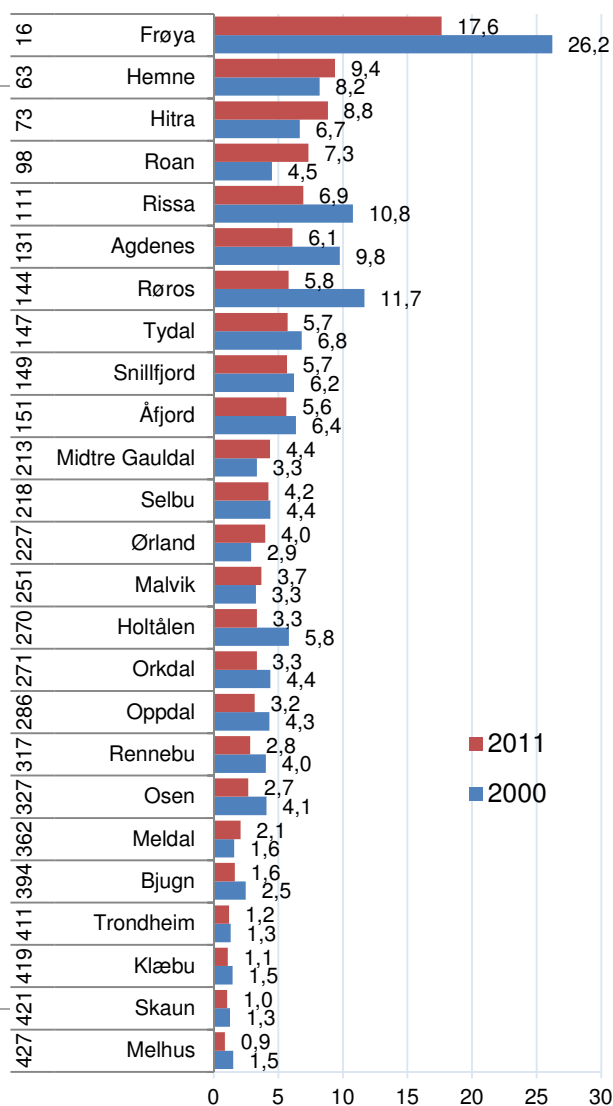
3.11 Hjørnesteinsfaktoren

Hjørnesteinsfaktoren er målt som den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunen.

Frøya har den klart høyeste hjørnesteinsfaktoren av alle kommunene i Sør-Trøndelag, selv om den har blitt kraftig redusert fra 2000 til 2011. Hemne, Hitra og Roan har også forholdsvis høy hjørnesteinsfaktor i 2011.

Rissa, Agdenes og Røros er kommuner som hadde mye høyere hjørnesteinsfaktor i 2000 enn i 2011. Det betyr antakelig at deres hjørnesteinsbedrift i 2000 har hatt nedgang i antall arbeidsplasser.

Fall i hjørnesteinsfaktoren gjør kommuner mer robuste, men det koster ganske mye i form av tap av arbeidsplasser i den største bedriften.

Figur 33: Den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunene i Sør-Trøndelag i 2000 og 2011 i prosent. Tallene til venstre angir kommunenes rangering med hensyn til hjørnesteinsfaktoren.

3.12 Bransjespesialisering

Bransjespesialisering er et uttrykk for om en kommune har en høy andel av sysselsettingen konsentrert til én bransje. Ofte vil kommuner med høy hjørnesteinsfaktor også ha en høy bransjespesialisering, men ikke alltid. Noen kommuner kan ha en høy andel av sysselsettingen i bransjer som landbruk og fiske, selv om hver enkelt bedrift er ganske liten.

Dersom det er forhold som påvirker bransjen, vil alle bedriftene i bransjen bli påvirket.

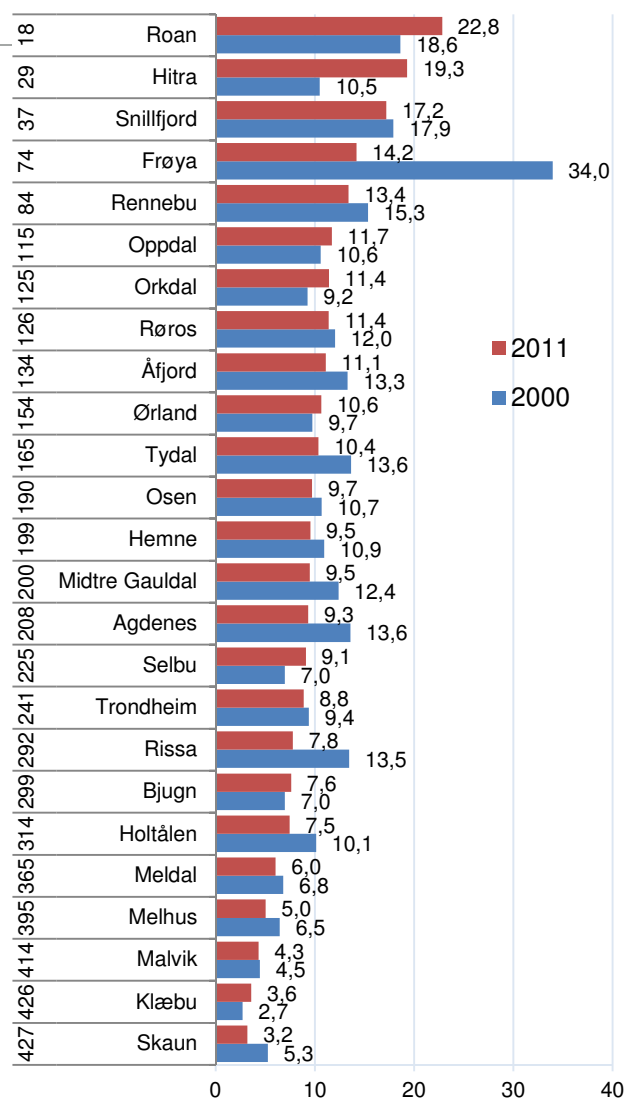
Vi måler bransjespesialisering som antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunen. Bransjene er da fordelt etter såkalt tosiffer NACE-koder, som er den bransjekategoriseringen som brukes i Norge og andre land.

Roan, Hitra og Snillfjord er de kommunene i Sør-Trøndelag som har høyest bransjespesialisering. De er alle blant de ti prosent av kommunene med høyest bransjespesialisering. Roan og Hitra har fått økt bransjespesialisering fra 2000 til 2011.

Frøya hadde veldig sterk bransjespesialisering i 2000, men langt lavere i 2011.

De aller fleste av kommunene har hatt ganske kraftig nedgang i bransjespesialiseringen. Det kommer av at det har vært vekst i sysselsettingen i offentlig sektor og i tjenestesektoren, mens det har vært nedgang i bransjer som industri og primærnæringer. De bransjene som har høy bransjespesialisering er ofte spesialisert i en industribransje, innen landbruk eller fiske. Når disse bransjene øker lite, eller har nedgang, mens offentlig sektor og andre bransjer har vekst, vil bransjespesialiseringen bli lavere.

For enkelte kommuner i fylket, er nedgangen i bransjespesialisering knyttet til kraftig nedgang i den viktigste næringen.

Figur 34: Bransjespesialisering, antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Sør-Trøndelag i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til bransjespesialisering i 2011 er vist til venstre.

3.13 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Den siste indikatoren som brukes til å måle næringsmessig sårbarhet er arbeidsmarkedsintegrasjon.

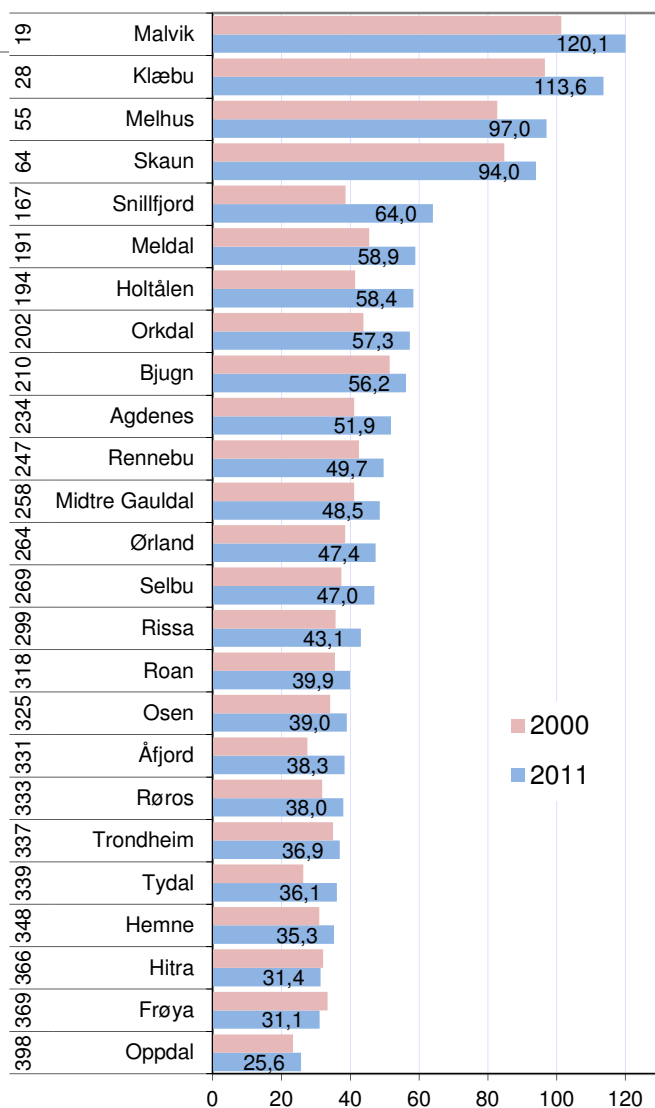
Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt integrert kommunens arbeidsmarked er med arbeidsmarkedet utenfor kommunen, og er det samme som intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regioner. Den måles gjennom hvor mye ut- og innpendling det er i forhold til antall arbeidsplasser og sysselsatte i kommunen^{vi}.

Årsaken til at vi bruker arbeidsmarkedsintegrasjon som en av indikatorene for å måle næringsmessig sårbarhet, er at konsekvensene av brå fall i antall arbeidsplasser vil ha mye med dramatiske konsekvenser i kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon enn i kommuner med høy.

I en kommune som Malvik, der 46,5 prosent av arbeidsplassene i kommunen har sysselsatte fra andre kommuner, og hvor 73,6 prosent av de som har jobb pendler ut, vil et fall i antall arbeidsplasser for en stor del absorberes av andre kommuner. Et fall på 100 arbeidsplasser vil bare ramme 53 personer med bosted i kommunen, og vil dermed ikke bety så mye for samlet sysselsetting i kommunen. For en kommune som Oppdal, vil effekten av en brå nedgang i hjørnesteinsbedriften få mye mer direkte konsekvenser. I Oppdal er det innpendling tilsvarende 9,4 prosent av arbeidsplassene. Over 90 prosent av nedgangen i antall arbeidsplasser vil ramme sysselsatte som bor i kommunen. Samtidig er det liten pendling ut av Oppdal. 16,2 prosent av de som bor i Oppdal og har jobb, pendler ut av kommunen. Det vil dermed også være vanskelig å kompensere brå fall i antall arbeidsplasser i kommunen med økt utpendling.

Malvik, Klæbu, Melhus og Skaun har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av kommunene i Sør-Trøndelag.

Oppdal, Frøya og Hitra er på sin side kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon.

Figur 35: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Sør-Trøndelag i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon i 2011 er vist til venstre.

Samtlige kommuner Sør-Trøndelag utenom Hitra og Frøya har fått økt arbeidsmarkedsintegrasjon fra 2000 til 2011. Andelen som pendler mellom kommuner har vært økende, og dermed blir også integrasjonen mellom arbeidsmarkedene i kommunene høyere.

Arbeidsmarkedsintegrasjon har betydning på mange områder, ikke minst for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere i denne rapporten.

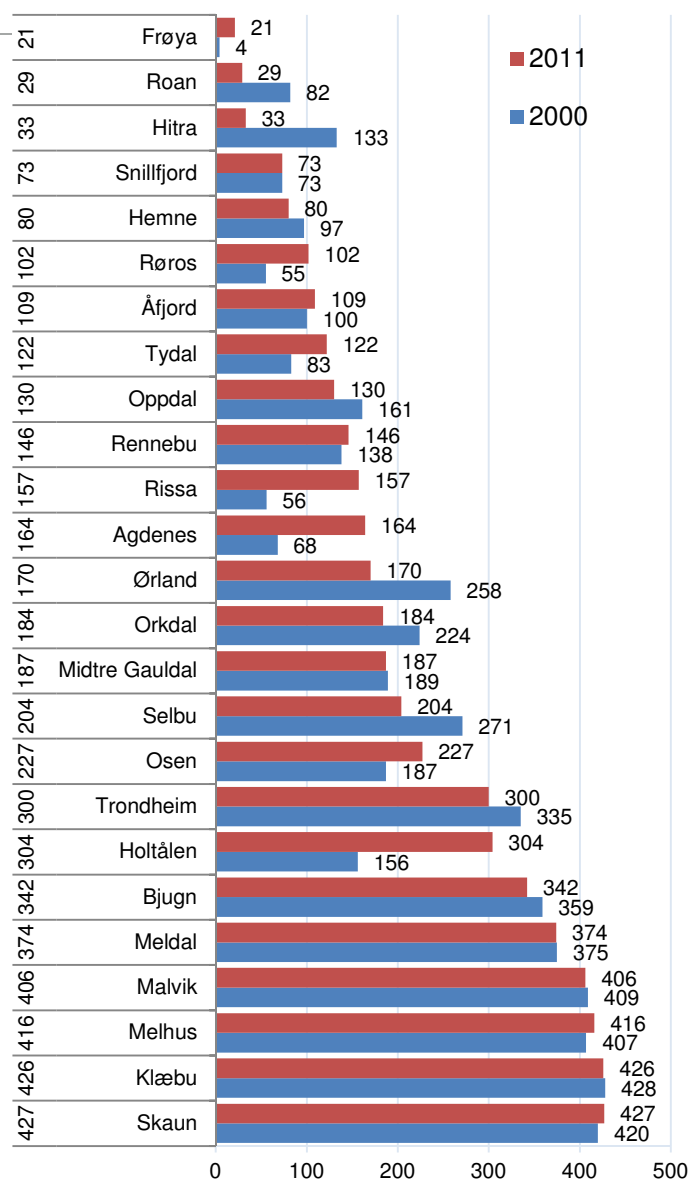
3.14 Sårbarhetsindeksen kommuner

Sårbarhetsindeksen er sammensatt av de tre indikatorene hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarkedsintegrasjon. En kommune er sårbar dersom den har høy hjørnesteinsfaktor og høy bransjespesialisering, mens høy arbeidsmarkedsintegrasjon bidrar til å redusere sårbarheten. Når vi setter disse tre indikatorene sammen^{vii}, får vi et mål for næringsmessig sårbarhet.

Frøya er mest sårbar av kommunene i Sør-Trøndelag, foran Roan og Hitra. Snillfjord og Hemne er også med blant de 100 mest sårbare kommunene i landet.

Rissa og Agdenes er kommuner som hadde høy sårbarhet i 2000, men som er langt mindre sårbare i 2011. Vi skal senere se at kommuner med høy sårbarhetsindeks har mye større risiko for fall i sysselsettingen, og samtidig lavere vekst enn kommuner med lav sårbarhet. Derfor vil en reduksjon i sårbarhet være positivt for framtidig utvikling. Kommuner med fall i sårbarheten har imidlertid i de fleste tilfeller fått lavere sårbarhet fordi hjørnesteinsbedriften eller den dominerende bransjen har gått kraftig tilbake. De har dermed oppnådd lavere sårbarhet, i betydningen risiko for å få brå fall i sysselsettingen i framtiden, på grunn av at fallet allerede har skjedd.

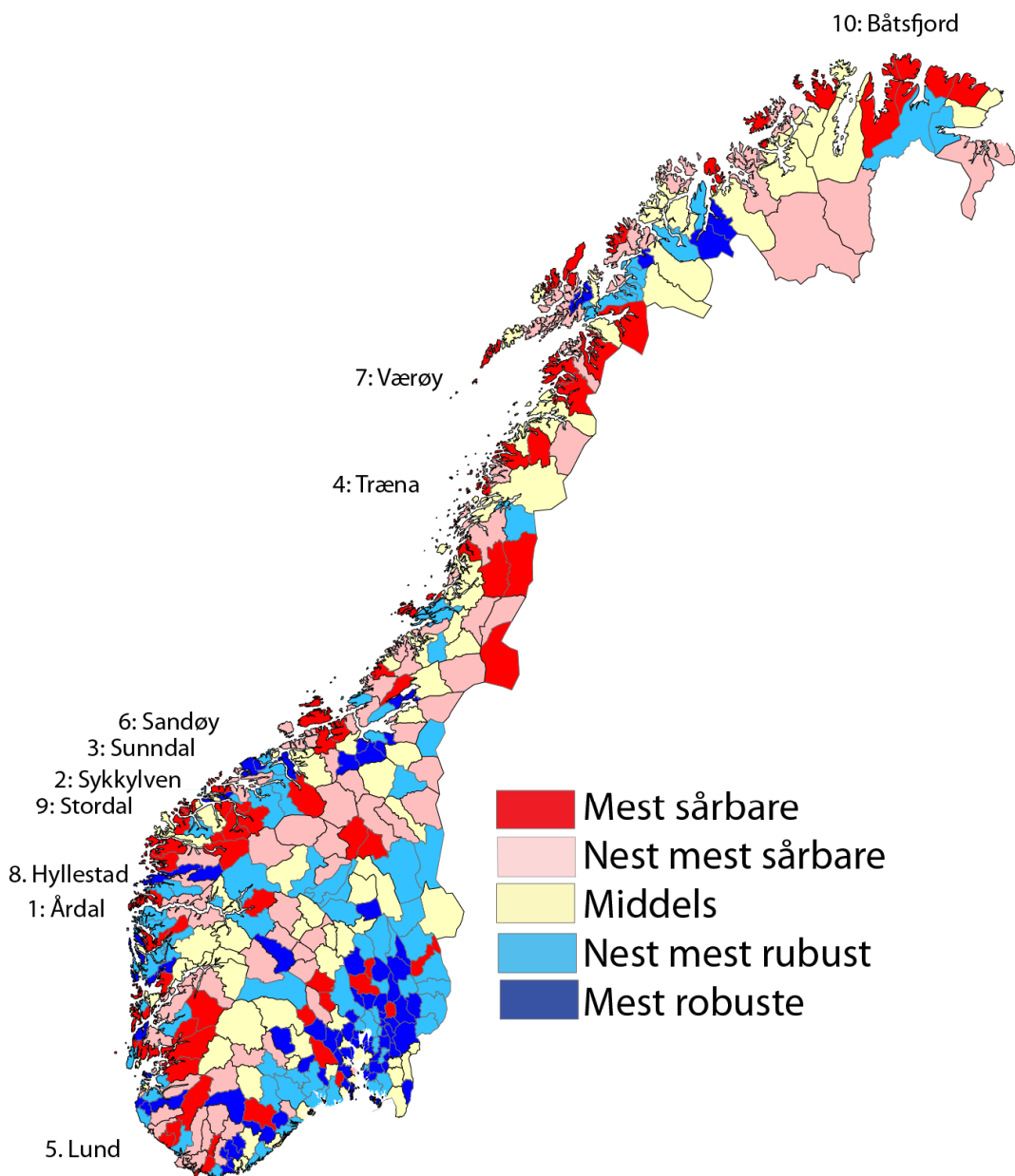
Kommuner som Roan og Hitra har fått mye høyere sårbarhet i 2011 enn i 2000. Ofte vil kommuner som har sterk vekst i næringslivet bli mer sårbare. Det er et utslag av at veksten gjerne skjer i de bransjene der kommunene har sitt tyngdepunkt, og da vil bransjespesialiseringen øke.

Figur 36: Sårbarhetsindeksen for kommunene i Sør-Trøndelag i 2000 og 2011, vist med rangeringsnummer der 1=Mest sårbar og 429=Minst sårbar.

3.15 Variasjoner i sårbarhet i Norge

Kartet nedenfor viser variasjoner i næringsmessig sårbarhet i Norge.

Figur 37: Sårbarhet i norske kommuner i 2011.

Det er klare mønstre i næringsmessig sårbarhet i Norge. Kommunene på det sentrale Østlandet er mer robuste, mens kommunene i vest og nord oftere har høy sårbarhet. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er generelt mye høyere på Østlandet, noe som reduserer sårbarheten i kommunene i dette området. Samtidig er det mest vanlig med store hjørnesteinsbedrifter og bransjemessig spesialisering i kommunene langs kysten i vest og nord.

3.16 Høy sårbarhet og vekst

Hva betyr det for en kommune å ha høy næringsmessig sårbarhet? Det kan vi finne ut gjennom å se på sårbarheten i norske kommuner i 2000, og se hvilken utvikling kommunene har hatt fram til i dag.

Tabell 11: Andeler av kommunene med vekst og nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 i fem forskjellige grupper av kommuner etter grad av sårbarhet i 2000.

	Gjennomsnittlig vekst	Andel med nedgang	Andel mer enn 12% nedgang	Andel mer enn 12% vekst
Mest sårbar	-1,6	54,7	17,4	8,1
Nest mest	3,2	41,9	4,7	15,1
Middels	3,5	30,2	0,0	11,6
Nest mest	6,1	19,8	0,0	19,8
Mest robust	7,4	16,5	0,0	23,5

I tabellen over har vi delt kommunene i Norge i fem grupper etter deres sårbarhet.

Gjennomsnittlig vekst måler arbeidsplassveksten i næringslivet i kommunene fra 2000 til 2011 i prosent av samlet sysselsetting i 2000. De mest sårbare kommunene hadde en arbeidsplassnedgang som i snitt tilsvarte 1,6 prosent av samlet sysselsetting. Veksten øker med økende robusthet, og den femtedelen av kommunene som var mest robuste i 2000 hadde i gjennomsnitt en arbeidsplassvekst som tilsvarte 7,4 prosent av samlet sysselsetting.

Når vi ser på andelen av kommunene med nedgang i neste kolonne, ser vi at 54,7 prosent av de mest sårbare kommunene hadde nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, mens bare 16,5 prosent av de mest robuste kommunene hadde nedgang. *Det er dermed et ganske klart mønster at robuste kommuner har bedre næringslivsvekst enn sårbare.* Det er ikke nødvendigvis sårbarheten i seg selv som er årsaken til lav vekst. Mange sårbare kommuner er små og isolerte kommuner i distriktene, mens de fleste av de mest robuste kommunene er kommuner i sentrale strøk som ligger tett opp til storbyer. Mange av de mest robuste kommunene tilhører en kommunetype som har vært attraktiv som bosted, og som dermed har hatt sterk befolkningsvekst de siste ti årene. De sårbare kommunene er på sin side dominert av kommunetyper med lav bostedsattraktivitet. Befolkningsvekst gir en kraftig stimulans til næringslivsvekst, ettersom mange bedrifter opererer i et lokalt marked.

Når vi ser på andelen av kommuner med sterk nedgang i arbeidsplasser i næringslivet, blir bildet enda mer tydelig. Av de mest sårbare kommunene hadde 17,4 prosent en sterk nedgang, dvs at nedgangen i antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte mer enn 12 prosent av samlet sysselsetting i kommunen i 2000. Av de nest mest sårbare hadde 4,7 prosent sterk nedgang, mens ingen av de andre kommunegruppene hadde sterk nedgang. Sårbarhetsindeksen er dermed svært effektiv til å plukke ut kommuner med ”risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen”, som vi har brukt som vår definisjonen på sårbarhet. I absolutte tall var det 19 kommuner som hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, og 15 av dem var i den mest sårbare gruppen.

Dermed vil sårbarhetsindeksen være ganske treffsikker for å identifisere den gruppen av kommuner som vil bli framtidige omstillingskommuner.

4. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{viii}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

4.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert. Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap. En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

Etableringsfrekvensen i Sør-Trøndelag har fulgt utviklingen i landet, men har ligget over landsgjennomsnittet i hele perioden. I 2011 var etableringsfrekvensen i Sør-Trøndelag 7,3 prosent, mot 7,0 prosent på landsbasis.

Etableringsfrekvens i fylkene

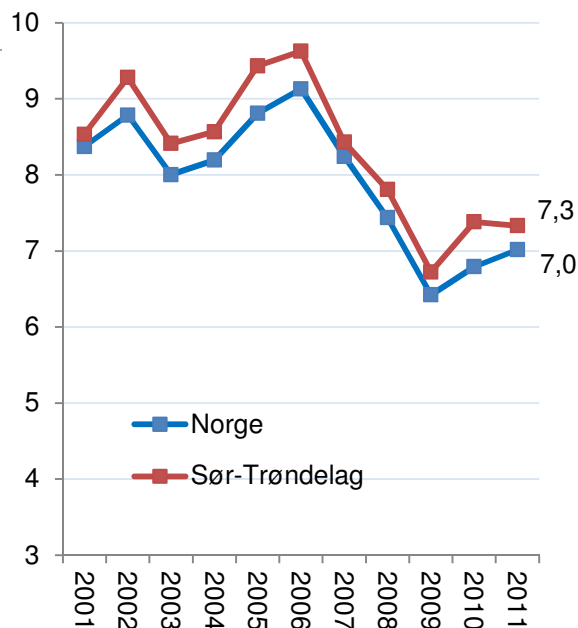
I figur 39 ser vi etableringsindeksen i alle fylkene, for 2011, og som gjennomsnitt for de ti siste årene.

Oslo har hatt høyest etableringsfrekvens, mens Sogn og Fjordane har lavest etableringsfrekvens både i 2011 og i snitt siste ti år.

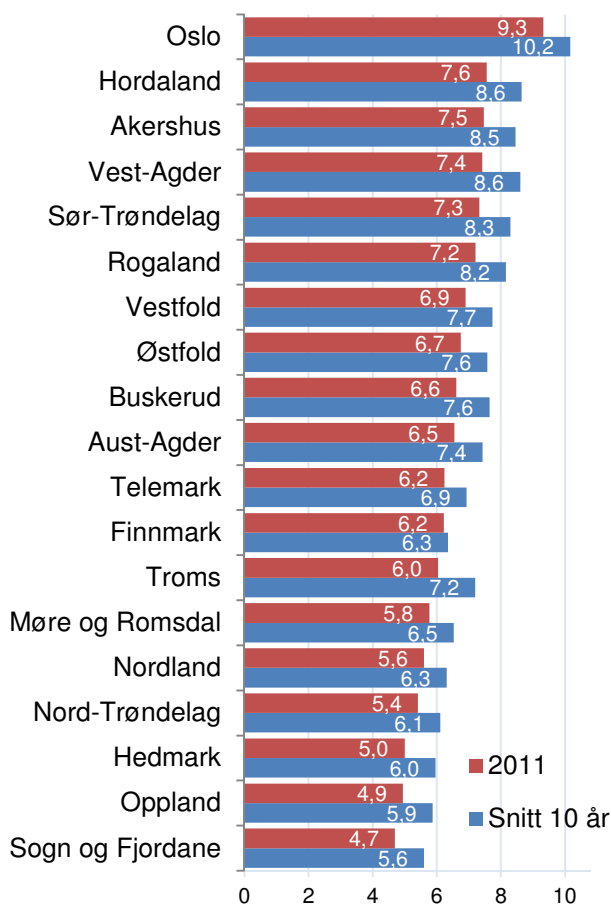
Sør-Trøndelag har hatt femte høyest etableringsfrekvens blant fylkene i både 2011 og for siste ti år. I snitt har etableringsfrekvensen i Sør-Trøndelag vært 8,3 prosent de siste ti år.

Noe av forskjellen i etableringsfrekvensen mellom fylkene kan forklares av bransjestrukturen. Enkelte fylker har mange foretak i bransjer hvor det er mindre nyetablering og færre nedleggelseser.

Et spørsmål er om høy etableringsfrekvens er noe som skaper vekst, eller om årsaksforholdet er motsatt, at steder med høy vekst også får en høyere etableringsfrekvens. Det kan se ut til at det er høy vekst, og spesielt høy vekst i befolkningen, som forårsaker høy etableringsfrekvens.

Figur 38: Etableringsfrekvensen i Norge og Sør-Trøndelag i perioden 2001-2011.

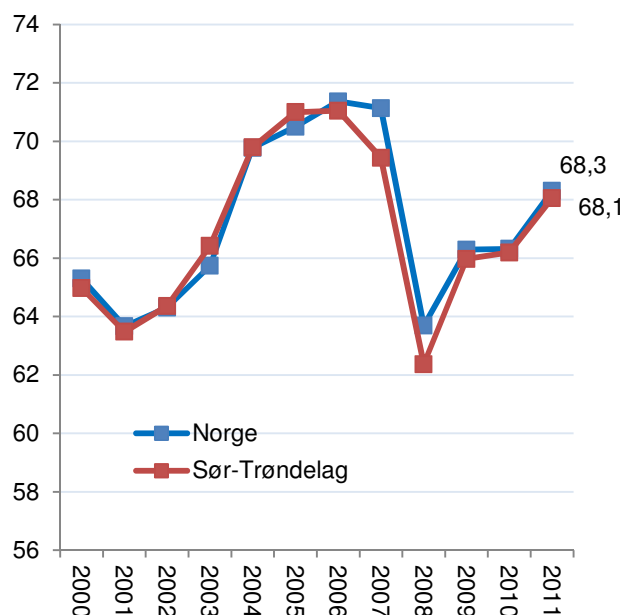
Figur 39: Etableringsfrekvensen i fylkene i 2011, og gjennomsnitt av etableringsfrekvensen for siste ti år.

4.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet i fylkene måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene. I 2011 hadde 68,3 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

Sør-Trøndelag har hatt litt lavere andel lønnsomme foretak enn landsgjennomsnittet i de siste årene. I 2011 hadde 68,1 prosent av foretakene i Sør-Trøndelag positivt resultat før skatt.

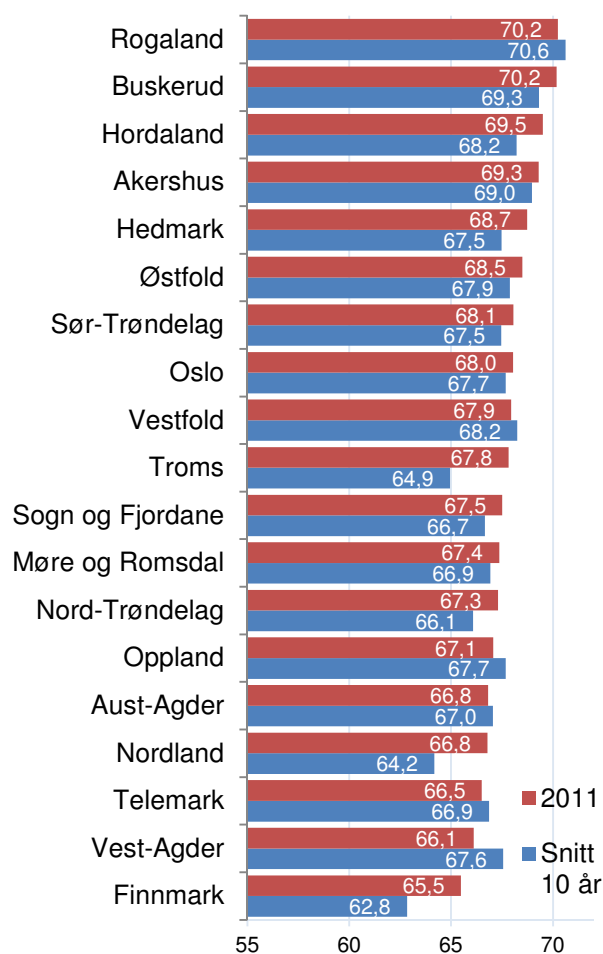
Figur 40: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011.

Andel lønnsomme foretak i fylkene

I figur 41 ser vi hvordan andelen lønnsomme foretak varierer mellom fylkene i Norge.

Rogaland har den beste lønnsomheten, fulgt av Buskerud og Hordaland. De tre nordligste fylkene har vesentlig bedre lønnsomhet i 2011 i forhold til gjennomsnittet de siste ti årene, mens Vest-Agder har vesentlig lavere andel lønnsomme foretak i 2011 enn gjennomsnittet de siste ti årene.

Sør-Trøndelag er nummer sju av 19 fylker for andel lønnsomme foretak i 2011, til tross for at lønnsomheten var litt under gjennomsnittet. Det kommer av at fylkene med høyest lønnsomhet trekker snittet opp. Sør-Trøndelag er rangert som nummer 11 for andel lønnsomme foretak i snitt de ti siste årene.

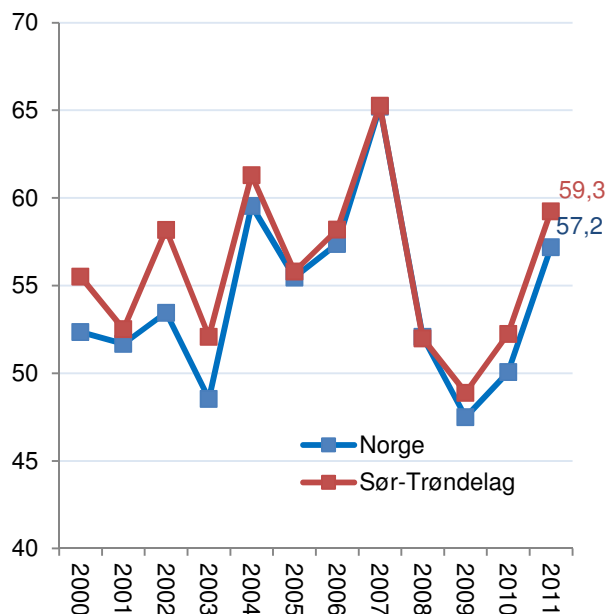
Figur 41: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene i 2011 og i snitt siste ti år.

4.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011. I 2011 var det 57,2 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

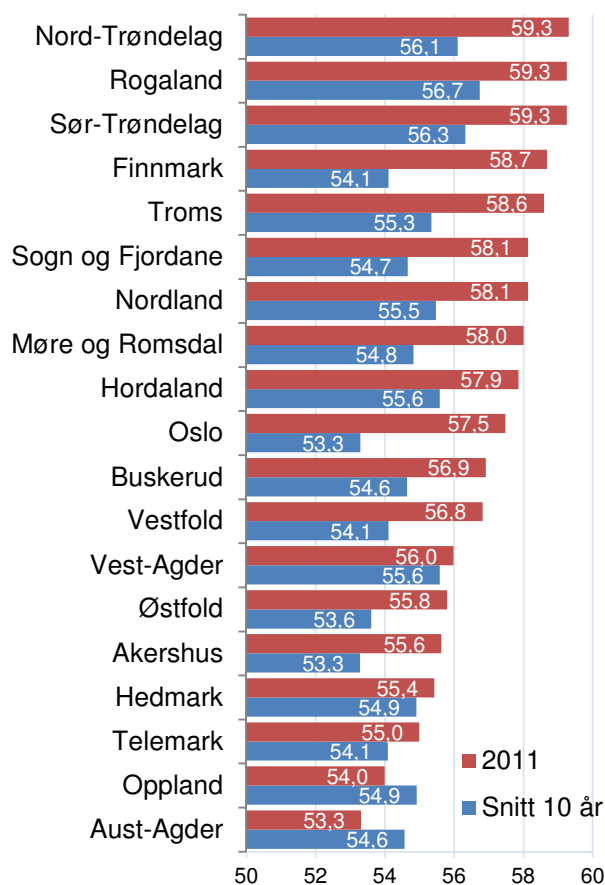
Sør-Trøndelag har hatt en høyere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet i flertallet av årene i perioden 2000-2011. 59,3 prosent av foretakene i Sør-Trøndelag hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2011.

Figur 42: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Sør-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2011.

Andel vekstforetak i fylkene

Sør-Trøndelag har vært én av topp tre vekstfylker i både 2011 og i den siste tiårsperioden, sammen med Nord-Trøndelag og Rogaland. Disse tre fylkene hadde en andel vekstforetak på over 59 prosent i 2011. I den siste tiårsperioden har de samme tre fylkene hatt en andel vekstforetak på over 56 prosent i snitt. Rekkefølgen er imidlertid Rogaland, med høyest andel vekstforetak i snitt for siste ti år, deretter Sør-Trøndelag og så Nord-Trøndelag.

Figur 43: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i fylkene i 2011 og i snitt for siste ti år.

4.4 NæringsNM for fylkene

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 44 viser plasseringen til Sør-Trøndelag i NæringsNM i årene 2000-2011. Sør-Trøndelag har blitt beste fylke tre ganger; i 2002, 2003 og sist i 2010. Den svakeste plasseringen er en 10. plass fra 2007. I årets NæringsNM ble Sør-Trøndelag nummer 4.

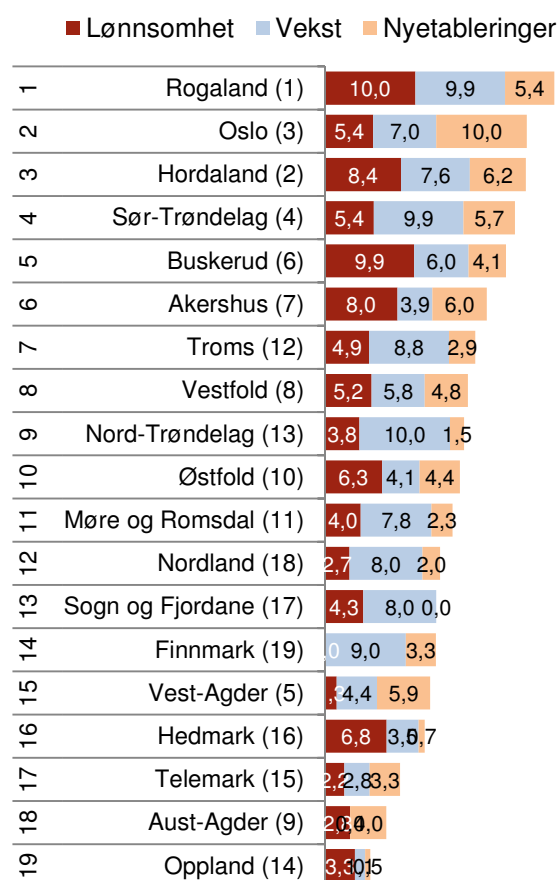
Figur 44: Sør-Trøndelags rangering i NæringsNM i perioden 2000-2011.

Fylkenes plassering

For å rangere fylkene bruker vi en enklere indeks basert på etableringsfrekvens, andel lønnsomme foretak og andel vekstforetak. Disse indikatorene er transformert til et tall mellom 0 og 10, der 0 er dårligste fylke og 10 er beste fylke.

Rogaland kom best ut av fylkene i 2011, foran Oslo og Hordaland. Med Sør-Trøndelag på fjerdeplass, er det fylkene med de største byene som gjorde det best. Rangeringen for siste ti år er nokså lik; med Rogaland på førsteplass, etterfulgt av Hordaland, Oslo og Sør-Trøndelag.

Sør-Trøndelag kommer på 4. plass i NæringsNM for både 2011 og den siste tiårsperioden. Sør-Trøndelag gjorde det svært bra for vekst i 2011, og litt over middels for lønnsomhet og nyetableringer.

Figur 45: NæringsNM for fylkene basert på tall fra 2011. Tallene i parentes angir rangering for perioden 2002-2011.

4.5 NæringsNM for regioner

Plasseringene til regionene i Sør-Trøndelag har variert sterkt. De to regionene som skiller seg mest ut er Trondheimsregionen og Fosen.

Trondheimsregionen har ligget stabilt i øvre del av skalaen i alle år. Trondheimsregionen kom på førsteplass i 2002 og 2003, og var nest best i 2005, 2008 og 2003. I 2011 kom Trondheimsregionen på 3. plass.

Fosen har hatt mange plasseringer i nedre del av skalaen. I 2007 ble Fosen nummer 82 av de 83 regionene i landet.

Regionene i Trøndelag

Trondheimsregionen er den som gjør det tredje best i NæringsNM for 2011, og nest best for siste ti år. Trondheimsregionen gjorde det bra på alle indekser, og ble rangert som nummer fire i landet for nyetableringer.

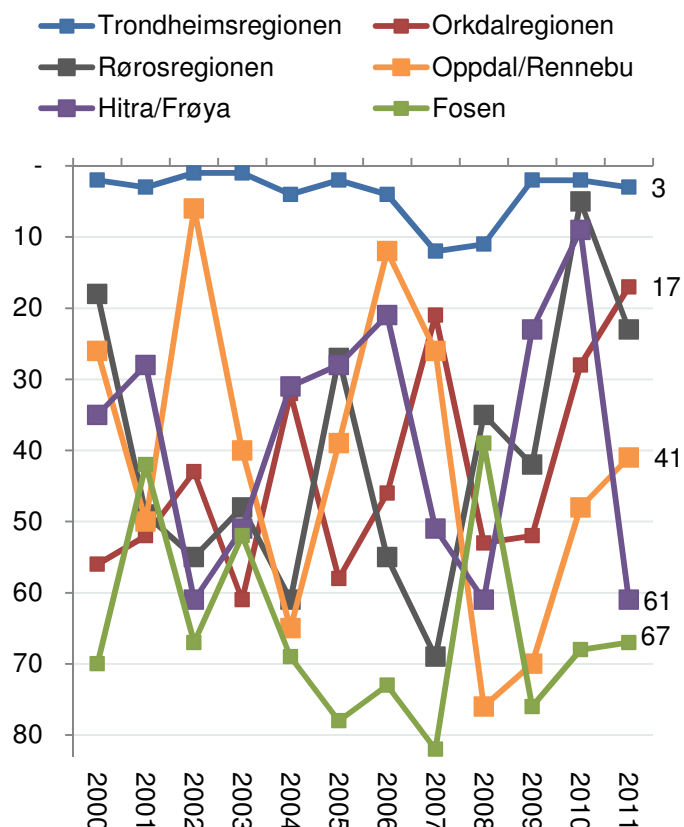
Orkdalregionen er nummer 17 i NæringsNM for 2011, og var tredje best i landet for vekst. Orkdalregionen gjorde det også over middels for lønnsomhet og nyetableringer, men har lite næringsliv.

Rørosregionen blir rangert som nummer 23. Rørosregionen hadde god vekst, men svak lønnsomhet. Regionen har gjort det bra de to siste årene, og ble rangert som nummer fem i 2010. Tidligere år har resultatene ikke vært like sterke, og Rørosregionen blir rangert som nummer 43 for siste ti år.

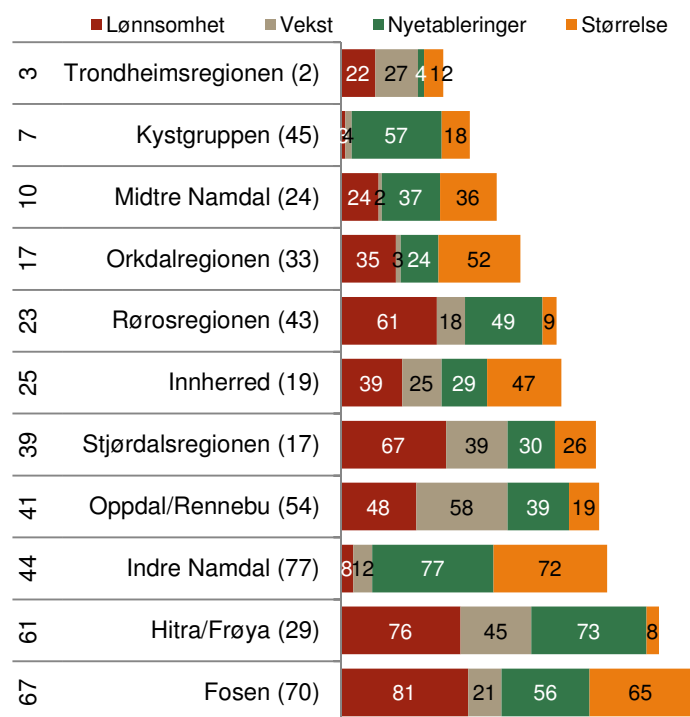
Oppdal/Rennebu hadde over middels nyetableringer og under middels lønnsomhet og vekst. Samlet blir Oppdal/Rennebu rangert som nummer 41 i årets NæringsNM.

Hitra/Frøya blir rangert som nummer 61. Regionen hadde svak lønnsomhet og få nyetableringer i 2011. Tidligere har Hitra/Frøya gjort det langt bedre, regionen ble blant annet rangert som nummer ni i 2010. For de siste ti år blir Hitra/Frøya rangert som nummer 29.

Fosen blir rangert som nummer 67 i NæringsNM for 2011. Fosen hadde bra vekst, men var tredje svakest i landet for lønnsomhet. Fosen har også tidligere gjort det svakt, og er rangert som nummer 70 for siste ti år.

Figur 46: Rangeringen til regionene i Sør-Trøndelag i NæringsNM i perioden 2000-2011.

Figur 47: NæringsNM for regionene i Trøndelag. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

4.6 NæringsNM for kommuner

Orkdal er kommunen som gjorde det best i Sør-Trøndelag, og ble rangert på plass nummer 11 i landet i NæringsNM for 2011. Orkdal gjorde det over middels på alle indeksene, men skåret relativt best på vekst og nyetableringer. Orkdal har også tidligere gjort det bra i NæringsNM, og blir rangert som nummer 31 for siste ti år.

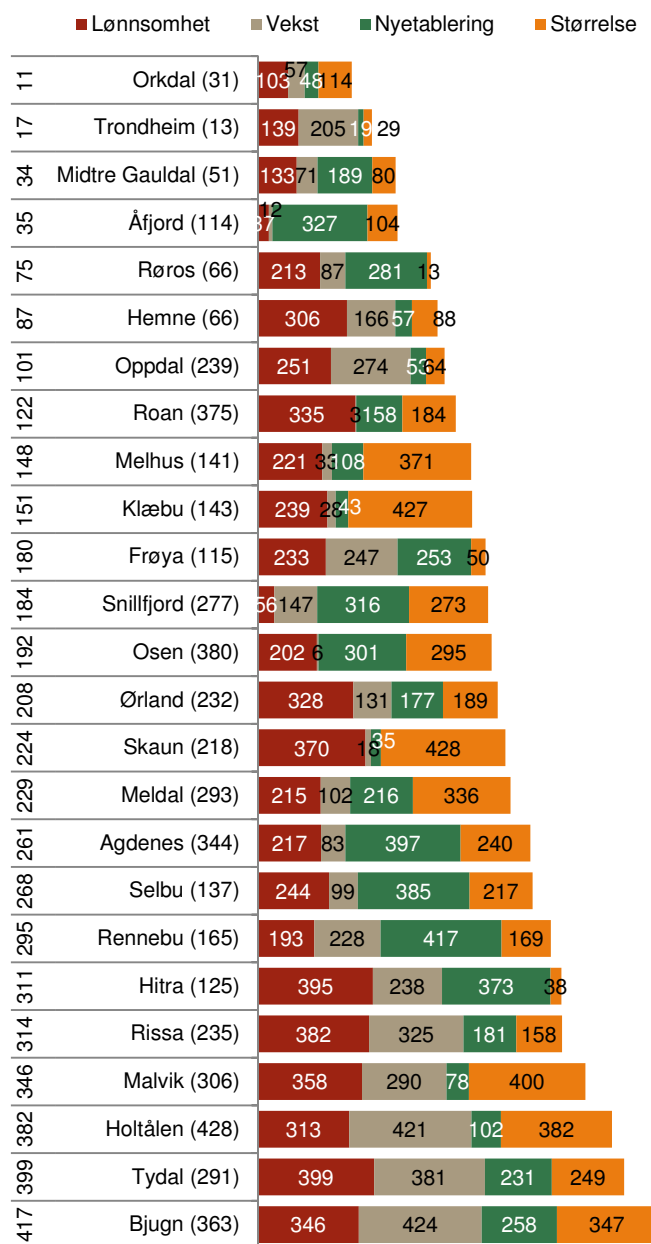
Rett etter Orkdal kommer Trondheim på en 17. plass. Trondheim hadde spesielt mange nyetableringer i 2011. Trondheim har vært i toppen i NæringsNM i mange år, og kommer samlet på 13. plass for siste ti år.

Midtre Gauldal kommer på 34. plass og Åfjord på 35. plass. Begge kommunene hadde god vekst i 2011, og Åfjord kom på en sterk 12. plass på vekstindeksen.

Røros og Hemne ble rangert på 75. og 87. plass, og kommer samtidig på en delt 66. plass for siste ti år.

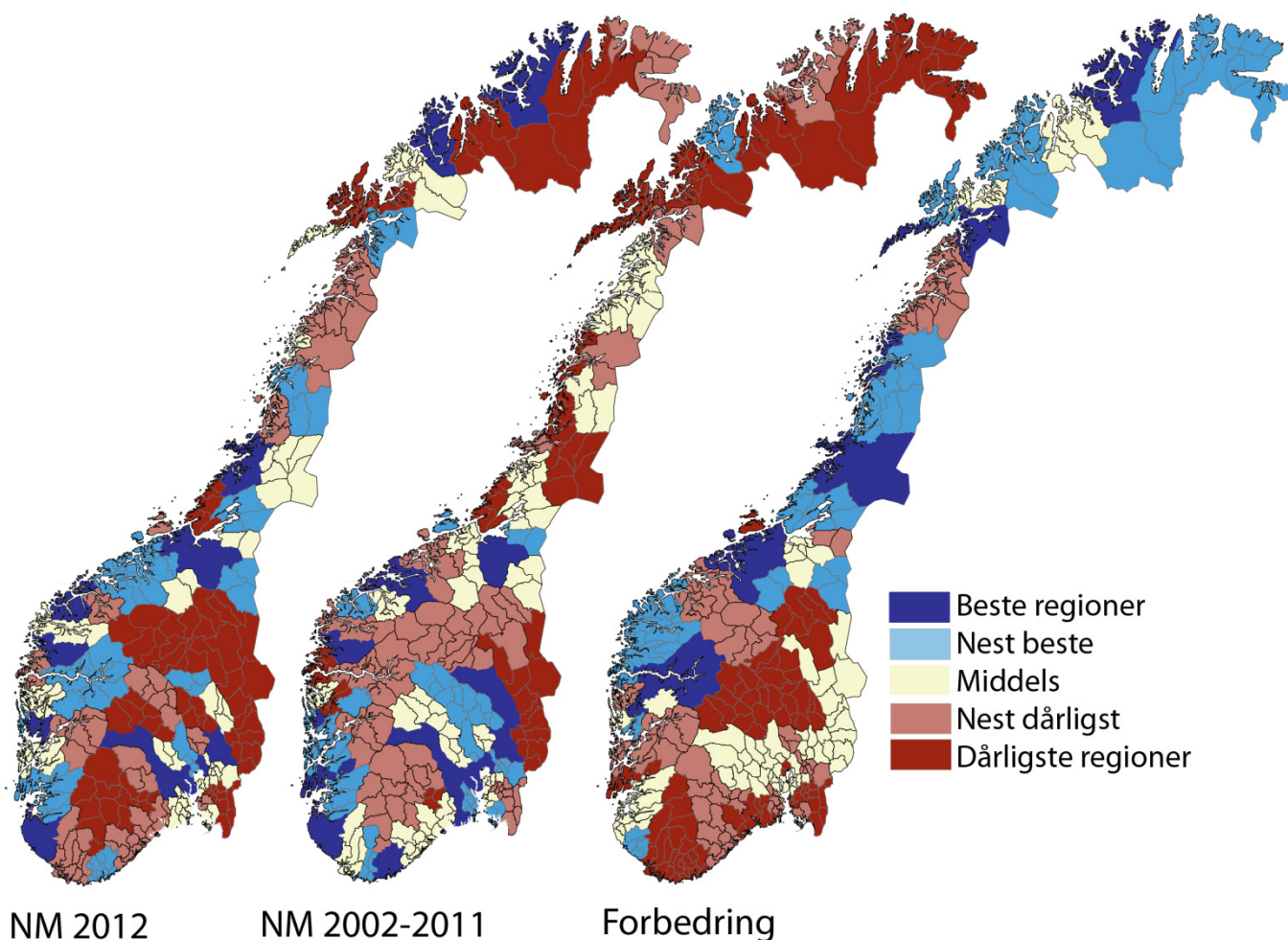
Sør-Trøndelag har også mange kommuner som gjorde det under middels i årets NæringsNM. På bunn finner vi Bjugn, som er rangert som nummer 417 av 429 kommuner i landet i NæringsNM for 2011. Bjugn gjorde det under middels for alle indekser, men hadde spesielt svak vekst. Bjugn har også gjort det svakere enn middels i den siste tiårsperioden, og blir rangert som nummer 363.

For siste ti år, der det Holtålen som har gjort det svakest, faktisk er kommunen rangert nest sist av alle kommunene i landet for NæringsNM siste ti år.

Figur 48: Kommunene i Sør-Trøndelags resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 429 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

Kart med endringer i NæringsNM

Figur 49: Resultater i NæringsNM for regioner, først for det siste året, dernest for den foregående tiårsperioden og til slutt endringene fra tiårsperioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. NæringsNM 2012 er basert på regnskapstall fra 2011.

Kartet til venstre viser resultatene for NHOs NæringsNM for det siste året. Som vi ser er mange av de beste regionene lokalisert langs kysten, fra Rogaland og nordover.

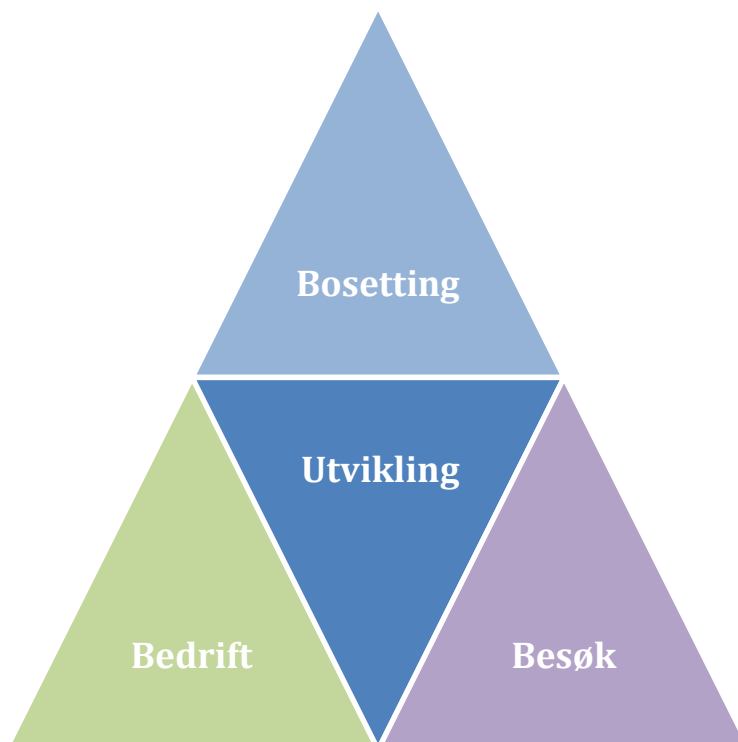
I kartet i midten vises resultatene i NæringsNM for de ti årene forut for det siste året. I denne perioden er ikke dominansen fra Vestlandet like tydelig, da det var mange regioner på Østlandet som også var blant de beste. I denne tiårsperioden var resultatene fra Nord-Norge gjennomgående svake, med mange regioner fra Nord-Norge blant de som gjorde det svakest i NæringsNM.

I kartet til høyre vises endringen i regionenes resultater i NæringsNM fra perioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. Da trer det fram et ganske klart mønster. Ingen av regionene på Østlandet har bedre resultater i siste NæringsNM enn i foregående tiårsperiode. De regionene som har forbedret seg mest i 2012 er alle fra Sogn og Fjordane eller de fem nordligste fylkene.

5. Attraktivitetspyramiden

Attraktivitet har blitt et velbrukt begrep innenfor regional utvikling. Telemarksforsking introduserte Attraktivitetspyramiden i 2010 for å systematisere attraktivitetsbegrepet i en modell for å forklare steders vekst, og da spesielt befolkningsveksten. I Attraktivitetspyramiden skiller vi mellom tre typer attraktivitet: Attraktivitet for bedrifter, for besøk og for bosetting.

Noen steder er gunstige for produksjon av varer og tjenester som kan selges i et større marked. Dette kan være produksjon basert på naturlige forutsetninger, som landbruk, fiske eller gruvedrift. Industriproduksjon har tradisjonelt også blitt lokalisert til steder med bestemte naturlige forutsetninger, som for eksempel fossefall, gode havneforhold eller nærhet til råvarer. I dag er en del tjenester også omsatt i et større marked, det gjelder spesielt teknologiske tjenester. Attraktivitet for denne typen produksjon, som vi kaller attraktivitet for bedrifter, vil dermed være den historiske forklaringen til mange steders vekst.

Attraktivitet for besøk er den andre typen attraktivitet. På steder som tiltrekker seg mange besøkende vil det oppstå mange arbeidsplasser i næringer som kjennetegnes av at kundene må være personlig til

stede. Dette er bransjer som overnatting, servering og butikkhandel. I de siste årene har besøksnæringer som kultur, aktiviteter og underholdning vokst raskt.

Attraktivitet for bosetting er en type attraktivitet som har blitt viktig etter hvert som stadig flere pendler. Når en kan bo ett sted og arbeide et annet sted, oppstår muligheten til at noen steder kan trekke til seg innbyggere uten å ha vekst i arbeidsplasser. Attraktivitet som bosted blir også viktig for næringsutviklingen fordi næringslivet på slike steder vil ha lettere for å rekruttere kompetent arbeidskraft.

Det er kombinasjonen av de tre attraktivitetsdimensjonene som gir vekst på et sted. Steder som er attraktive langs alle de tre aksene, vil få høy vekst.

5.1 Bedriftsattraktivitet

Bedriftsattraktivitet er knyttet til basisnæringene, som kjennetegnes av at de produserer varer og tjenester til et større marked. I hovedsak selges slike varer og tjenester ut av regionen hvor produksjonen foregår.

Basisnæringene består av naturbaserte næringer, som fiske, landbruk, havbruk og bergverk, samt industri og teknologiske tjenester som IT, telekom, og engineering.

Naturbaserte næringer og industri har hatt synkende antall arbeidsplasser i Norge de siste ti årene. Det gjelder også i resten av Europa. Årsaken er at produksjonen blir stadig mer rasjonell slik at samme produksjon drives med stadig færre ansatte.

Teknologiske tjenester er en næring i stadig vekst når det gjelder antall ansatte, men er ikke størst i antall arbeidsplasser. I Norge er industrien fremdeles størst i antall arbeidsplasser. Det var 265 575 arbeidsplasser i industrien på slutten av 2011. De teknologiske tjenestene hadde på samme tidspunkt 141 384 arbeidsplasser. Naturbaserte næringer hadde 61 319 arbeidsplasser.

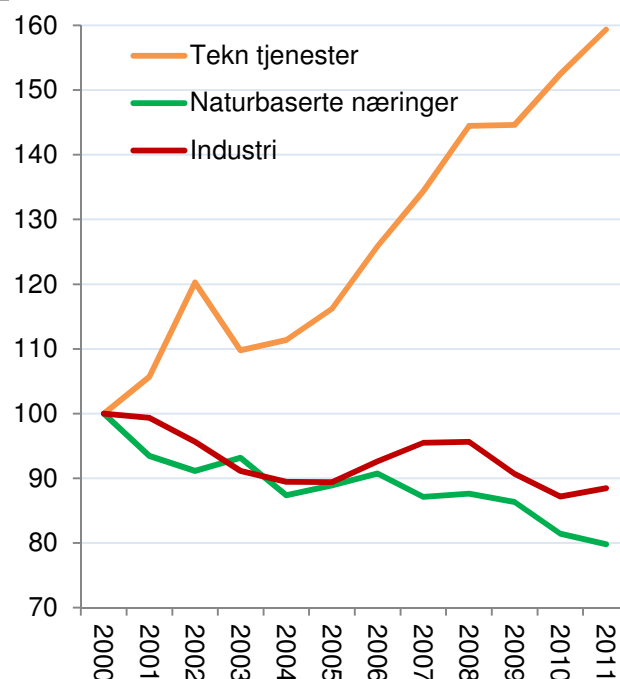
Den sterke veksten i teknologiske tjenester har gjort at basisnæringene totalt sett har opprettholdt antall arbeidsplasser i Norge siden 2000. I 2011 var det også en liten økning.

5.2 Basisarbeidsplasser i Sør-Trøndelag

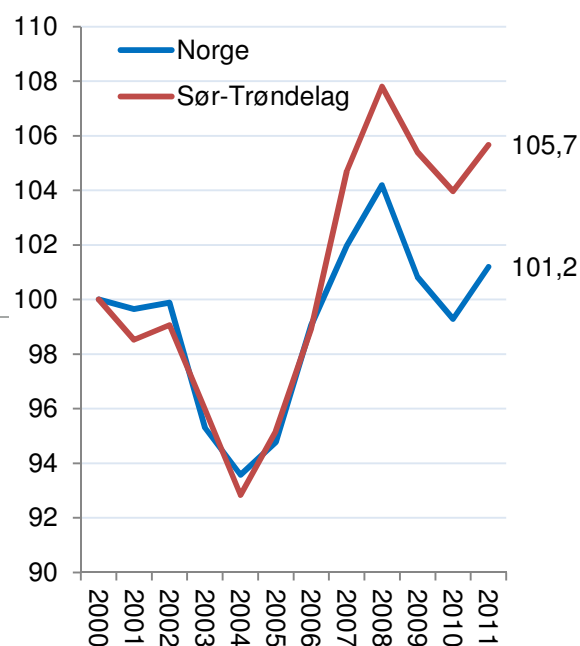
Utviklingen i antall arbeidsplasser i basisarbeidsplassene i Sør-Trøndelag fulgte tett utviklingen på landsbasis fra 2000 til 2006. Etter 2006 har antallet basisarbeidsplasser i Sør-Trøndelag hatt en bedre utvikling enn landet ellers.

I perioden fra 2000 til 2011 har antallet arbeidsplasser i basisnæringene i Sør-Trøndelag økt med 5,7 prosent. Basisarbeidsplassene på landsbasis fikk 1,2 prosents vekst fra 2000 til 2011.

Mange fylker har hatt en nedgang i antallet basisarbeidsplasser på over 10 prosent i samme periode. En av årsakene til den positive arbeidsplassutviklingen i næringslivet i Sør-Trøndelag ligger dermed i veksten i basisarbeidsplasser.

Figur 50: Utvikling i de tre kategoriene av basisnæringer i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at utviklingen i 2000=100.

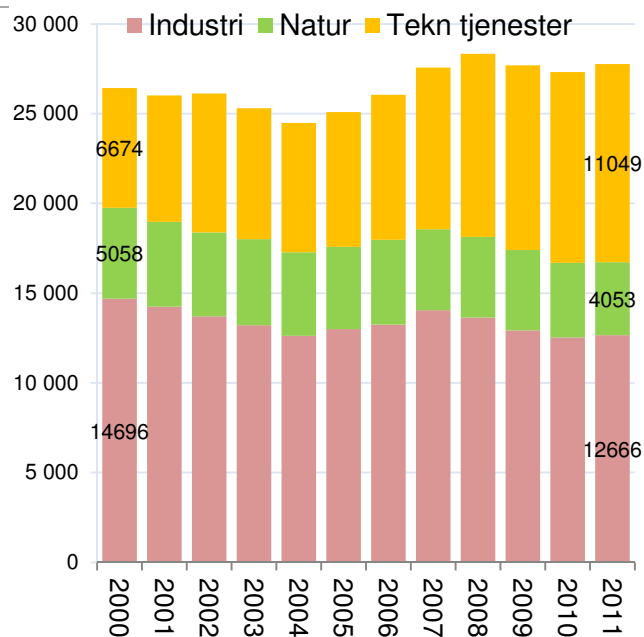
Figur 51: Utviklingen i antall arbeidsplasser i basisnæringene i Sør-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.3 Basisarbeidsplassene spesifisert

Arbeidsplassene i basisnæringene kan deles opp i tre kategorier: Industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester.

Sør-Trøndelag har hatt sterk nedgang i både industri og naturbaserte næringer fra 2000 til 2011. De teknologiske tjenestene har imidlertid hatt en så høy økning i antall arbeidsplasser at basisnæringene i sum har økt i fylket. Sør-Trøndelag er et fylke med en høy andel av sysselsettingen i teknologiske næringer, og dermed har strukturen vært gunstig for vekst, ettersom teknologiske tjenester har vært en vekstbransje.

De teknologiske tjenestene i Sør-Trøndelag hadde 6 674 arbeidsplasser i 2000, men økte til 11 049 arbeidsplasser i 2011.

Figur 52: Antall arbeidsplasser i basisnæringene i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011.

5.4 Vekstimpulser fra basisnæringene

Når vi måler veksten i antall arbeidsplasser i prosent, vil fylker med få arbeidsplasser og høy utpendling kunne få sterk prosentvis vekst uten at dette gir sterke vekstimpulser. For å få et mål på de reelle vekstimpulsene kan vi i stedet måle veksten i antall arbeidsplasser som prosent av antall sysselsatte i fylket. Da får vi et bedre mål for hvilken vekstimpuls som arbeidsplassveksten representerer.

Tabell 12 viser utviklingen i basisnæringene fylkesvis, og viser antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i fylkene.

Tabell 12: Vekstimpulser fra basisnæringene i fylkene i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i fylket.

Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
Rogaland	2,2	-0,2	-1,0	-0,2	0,4	2,6	1,5	0,8	-0,4	0,2	1,5	0,7
Finnmark	-0,4	-0,5	-1,6	-0,9	0,7	0,3	0,3	0,7	1,0	-0,4	0,7	0,3
Oslo	-0,5	0,3	-2,4	0,1	0,5	1,0	0,6	0,7	-0,6	0,0	0,7	0,3
Hordaland	0,3	0,0	-0,5	-0,2	0,3	1,3	0,6	0,4	-0,1	-0,4	0,4	0,2
Sør-Trøndelag	-0,3	0,1	-0,6	-0,6	0,5	0,7	1,1	0,5	-0,4	-0,2	0,3	0,2
Buskerud	-0,7	0,0	-0,7	0,0	0,2	0,8	0,6	0,5	-0,7	-0,3	0,7	0,2
Akershus	0,7	1,2	-0,1	-0,4	0,5	0,4	0,6	0,7	-0,5	0,0	0,1	0,2
Vest-Agder	-0,8	0,8	-1,2	0,4	0,1	1,1	1,0	1,1	-0,6	-0,5	-0,1	0,2
Møre og Romsdal	-0,7	-0,6	-1,8	-0,5	0,4	0,8	0,7	0,3	-0,8	-0,3	0,4	0,0
Troms	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	-0,2	0,1	0,0	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1
Vestfold	0,0	-0,7	-1,2	0,2	0,0	0,7	0,7	0,0	-0,9	-0,3	0,2	-0,1
Nordland	-0,4	-0,1	-0,3	-0,3	-0,1	0,6	0,0	0,4	-0,5	-0,5	-0,1	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,4	1,0	0,0	-0,6	0,1	0,8	0,4	-0,5	-1,3	-0,3	0,0	-0,2
Aust-Agder	-0,4	-1,3	-0,8	-0,5	0,8	0,7	0,3	0,1	-1,1	-0,7	-0,3	-0,2
Østfold	-0,6	-0,2	-0,7	-0,7	-0,4	0,3	0,4	-0,4	-1,3	-0,4	0,1	-0,3
Oppland	-0,6	0,1	-0,6	-0,8	-0,2	0,5	0,1	-0,4	-0,9	-0,6	-0,2	-0,3
Telemark	-0,9	-0,4	-1,6	-0,5	0,3	0,1	-0,6	0,6	-1,0	-0,9	-0,1	-0,4
Hedmark	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,1	0,4	-0,4	-0,1	-0,9	-0,8	-0,2	-0,4
Sogn og Fjordane	-0,7	-0,7	-1,1	-2,0	0,5	0,0	0,3	0,1	-0,9	-0,8	-0,4	-0,4

Rogaland har klart fått de sterkeste vekstimpulsene fra basisnæringene de siste årene. Det er lite overraskende. Mer overraskende er det kanskje at Finnmark er nummer to. Oslo kommer på en tredjeplass over fylker med sterkeste vekstimpulser fra basisnæringene. Sør-Trøndelag er på femteplass av fylkene med hensyn til vekstimpulser fra basisnæringene. Hvis vi ser bort fra Rogaland på førsteplass, er det bare marginale forskjeller mellom fylkene rangert fra andre til åttendeplass.

Fylker med lite teknologiske tjenester og mye tradisjonell industri har hatt kraftige nedgangsimpulser fra basisnæringene. Sør-Trøndelag har hatt en struktur med mye teknologiske tjenester i likhet med Rogaland, Oslo og Hordaland og dratt nytte av det.

5.5 Vekstimpulser fra basisnæringene regioner

Vi kan også se på utviklingen i basisnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i regionene i Trøndelag som andel av samlet sysselsetting i regionen.

Tabell 13: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene i Trøndelag i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i regionen. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
8	Trondheimsregionen	-0,3	0,3	-0,3	-0,4	0,4	0,6	1,2	0,7	-0,3	0,0	0,4	0,3
13	Orkdalregionen	-1,8	-0,4	-0,5	-0,9	0,7	1,4	-0,2	0,9	-1,2	0,2	0,6	0,2
22	Midtre Namdal	-0,3	1,5	-0,1	-0,5	-0,8	1,3	0,8	0,2	-1,4	0,5	-0,1	0,0
27	Hitra/Frøya	0,7	1,1	-3,8	-2,8	-1,8	0,9	5,3	-0,9	1,6	-1,2	-1,1	0,0
30	Kystgruppen	-1,4	0,8	1,1	-1,8	-0,3	0,2	1,5	-0,8	-2,0	0,5	0,8	0,0
35	Stjørdalsregionen	-0,9	0,3	0,9	0,0	0,4	1,3	-0,4	-0,1	0,4	-2,3	0,3	-0,1
48	Indre Namdal	-0,8	0,7	0,6	-0,5	0,6	0,8	0,2	-1,0	-1,2	-0,8	0,5	-0,2
53	Innherred	0,1	1,3	-0,3	-0,6	0,2	0,5	0,6	-0,7	-1,8	0,3	-0,3	-0,2
73	Fosen	0,0	-1,1	-3,3	-1,4	1,0	1,2	-0,2	0,0	-1,2	-1,5	0,2	-0,4
78	Oppdal/Rennebu	0,9	-0,5	0,2	-0,8	1,4	-0,1	-0,5	0,4	-1,1	-2,0	-0,4	-0,5
82	Rørosregionen	-1,6	-0,6	-1,7	-0,1	-0,1	0,7	0,9	-1,6	-1,8	-0,7	-1,0	-0,7

Trondheimsregionen er på åttendeplass blant alle de 83 regionene i landet med hensyn til vekstimpulser fra basisnæringene. Basisnæringene har bidratt til en årlig vekst på 0,3 prosent i samlet sysselsetting i regionen de siste årene. Trondheimsregionen har en sterk konsentrasjon av teknologiske tjenester som har bidratt til denne utviklingen.

Orkdalregionen har også hatt en positiv utvikling i basisnæringene, og er nummer 13 i landet.

Hitra/Frøya har hatt store svingninger i sine basisnæringer, og kommer ut som nummer 27 i landet, selv om basisnæringene ikke har bidratt til sysselsettingsvekst. Det er fordi flertallet av regionene har hatt nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene.

Fosen, Oppdal/Rennebu og Rørosregionen har hatt en sterk negativ utvikling i basisnæringene.

5.6 Vekstimpulser fra basisnæringene kommuner

I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Sør-Trøndelag som andel av samlet sysselsetting.

Tabell 14: Endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Sør-Trøndelag i perioden 2001-2011, målt som andel av samlet sysselsetting, samt progressivt gjennomsnitt. Kommunene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
16	Roan	-5,8	-0,4	2,4	-2,4	-0,4	1,0	1,8	-0,2	-3,4	2,4	4,5	0,9
28	Malvik	-0,1	1,1	-0,2	0,2	0,0	-0,0	0,3	0,0	-0,2	3,3	0,3	0,6
36	Hitra	-3,6	0,8	-1,2	-1,5	0,9	1,3	2,9	-3,1	1,2	1,1	1,0	0,5
51	Orkdal	-2,9	0,2	-0,8	-0,3	1,2	2,4	-0,4	2,2	-1,2	-0,3	0,6	0,4
54	Trondheim	-0,2	0,4	-0,5	-0,5	0,6	0,6	1,5	0,9	-0,3	-0,1	0,4	0,4
62	Hemne	-2,1	1,8	-3,1	-2,4	0,4	0,2	1,4	-0,9	-2,2	3,2	1,1	0,3
82	Snillfjord	-2,1	3,8	-2,0	-4,9	-0,4	-0,8	-1,0	2,4	-1,6	-0,4	3,6	0,2
84	MidtreGauldal	-1,8	0,8	1,2	-1,7	1,0	1,0	-0,6	-	-0,6	-1,0	2,0	0,2
111	Melhus	-0,8	-1,1	1,6	-0,7	-1,0	-0,0	0,7	0,1	0,2	-0,7	0,7	0,1
136	Klæbu	0,5	-0,4	-0,1	-0,4	0,0	0,6	-0,0	-0,8	0,2	-0,0	0,2	0,0
173	Meldal	-0,1	1,2	-0,2	0,3	-0,1	0,7	-0,2	-0,3	-0,5	-0,3	-	-0,1
178	Bjugn	-3,1	0,2	0,2	-0,8	-0,0	0,7	-1,3	-0,1	0,0	-1,5	1,5	-0,1
220	Selbu	0,3	-0,7	1,6	-0,1	0,8	3,7	0,4	0,6	-2,8	-1,4	-0,5	-0,2
259	Tydal	-1,5	-1,7	-0,9	1,1	-2,6	0,5	3,8	-0,4	-1,5	-1,7	-	-0,3
281	Skaun	0,1	-0,2	0,2	-0,3	-0,7	0,8	-0,9	-0,2	0,3	-0,4	-1,2	-0,4
290	Åfjord	-1,0	-1,2	0,1	-0,9	-0,3	1,0	-1,4	-1,2	1,3	-1,4	-0,1	-0,4
291	Osen	-2,5	-3,6	2,7	-5,3	1,7	-0,8	-1,7	-	-0,6	0,4	0,2	-0,4
326	Oppdal	1,5	-	-0,3	-0,6	-0,8	0,8	0,0	0,4	-1,6	-2,1	0,3	-0,5
336	Rissa	3,7	-2,5	-12,6	0,2	2,2	2,7	1,8	1,4	-0,9	-3,5	-0,5	-0,5
356	Rennebu	-0,5	-1,7	1,4	-1,6	7,1	-2,5	-1,7	0,5	0,1	-1,9	-2,3	-0,6
357	Røros	-1,7	-1,0	-1,3	-0,3	0,6	0,9	0,5	-2,3	-1,6	-0,2	-0,8	-0,6
366	Ørland	2,4	-0,5	1,6	-2,6	0,9	1,3	-0,8	-0,9	-1,4	-0,7	-1,2	-0,6
367	Frøya	5,2	1,3	-6,5	-4,0	-4,5	0,5	7,7	1,2	2,1	-3,6	-3,4	-0,6
371	Agdenes	2,1	-15,1	8,3	-0,6	1,0	1,1	-1,8	-1,4	-0,2	-2,0	-0,5	-0,7
412	Holtålen	-1,4	0,7	-3,0	-0,1	-0,9	0,4	0,6	-0,1	-2,4	-1,6	-1,9	-1,1

Roan og Malvik har hatt de sterkeste vekstimpulsene fra basisnæringene av kommunene i Sør-Trøndelag, men dette er små kommuner. Hitra, Orkdal og Trondheim har også hatt sterke vekstimpulser og er rangert som nummer 36, 51 og 54 av kommunene i landet. Trondheim hadde over 17 000 arbeidsplasser i basisnæringene i 2011, mens Orkdal hadde nest flest med 1 178 arbeidsplasser.

Sør-Trøndelag har også kommuner på den andre enden av skalaen, med kraftig nedgang i basisnæringene.

5.7 Besøksattraktivitet

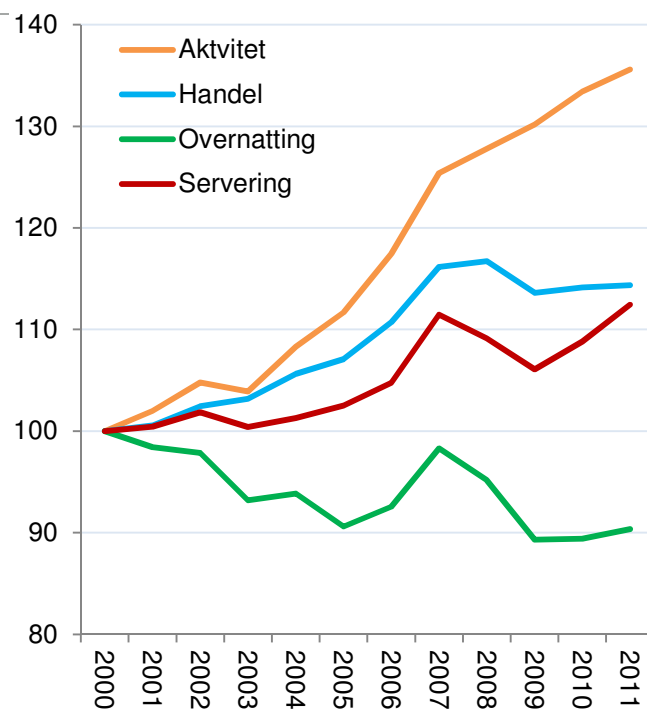
Besøksattraktivitet er knyttet til besøksnæringene, som kjennetegnes av at kundene må være fysisk tilstede. Kundene er derfor enten egne innbyggere, eller besøkende fra andre steder.

Besøksnæringene består av overnatting, servering, butikkhandel og ulike aktiviteter som kultur, underholdning, sport og andre aktiviteter. Her inngår også tjenester som frisører og drosjetransport.

Overnattingsnæringen har hatt en ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser i Norge siden 2000, til tross for at antall overnattingsdøgn har økt. Det viser at denne bransjen har hatt en produktivitetsvekst, på samme måte som industrien.

Antall arbeidsplasser i servering og butikkhandel har hatt sine konjunktursvingninger, men har økt litt mer enn resten av økonomien.

Antall arbeidsplasser innen aktiviteter har hatt klart sterkest vekst, og har nesten ikke blitt påvirket av økonomiske konjunkturer. Antall arbeidsplasser innenfor aktivitetsnæringene har økt med 35 prosent siden 2000.

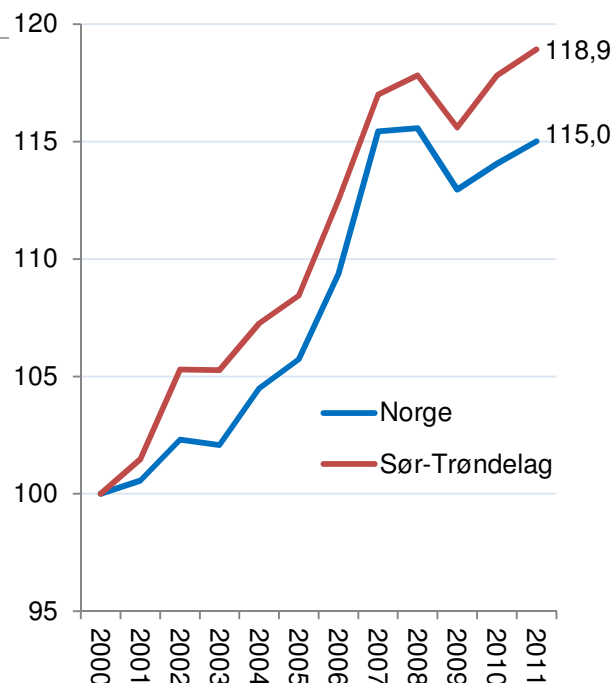

Figur 53: Utvikling i antall arbeidsplasser i de fire besøksnæringene i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.8 Utviklingen i Sør-Trøndelag

Besøksnæringene i Sør-Trøndelag har hatt en noe høyere vekst enn besøksnæringene på landsbasis i perioden fra 2000 til 2011. I hele perioden under ett økte antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Sør-Trøndelag med 18,9 prosent, mens veksten på landsbasis var 15 prosent.

Både Norges og Sør-Trøndelags besøksnæringer fikk et fall i 2009, men har hentet seg inn igjen etter det.

Figur 54: Utviklingen i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Sør-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.9 Besøksarbeidsplasser i Sør-Trøndelag

Handel er den klart største av besøksnæringene både på landsbasis og i Sør-Trøndelag. Det var 14 832 arbeidsplasser i butikkhandel i Sør-Trøndelag i 2011, en økning fra 12 816 arbeidsplasser i 2000.

Sør-Trøndelag har hatt en vekst i antall arbeidsplasser i alle besøksnæringene, til og med overnattingsbransjen som har hatt nedgang på landsbasis.

5.10 Overskudd i besøksnæringene

Mye av omsetningen til besøksnæringene er til egne innbyggere. Befolkningen handler i de lokale butikkene og benytter seg av serverings- og aktivitets-tilbudene på stedet.

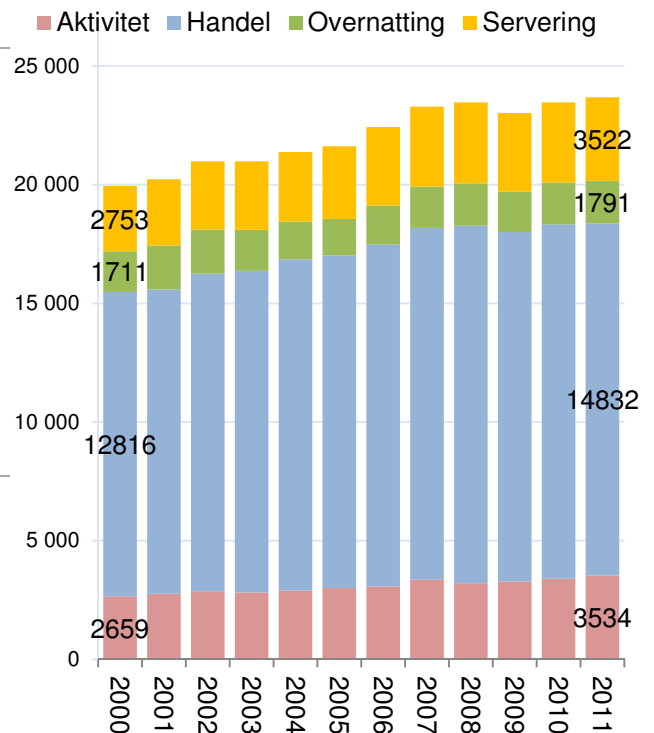
Det er derfor interessant å se på hvor store besøksnæringene er, relativt til antall innbyggere. Det kan vi gjøre gjennom å ta antall arbeidsplasser og trekke fra det antallet som skyldes egne innbyggere. Da bruker vi de nasjonale tallene til å beregne gjennomsnittlig antall arbeidsplasser i forhold til innbyggertallet. Vi får da et mål på om besøksnæringene er uvanlig høye eller lave sammenliknet med innbyggertallet. Steder som har overskudd av besøksnæring må tiltrekke seg kunder som bor andre steder. Steder som har underskudd i besøksnæring opplever lekkasje av innbyggere som handler og benytter seg av tilbud andre steder.

Overskuddet i besøksnæringene i Sør-Trøndelag er vist i figur 56. Sør-Trøndelag er et fylke med overskudd i besøksnæringene. Det er flere arbeidsplasser i besøksnæringene enn folketallet skulle tilsi.

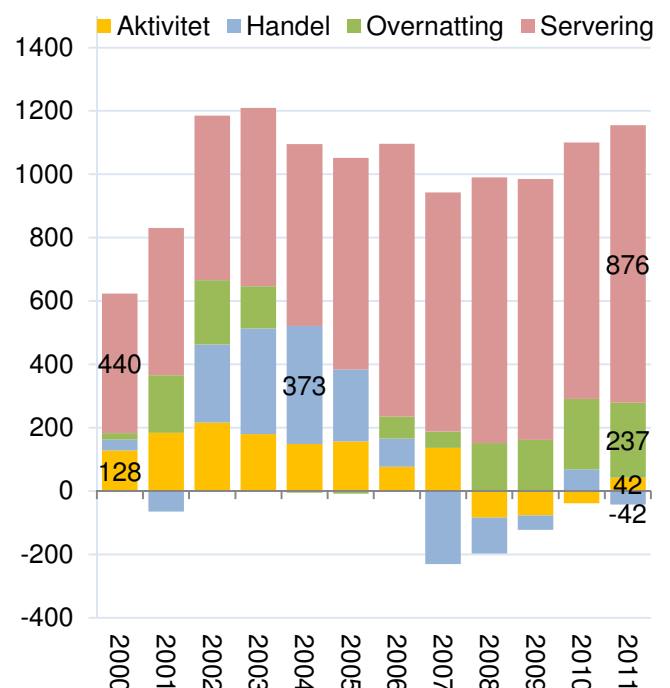
Serveringsnæringen står for mesteparten av besøksoverskuddet. Det henger sammen med at Trondheim er så dominerende i fylket.

Samtidig har Sør-Trøndelag fått stadig overskudd i overnattingsnæringen også.

Det var et handelsoverskudd i Sør-Trøndelag tilsvarende 373 arbeidsplasser i 2004, med dette er snudd til handelslekkasje tilsvarende 42 arbeidsplasser i 2011. Nabofylket i nord har gått motsatt vei, fra handelslekkasje til handelsoverskudd. Mye butikkhandel ser dermed ut til å ha flyttet over fylkesgrensen.

Figur 55: Antall arbeidsplasser i de fire typene besøksnæring i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011.

Figur 56: Overskudd i de fire typene besøksnæring i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011.

5.11 Besøksoverskudd i fylkene

Hvor stor andel av samlet sysselsetting utgjør besøksoverskuddet i fylkene?

Tabell 15: Besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	4,7	4,9	4,7	4,6	4,2	4,2	4,1	3,8	3,1	2,8	3,0	3,0
Vest-Agder	0,4	0,3	0,3	0,5	0,6	0,4	0,7	0,7	0,7	1,2	1,1	0,9
Oppland	1,2	1,0	0,9	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8
Troms	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,4	0,5	0,6	0,7	0,7
Sør-Trøndelag	0,5	0,6	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7
Finnmark	-0,3	-0,4	-0,5	-0,3	0,1	-0,3	-0,5	0,0	0,2	0,2	0,3	0,6
Buskerud	0,2	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,5	0,5	0,5	0,2
Rogaland	0,2	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1
Telemark	-0,3	-0,3	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	-0,3
Hordaland	-0,6	-0,4	-0,5	-0,5	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3
Aust-Agder	-1,1	-1,3	-1,3	-1,2	-0,9	-1,2	-0,8	-0,4	-0,2	-0,3	-0,1	-0,4
Nordland	-0,9	-1,1	-1,2	-1,0	-1,1	-1,3	-1,4	-1,3	-1,1	-0,8	-0,6	-0,4
Nord-Trøndelag	-2,0	-1,9	-1,7	-1,7	-1,6	-1,7	-1,6	-1,5	-1,5	-1,0	-1,0	-0,9
Sogn og Fjordane	-1,1	-1,2	-1,2	-1,2	-0,9	-1,2	-1,4	-1,2	-1,2	-1,3	-1,2	-0,9
Møre og Romsdal	-1,5	-1,8	-1,8	-1,7	-1,6	-1,6	-1,4	-1,3	-1,1	-0,8	-0,8	-1,0
Akershus	-1,5	-1,4	-1,2	-1,4	-1,4	-1,3	-1,3	-1,1	-1,2	-1,2	-1,2	-1,0
Vestfold	-1,2	-1,2	-0,8	-0,9	-0,9	-0,6	-0,9	-0,9	-1,0	-1,0	-1,5	-1,5
Hedmark	-1,6	-1,8	-1,7	-1,4	-1,6	-1,6	-1,5	-1,6	-1,5	-1,7	-1,7	-1,8
Østfold	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-1,9	-1,8	-1,8	-1,7	-1,8	-2,1	-2,3

Steder med stort besøksoverskudd er oftest enten byer, som er handelssentra og som har mye aktivitetsnæringer, eller typiske reiselivssteder. Av fylkene er det Oslo som har overlegent størst andel av sysselsettingen knyttet til besøksoverskuddet. Besøksoverskuddet i Oslo har imidlertid sunket ganske mye. Det skyldes spesielt at antall arbeidsplasser i handelen i Oslo ikke øker som i resten av landet. Andre fylker med besøksoverskudd er Vest-Agder, Oppland, Troms, Sør-Trøndelag, Finnmark og Buskerud.

Sør-Trøndelag er et av sju fylker med besøksoverskudd, og har også økt sitt overskudd som tilsvarte 0,5 prosent av samlet sysselsetting i 2000 til 0,7 prosent av samlet sysselsetting i 2001.

5.12 Besøksoverskuddet i regionene

Vi kan også se på besøksoverskuddet i regionene.

Tabell 16: Besøksoverskudd i regionene i Trøndelag i perioden 2000-2011, samt endring fra 2000 til 2011. Regionene er rangert etter besøksoverskudd i 2011.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring
4	Rørosregionen	4,4	5,2	5,7	5,4	4,8	4,9	4,1	4,0	4,7	4,9	4,6	4,6	0,3
7	Oppdal/Rennebu	4,0	5,4	7,9	7,5	5,9	5,0	4,8	5,4	4,7	4,0	3,6	3,3	-0,7
18	Stjørdalsregionen	1,0	1,3	1,4	0,4	0,2	0,1	0,1	0,5	0,7	1,0	1,3	1,2	0,2
19	Trondheimsregionen	1,2	1,2	1,5	1,4	1,3	1,2	1,2	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	-0,1
35	Midtre Namdal	-0,7	-1,1	-1,1	-0,8	-0,5	-0,3	-0,3	-0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,3	0,4
44	Innherred	-2,8	-2,6	-2,3	-2,1	-2,0	-2,1	-1,8	-1,7	-1,9	-1,2	-1,2	-0,8	1,9
45	Orkdalregionen	-2,5	-2,0	-2,0	-1,4	-0,9	-0,5	-0,7	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,9	1,6
59	Hitra/Frøya	-4,5	-4,7	-4,4	-4,3	-4,7	-4,4	-3,2	-3,6	-3,7	-3,0	-1,9	-2,4	2,1
68	Indre Namdal	-4,8	-4,3	-4,1	-4,0	-3,6	-3,7	-4,5	-4,4	-4,0	-3,0	-3,1	-3,1	1,8
73	Fosen	-5,5	-5,9	-5,5	-4,9	-5,1	-5,3	-5,4	-5,4	-5,2	-4,7	-4,3	-3,7	1,7
74	Kystgruppen	-3,6	-3,9	-3,1	-3,1	-2,7	-3,0	-3,1	-3,0	-3,0	-2,7	-2,5	-3,8	-0,1

Rørosregionen og Oppdal/Rennebu er blant de ti regionene i landet med høyest konsentrasjon av besøksnæringer. Rørosregionen har en økning i sin andel av besøksnæringer fra 2000 til 2011, mens Oppdal/Rennebu har hatt en fallende andel. Oppdal/Rennebu hadde sitt høydepunkt som besøksregion i 2002, da regionen var nummer to i landet som besøksregion.

Stjørdalsregionen og Trondheimsregionen har også overskudd i sine besøksnæringer. Stjørdalsregionen har hatt en økende andel besøksnæringer, mens Trondheimsregionen har hatt en fallende andel.

Orkdalregionen har et lite besøksunderskudd i 2011, men dette besøksunderskuddet har blitt redusert mye siden 2000.

Hitra/Frøya og Fosen er også regioner med store besøksunderskudd i 2000, hvor besøksnæringene har utviklet seg positivt.

5.13 Besøksoverskudd i kommunene

Besøksoverskuddet i kommunene i Sør-Trøndelag er vist i tabellen under.

Tabell 17: Besøksoverskudd i kommunene i Sør-Trøndelag i perioden 2000-2011, samt endring fra 2000 til 2011. Kommunene er rangert etter besøksoverskudd i 2011.

Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring
10	Røros	9,9	10,3	11,1	10,7	10,1	10,0	9,2	9,1	9,8	10,4	9,5	10,1	0,2
17	Oppdal	8,1	10,2	13,4	12,8	10,8	9,6	9,0	9,8	9,0	8,0	7,8	7,2	-0,9
52	Orkdal	1,4	2,4	2,2	3,0	4,1	4,9	4,5	4,1	4,3	3,7	3,7	3,3	2,0
53	Trondheim	3,9	4,1	4,3	4,1	4,1	3,9	3,9	3,4	3,4	3,3	3,3	3,3	-0,6
75	Ørland	-1,0	-1,9	-1,1	0,0	0,2	-0,7	-1,4	-0,1	-0,3	0,7	0,7	1,8	2,8
115	Hitra	-4,1	-4,5	-3,9	-3,2	-3,3	-2,6	-1,6	-1,4	-1,6	-1,2	-0,1	-0,6	3,5
134	Åfjord	-4,4	-4,5	-4,1	-4,0	-4,6	-3,8	-3,6	-3,2	-2,7	-3,1	-1,7	-1,5	2,9
158	Midtre Gauldal	-4,1	-4,4	-4,3	-4,1	-5,0	-4,8	-4,9	-4,2	-4,1	-3,7	-2,8	-2,8	1,3
161	Tydal	-7,3	-4,0	-4,4	-1,7	-2,9	-4,1	-3,3	-2,5	-1,0	-1,1	0,4	-2,9	4,4
191	Hemne	-4,2	-4,1	-4,4	-4,1	-4,1	-4,8	-5,0	-4,6	-4,4	-3,1	-2,9	-4,0	0,2
202	Frøya	-4,9	-4,8	-4,9	-5,5	-6,1	-6,2	-4,9	-5,9	-5,7	-4,7	-3,8	-4,2	0,7
203	Rissa	-7,0	-6,9	-6,9	-6,9	-6,9	-6,5	-5,4	-6,6	-5,6	-5,6	-5,0	-4,2	2,8
211	Meldal	-5,7	-6,1	-6,1	-5,0	-5,5	-5,2	-5,1	-4,1	-4,8	-4,5	-5,1	-4,6	1,1
221	Selbu	-6,1	-6,2	-5,8	-5,2	-5,6	-4,4	-4,6	-4,4	-5,2	-4,5	-4,5	-4,8	1,2
250	Melhus	-5,9	-6,9	-6,6	-6,4	-5,9	-5,9	-6,5	-6,9	-6,5	-5,8	-5,4	-5,8	0,2
270	Bjugn	-6,5	-7,5	-6,4	-5,9	-6,9	-7,2	-7,6	-7,1	-7,4	-6,9	-5,8	-6,2	0,3
306	Rennebu	-5,3	-6,3	-5,8	-5,7	-6,5	-6,6	-5,5	-6,0	-6,9	-6,3	-7,3	-7,1	-1,9
312	Malvik	-10,0	-10,0	-9,3	-9,2	-9,3	-8,7	-9,0	-9,4	-9,0	-9,2	-7,8	-7,4	2,6
318	Osen	-7,4	-8,7	-9,6	-8,7	-8,2	-6,8	-7,0	-7,7	-8,1	-7,1	-8,5	-7,6	-0,1
320	Roan	-7,8	-10,0	-9,2	-6,6	-6,5	-8,4	-8,8	-9,9	-9,8	-8,3	-8,3	-7,6	0,2
332	Holtålen	-5,1	-4,6	-4,8	-5,9	-6,7	-6,3	-7,3	-7,9	-7,7	-8,2	-7,6	-7,9	-2,7
353	Agdenes	-9,7	-10,3	-9,8	-9,4	-9,5	-9,4	-8,7	-9,1	-8,8	-7,5	-8,1	-8,4	1,3
388	Skaun	-10,6	-11,4	-11,0	-10,7	-11,1	-11,0	-10,8	-10,9	-10,2	-9,5	-10,0	-9,7	0,9
398	Snillfjord	-9,2	-8,9	-7,5	-7,3	-8,8	-8,9	-10,8	-9,5	-9,1	-9,4	-9,1	-10,0	-0,8
422	Klæbu	-10,0	-10,6	-9,8	-9,7	-10,6	-10,9	-10,4	-10,7	-11,3	-11,3	-11,2	-11,7	-1,6

Røros er besøkskommune nummer ti av alle de 429 kommunene i landet. Røros har også en liten økning i andelen besøksnæringer av samlet sysselsetting i 2011.

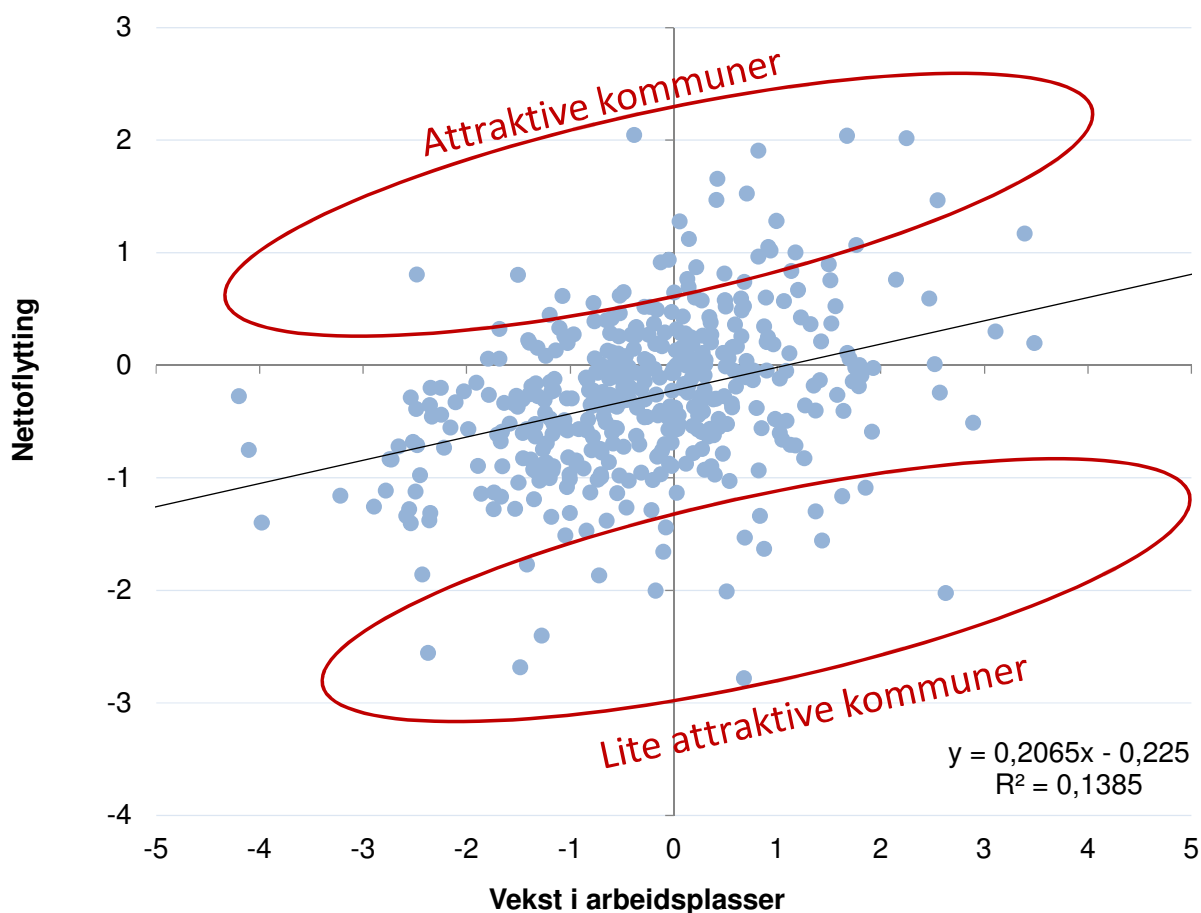
Oppdal er nummer 17. Andelen besøksnæringer i Oppdal har falt mye fra 2003 til 2011.

Orkdal, Trondheim og Ørland er de andre kommunene i Sør-Trøndelag med besøksoverskudd. Det er 104 kommuner i landet med besøksoverskudd. Tydal hadde besøksoverskudd så sent som i 2010, men har nå et besøksunderskudd. Tydal har likevel hatt den sterkeste økningen i besøksnæringene som andel av samlet sysselsetting av alle kommunene i Sør-Trøndelag.

Klæbu, Snillfjord, Skaun og flere andre kommuner har store besøksunderskudd. Klæbu er med blant de ti kommunene med lavest andel besøksnæringer. Det er typisk for pendlerkommuner å ha lite besøksnæringer.

5.14 Bostedsattraktivitet - Attraktivitetsbarometeret

Attraktivitetsbarometeret er en modell som Telemarksforsking har utviklet for å analysere om flyttebalansen til et sted skyldes arbeidsplassvekst eller om flyttingen er forårsaket av stedets bostedsattraktivitet. Dette spørsmålet er interessant, fordi det peker på to ulike strategier for vekst: Næringsutvikling eller attraktivitetsutvikling, som er grunnleggende forskjellige.

Figur 57: Illustrasjon av Attraktivitetsbarometeret. Figuren viser kommunenes årlige nettoflytting og kommunens årlige vekst i arbeidsplasser i treårsperioden 2009-2011.

Attraktivitetsbarometeret tar utgangspunkt i sammenhengen mellom steders nettoflytting og arbeidsplassvekst. Denne sammenhengen er vist med den svarte streken i diagrammet. Det er en positiv sammenheng, slik at om en kommune har vekst i antall arbeidsplasser i en periode, vil det være en høyere sannsynlighet for at kommunen får netto innflytting. Mange kommuner har imidlertid en mye høyere innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det betyr at det er andre forhold enn arbeidsplassvekst som har ført til denne nettoflyttingen. Dette tilskriver vi kommunes bostedsattraktivitet. Tilsvarende er det kommuner som har mye høyere fraflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Dette vil da bety at kommunen har manglende attraktivitet som bosted. Attraktivitetsbarometeret måler kommunenes attraktivitet som differansen mellom den faktiske nettoflyttingen og den statistisk forventede nettoflyttingen gitt arbeidsplassveksten, den svarte streken i figuren.

5.15 Bostedsattraktivitet i Sør-Trøndelag

I figur 58 har vi vist hvordan den relative nettoflyttingen og arbeidsplassveksten i de 19 fylkene har variert i de ni siste treårsperiodene. Sør-Trøndelags plassering for hver av de ni treårsperiodene er vist i rødt.

I den første perioden, 2001-2003 hadde Sør-Trøndelag høy arbeidsplassvekst, men nettoflyttingen var forholdsvis liten. Sør-Trøndelag framsto da som et fylke med sterk arbeidsplassvekst, men ikke som attraktivt som bosted. Arbeidsplassveksten har deretter falt til gjennomsnittlig, men nettoflyttingen ble høyere. Dermed framsto Sør-Trøndelag som et fylke med middels arbeidsplassvekst, men med høy bostedsattraktivitet som skapte vekstkraft. De siste periodene har nettoflyttingen blitt mindre positiv, og de de siste to periodene har nettoflyttingen til Sør-Trøndelag falt til et nivå lavere enn nettoflyttingen til Norge.

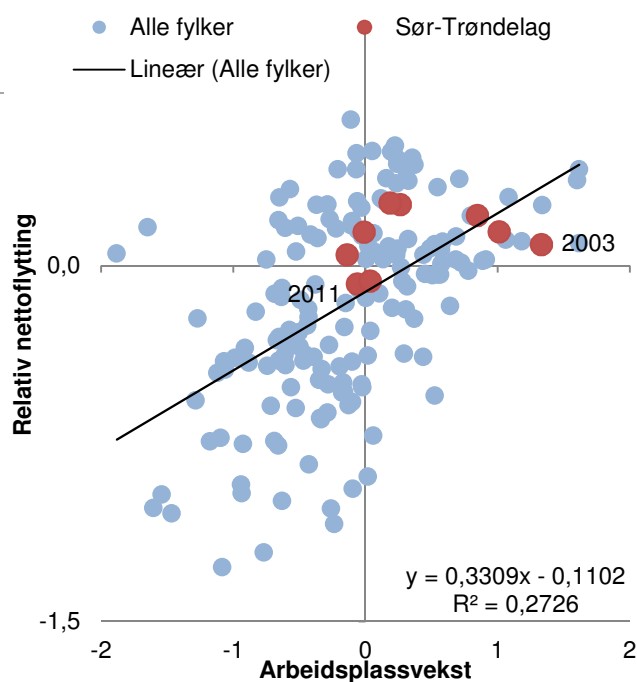
Sør-Trøndelag framstår i den siste perioden som middels, både med hensyn til arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet.

5.16 Bostedsattraktivitet til forskjellige grupper

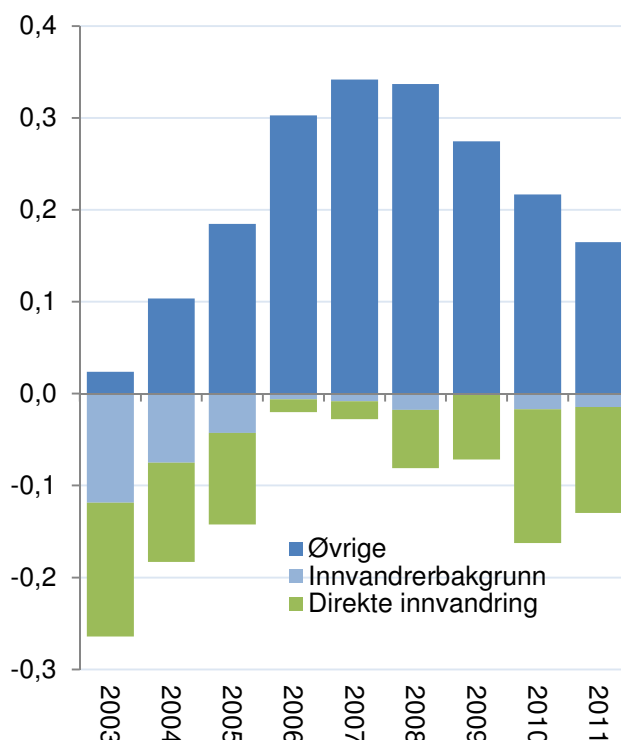
Når vi splitter opp bostedsattraktiviteten til Sør-Trøndelag i ulike grupper, ser vi at Sør-Trøndelag har ulik tiltrekningskraft på forskjellige grupper.

Sør-Trøndelag har ikke i noen perioder vært attraktiv for utlendinger, enten de har innvandret til Norge fra utlandet eller innvandrerbefolkningen som flytter internt i Norge.

Sør-Trøndelag har imidlertid hatt en vedvarende høy attraktivitet for den delen av befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn. Kanskje er en del av innflytterne til Sør-Trøndelag fra Nord-Norge?

Figur 58: Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst for fylkene i de ni siste treårsperiodene. Sør-Trøndelag er markert i rødt.

Figur 59: Bostedsattraktiviteten i Sør-Trøndelag de ni siste treårsperiodene for tre forskjellige grupper.

5.17 Utvikling i bostedsattraktivitet i fylkene

I tabell 18 kan vi sammenlikne attraktivitetsindeksen til fylkene i de ni treårsperiodene. Attraktivitetsindeksen er målt som årlig ekstra nettoinnflytting utover hva som er forventet ut fra arbeidsplassutviklingen.

Tabell 18: Attraktivitetsindeksen til fylkene de ni siste overlappende treårsperiodene.

Fylke	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
Oslo	0,8	0,8	0,6	0,6	0,5	0,8	0,6	0,5	0,4
Østfold	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4	0,5
Akershus	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Vestfold	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
Buskerud	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,5
Aust-Agder	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
Hedmark	0,1	0,0	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2
Sør-Trøndelag	-0,2	-0,1	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,0
Telemark	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,1
Oppland	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Hordaland	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1
Rogaland	-0,2	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1
Vest-Agder	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3
Møre og Romsdal	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,2	0,0	0,0
Troms	-0,4	-0,4	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Nordland	-0,4	-0,3	-0,2	-0,3	-0,5	-0,5	-0,6	-0,4	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,8	-0,7	-0,8	-0,8	-0,9	-0,6	-0,6

Det som virker slående ved figuren over er hvor stabil attraktivitetsindeksen er for fylkene. I denne perioden har vi sett ganske store endringer i innvandringsmønsteret som har skapt ny regional dynamikk. Dette ser vi resultater av når vi analyserer vekst og attraktivitet for kommuner og regioner. For fylkene har bostedsattraktiviteten vært svært stabil i lengre tid.

Oslo, Østfold, Akershus og Vestfold har vært jevnt attraktive i alle årene som er målt. Disse fylkene har dermed hatt stabil vekst gjennom sin tiltrekningskraft på innflyttere uten å ha hatt spesielt sterk arbeidsplassvekst. Østfold har fått ekstra innflytting tilsvarende mellom 0,3 og 0,6 prosent av folketallet årlig i årene etter 2001.

På den nedre delen av tabellen finner vi de tre nordligste fylkene og Sogn og Fjordane, som har hatt stabilt svak bostedsattraktivitet.

Buskerud er eneste fylke som har hatt en klar trend i utviklingen, fra middels til høy attraktivitet. For andre fylker, som Sør-Trøndelag og Troms, har det vært en del endringer, men ingen klar trend. Sør-Trøndelag øker sin attraktivitet fram til 2006, men etter det har bostedsattraktiviteten falt tilbake til middels.

5.18 Utvikling av bostedsattraktivitet i regionene

Attraktivitetsindeksen til regionene i Trøndelag er vist i tabellen under.

Tabell 19: Attraktivitetsindeksen til regionene i Trøndelag de ni siste overlappende treårsperiodene. Regionene er rangert etter Attraktivitetsindeksen i perioden 2009-2011.

Rang	Region	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
2	Hitra/Frøya	-0,17	0,20	0,25	0,25	0,10	0,54	0,83	0,66	0,78
10	Stjørdalsregionen	0,60	0,70	0,53	0,48	0,13	0,20	0,24	0,49	0,46
33	Trondheimsregionen	-0,10	0,14	0,21	0,35	0,49	0,42	0,42	0,14	0,12
41	Fosen	-0,05	0,10	0,29	-0,25	-0,55	-0,36	-0,05	0,18	0,02
46	Rørosregionen	0,42	0,30	0,02	0,06	-0,50	-0,24	-0,40	0,05	-0,03
49	Oppdal/Rennebu	-0,30	0,02	0,32	0,91	0,45	0,23	-0,10	0,32	-0,08
55	Orkdalregionen	0,03	0,01	-0,14	-0,06	0,17	0,01	0,11	-0,14	-0,17
63	Midtre Namdal	-0,50	-0,56	-0,62	-0,21	-0,55	-0,29	-0,48	0,00	-0,29
66	Kystgruppen	-0,54	-0,39	-0,29	0,08	-0,23	-0,10	-0,40	-0,61	-0,35
69	Indre Namdal	-0,65	-1,08	-0,68	-0,44	-0,10	-0,17	-0,52	-0,43	-0,40
71	Innherred	-0,08	-0,04	0,06	0,12	0,20	0,05	-0,08	-0,42	-0,44

Hitra/Frøya har den høyeste bostedsattraktiviteten av regionene i Trøndelag. Hitra/Frøya har vært mest attraktiv i Trøndelag de siste fire periodene. Hitra/Frøya er nest mest attraktiv av samtlige regioner i landet, bare slått av Øvre Romerike.

Stjørdalsregionen er nest mest attraktiv i Trøndelag, og nummer ti på landsbasis. Stjørdalsregionen har også vært attraktiv i alle periodene som er målt, men mest attraktiv i de første periodene.

Trondheimsregionen er også attraktiv, men attraktivitetsindeksen har sunket en del de siste to periodene.

Fosen har hatt svingende attraktivitet, men er attraktiv i de siste to periodene.

Oppdal/Rennebu hadde høy bostedsattraktivitet i perioden 2004-2006, men har hatt fallende attraktivitet etter det, og er under middels attraktiv i den siste perioden.

Orkdalregionen har hatt bostedsattraktivitet nær middels i de fleste periodene, men litt under middels de siste to periodene.

5.19 Attraktivitetsindeksen for kommuner

Attraktivitetsindeksen for kommunene i Sør-Trøndelag er vist i tabellen under.

Tabell 20: Attraktivitetsindeksen til kommunene i Sør-Trøndelag de ni siste overlappende treårsperiodene, samt snitt for alle periodene. Kommunene er rangert etter snittet for alle periodene.

Rang	Kommune	2001- 2003	2002- 2004	2003- 2005	2004- 2006	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009	2008- 2010	2009- 2011	Snitt
44	Skaun	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,9	0,9	1,2	0,6
47	Hitra	-0,1	-0,4	-0,2	-0,3	0,7	1,4	1,7	1,3	1,1	0,6
62	Melhus	0,8	0,8	0,9	0,8	0,5	0,2	0,1	0,1	0,4	0,5
65	Klæbu	0,9	0,6	0,2	0,4	0,5	0,3	0,5	0,6	0,4	0,5
67	Midtre Gauldal	0,3	-0,1	0,5	0,6	1,1	1,0	0,5	0,2	0,3	0,5
70	Frøya	0,0	1,0	0,6	0,6	0,1	0,1	0,7	0,6	0,6	0,5
73	Trondheim	0,0	0,2	0,5	0,7	0,9	0,8	0,6	0,3	0,2	0,5
90	Orkdal	0,2	0,3	0,4	0,5	0,8	0,6	0,6	0,1	0,1	0,4
117	Oppdal	-0,3	0,0	0,5	1,0	0,7	0,2	-0,1	0,2	0,2	0,3
149	Holtålen	1,0	0,5	-0,1	-0,1	-0,1	0,5	0,3	0,0	-0,6	0,1
157	Rissa	0,2	1,0	1,0	-0,4	-0,8	-0,6	-0,2	0,5	0,3	0,1
164	Meldal	0,5	-0,3	-0,6	-0,2	-0,1	0,5	0,6	0,3	0,2	0,1
170	Malvik	0,9	1,1	0,7	0,5	-0,1	-0,4	-0,6	-0,8	-0,7	0,1
183	Selbu	-0,3	0,6	0,0	0,1	-0,5	-0,1	0,2	0,0	0,2	0,0
186	Rennebu	0,4	0,4	0,1	0,0	-0,5	0,2	0,0	0,3	-0,7	0,0
188	Røros	0,5	0,4	0,4	0,4	-0,3	-0,4	-0,7	-0,1	0,1	0,0
230	Åfjord	-0,1	0,3	0,1	-0,2	-0,7	-0,1	-0,2	0,0	0,2	-0,1
238	Bjugn	0,5	0,3	0,1	-0,8	-0,4	-0,3	0,2	-0,3	-0,2	-0,1
264	Ørland	-0,3	-0,3	0,0	0,2	-0,4	-0,4	-0,2	0,2	-0,2	-0,2
267	Snillfjord	-0,4	-0,2	0,9	0,2	0,5	-1,4	-0,2	-0,7	0,0	-0,2
272	Agdenes	0,0	0,4	-0,7	0,2	-0,5	-0,3	-0,7	0,1	-0,1	-0,2
316	Roan	-0,6	-0,1	-0,1	-0,2	-0,7	-0,4	-0,1	0,1	-0,5	-0,3
326	Tydal	-0,4	0,4	-0,6	-0,7	-1,4	-0,7	0,0	0,1	0,3	-0,3
365	Hemne	-0,1	0,0	0,2	0,2	0,0	-0,9	-1,3	-1,2	-1,3	-0,5
394	Osen	-1,8	-1,7	-0,8	-0,2	-0,8	-0,8	-0,2	-0,1	0,1	-0,7

De fleste kommunene i Sør-Trøndelag er over middels attraktive. Trondheim og særlig pendlingskommunene som ligger rundt Trondheim er svært attraktive, og har hatt stabilt høy bostedsattraktivitet. I tillegg rangerer Hitra og Frøya høyt som enkeltkommuner. Hitra var lite attraktiv fram til 2006, men har blitt svært attraktiv etter det, og var mest attraktive kommune i fylket i de tre periodene før siste periode.

Osen har vært minst attraktiv når vi ser alle periodene under ett, men har hatt en positiv trend og er over middels attraktiv i siste periode. Hemne, Rennebu, Malvik og Holtålen er minst attraktiv i den siste perioden.

6. Regional vekstkraft

Befolkningsframskrivningene til SSB viser hvordan ulike nasjonale forutsetninger vil påvirke befolkningsutviklingen regionalt, når historiske flyttemønstre framskrives. Hensikten i dette kapitlet er å se hvordan utviklingen i en kommune, region eller fylke vil påvirkes dersom en lykkes i å forsterke arbeidsplassveksten eller å forbedre bostedsattraktiviteten. Vi er dermed ute etter å se på hvilket rom det er for den enkelte kommune, region eller fylke til å påvirke egen utvikling.

Basisalternativet

Vi ønsker å lage ulike scenarier for framtidig utvikling, basert på om den regionen vi studerer lykkes eller mislykkes med sin næringsutvikling, attraktivitetsutvikling eller begge deler. Vi må da ha et basisscenario som de ulike scenariene relateres til. Basisscenariet er bygd opp i tre trinn:

Først tar vi hensyn til at de ulike regionene har forskjellig alders- og kjønnsfordeling, og at fruktbarheten er forskjellig. Dette viser hvilken naturlig befolkningsvekst som de ulike regionene vil få. Data for dette kan vi hente direkte fra SSBs befolkningsframskrivninger der de har et alternativ som heter «ingen flytting».

Dernest må vi gjøre forutsetninger om nivået til nettoinnvandringen til Norge. Dette henter vi også fra SSBs middelalternativ MMMM.

Til slutt må vi gjøre noen antakelser om det relative flyttemønsteret mellom de ulike regionene. Da forutsetter vi at hver enkelt region vil ha samme bostedsattraktivitet i framtiden som gjennomsnittet mellom 2001 og 2011, og at hver enkelt region får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge.

Gjennom disse tre leddene får vi et basisscenario for alle kommuner, regioner og fylker i Norge. Disse basisscenarioene vil være basert på mange av de samme nasjonale forutsetningene som SSBs middel-framskrivning og bli ganske like for de fleste steder, men avvike noe, spesielt for enkeltkommuner.

I de neste kapitlene gjør vi rede for basisscenariet i mer detalj.

Scenariene

Når vi har basisscenarier som utgangspunkt, kan vi modellere hvilken befolkningsvekst som en region kan få dersom de lykkes med sin næringsutvikling og får en bedre arbeidsplassvekst enn andre deler av landet. Samtidig vil vi vise hvordan utviklingen blir dersom regionen greier å forbedre bostedsattraktiviteten. Disse danner til sammen det beste scenariet der regionen både får høy vekst i arbeidsplasser og samtidig en forbedring i bostedsattraktiviteten.

Et spørsmål som da må avklares, er hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk at en region kan oppnå? Og tilsvarende må vi sette en verdi på hvor stor forbedring i bostedsattraktivitet som det er realistisk å forutsette.

Vi bruker da den historiske utviklingen fra 2000 til 2011 til å bestemme verdier for hva som er realistiske alternativer for vekstscenariene. Disse verdiene vil være ulike for kommuner, regioner og fylker. For kommuner vil variasjonen være mye større enn for fylker, og dermed vil potensialet for forbedring også være større.

Vi lager deretter scenarier for hva som skjer dersom næringsutvikling og bostedsattraktivitet utvikler seg negativt, etter samme metode.

Resultatet blir at vi får synliggjort hvilket utviklingsrom som de ulike kommunene, regionene og fylkene har for framtidig utvikling, og som kan påvirkes gjennom egen næringsutvikling og egen attraktivitetsutvikling.

6.1 Naturlig vekst

SSBs framskrivningsalternativ «ingen flytting» er basert på prognoser over utviklingen av levealder og fruktbarhet. Dette er forhold som har vært ganske stabile historisk, og dermed er usikkerheten framover forholdsvis liten.

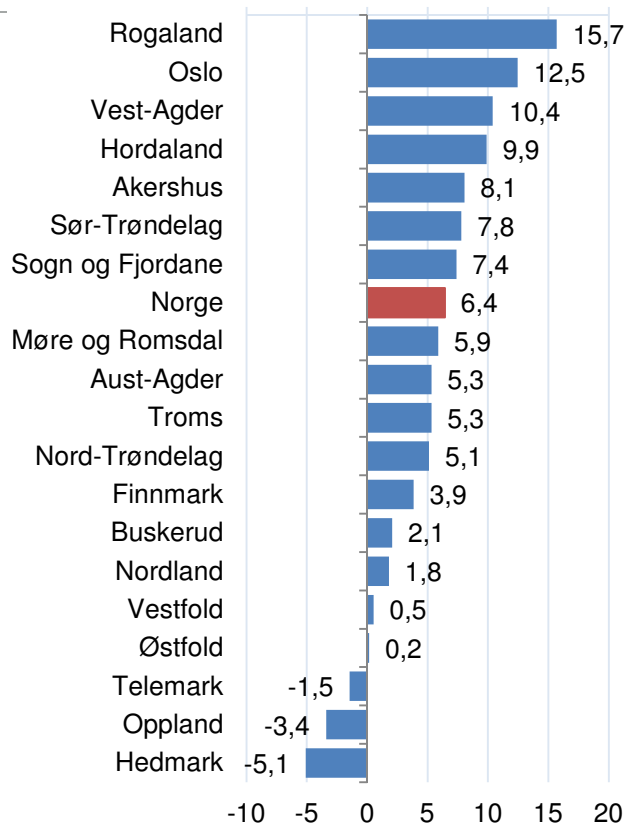
Fylkene har ulikt utgangspunkt med hensyn til befolkningens sammensetning. Noen steder har små andeler eldre og tilsvarende høye andeler av kvinner i fruktbar alder. Slike steder vil få et høyt fødselsoverskudd, mens andre steder har høyere andel eldre og små andeler kvinner i den fruktbare aldersgruppen. I slike steder vil det bli flere døde og færre fødte, og vil få fødselsunderskudd.

Fylkene har også historisk hatt ulik fruktbarhet, og mønstrene i fruktbarhet har vært ganske like i mange tiår. Rogaland og Sogn og Fjordane har tradisjonelt hatt høy fruktbarhet, mens Hedmark, Oppland og Telemark har hatt lav fruktbarhet.

I figur 60 ser vi hvordan befolkningsveksten i fylkene vil bli dersom det ikke skjer flytting til og fra hvert enkelt fylke. Rogaland, som har en ung befolkning og høy fruktbarhet, får en vekst på over 15 prosent, mens Hedmark med sin mer aldrende befolkning og lave fruktbarhet får en nedgang på 5,1 prosent. Dersom det ikke blir inn- eller utvandring til Norge, ville befolkningsveksten fram til 2040 bli på 6,4 prosent.

Sør-Trøndelag vil få en vekst på 7,8 prosent dersom det ikke skjer flytting inn eller ut av fylket. Det er bare fem fylker med høyere naturlig vekst. Sør-Trøndelag har dermed en aldersstruktur og fruktbarhet som gir høy naturlig befolkningsvekst.

Når vi skal lage framtidsscenarioer, trekker vi med oss tallene fra denne framskrivningen.

Figur 60: Framskrevet befolkningsvekst i fylkene i SSBs framskrivning "ingen flytting" i perioden 2012 til 2040

6.2 Framtidig flytting

Det som skaper den store usikkerheten i befolkningsframskrivingene, er framtidig flytting. Når vi skal lage regionale scenarier, har vi to forhold knyttet til flytting som skaper usikkerheten.

Det første er hvilken innvandring som Norge vil få i årene framover. I befolkningskapitlet viste vi hvordan SSB har laget tre alternative framskrivninger for nettoinnvandring til Norge. I våre scenarier for framtidig flytting vil vi ta utgangspunkt i det midlere alternativet. Det betyr at vi legger til grunn at Norge vil få en befolkningsvekst samlet sett tilsvarende det midlere alternativet.

Det andre forholdet som skaper stor usikkerhet, er den interne flyttingen mellom ulike steder i Norge. SSB har i sine framskrivninger forutsatt at de regionale flyttemønstrene fra de siste årene skal fortsette. I våre framtidsscenarioer vil vi gjøre andre forutsetninger, der vi bruker Attraktivitetsbarometeret som modell. I Attraktivitetsbarometeret dekomponerer vi nettoflyttingen til en region i en del som skyldes arbeidsplassvekst, og en annen del som skyldes bostedsattraktivitet.

Bostedsattraktiviteten i fylkene er vist i tabell 21. Der ser vi at bostedsattraktiviteten er ganske stabil over tid. De åtte fylkene med høyest bostedsattraktivitet i den siste perioden 2009-2011 hadde også høyest bostedsattraktivitet i den første perioden, 2003-2005.

Variasjonen i arbeidsplassveksten varierer mye mer, som vi kan se i tabell 22. Et fylke med høy arbeidsplassvekst har ofte lav arbeidsplassvekst i neste periode og omvendt.

Vi lager derfor et basisscenario der steders bostedsattraktivitet forutsettes å være ved, mens arbeidsplassveksten antas å være lik landsgjennomsnittet. Dette gir et basisscenario som er ganske likt med SSBs middelframskrivning. Forskjellen er at steder som har hatt arbeidsplassnedgang de siste årene, med dertil svekket flyttebalanse, kommer bedre ut, mens steder som har fått innflytting på grunn av over middels arbeidsplassvekst kommer svakere ut.

Tabell 21: Bostedsattraktivitet i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Buskerud	0,1	0,3	0,5
Østfold	0,6	0,3	0,5
Vestfold	0,3	0,3	0,4
Akershus	0,4	0,4	0,4
Oslo	0,6	0,8	0,4
Aust-Agder	0,0	0,1	0,3
Hedmark	0,2	0,0	0,2
Hordaland	-0,1	-0,1	0,1
Telemark	0,0	-0,1	0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,3	0,0
Vest-Agder	-0,2	-0,2	0,0
Sør-Trøndelag	0,0	0,3	0,0
Oppland	-0,1	0,0	0,0
Rogaland	0,0	0,0	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,1	-0,3
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,4	-0,4
Nordland	-0,2	-0,5	-0,4
Troms	-0,1	-0,2	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,6

Tabell 22: Årlig arbeidsplassvekst i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Rogaland	0,7	1,6	1,1
Akershus	0,3	0,6	0,6
Finnmark	0,0	-1,1	0,5
Hordaland	0,7	0,6	0,2
Oslo	-0,8	-0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,9	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	0,3	-0,5	0,0
Møre og Romsdal	-0,3	-0,2	0,0
Nordland	-0,6	-0,9	-0,1
Vest-Agder	1,0	0,8	-0,2
Troms	-0,3	-1,2	-0,2
Sogn og Fjordane	-1,0	-1,7	-0,2
Buskerud	0,2	0,2	-0,4
Aust-Agder	0,1	0,3	-0,5
Oppland	-0,2	-1,2	-0,7
Østfold	-0,7	-0,2	-0,8
Vestfold	-0,1	-0,1	-0,9
Hedmark	-0,4	-0,7	-1,0
Telemark	-0,5	-0,6	-1,2

6.3 Basisalternativet

I basisscenariet har vi tatt utgangspunkt i SSBs framskrivninger om innvandringen til Norge, og samtidig brukt tall for befolkningsvekst i de enkelte stedene uten flytting.

Utgangspunktet for scenariene vi skal presentere er at hvert enkelt område får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge, mens områdets bostedsattraktivitet de siste ti årene videreføres.

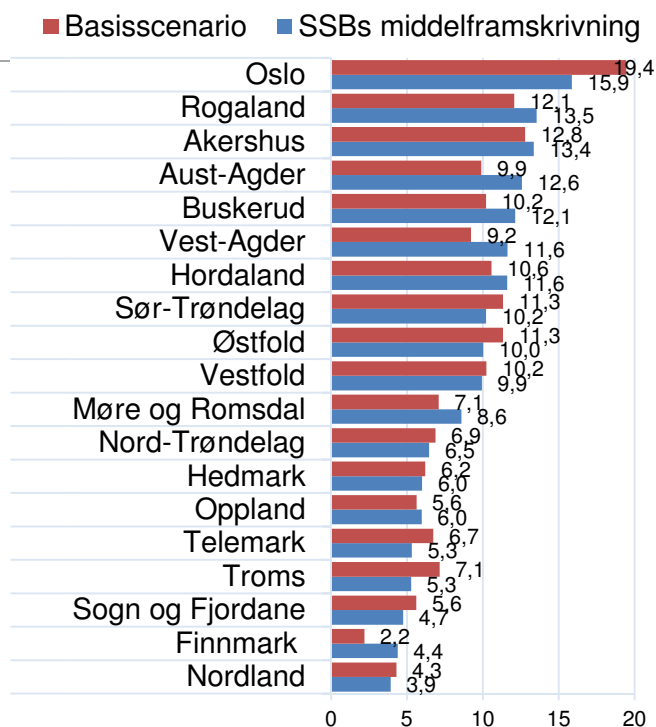
Forskjellen mellom vårt basisscenario og SSBs middelframskrivning vil da være at vi har dekomponert de historiske flyttemønstrene i én del som skyldes arbeidsplassvekst og én del som er forårsaket av bostedsattraktivitet. Vi har da ikke regnet med at flytting som skyldes forskjeller i arbeidsplassvekst vil fortsette.

I vårt basisscenario vil Sør-Trøndelag få en befolkningsvekst fram mot 2040 på 11,3 prosent, som er noe høyere enn SSBs middelframskrivning, som spår 10,2 prosent.

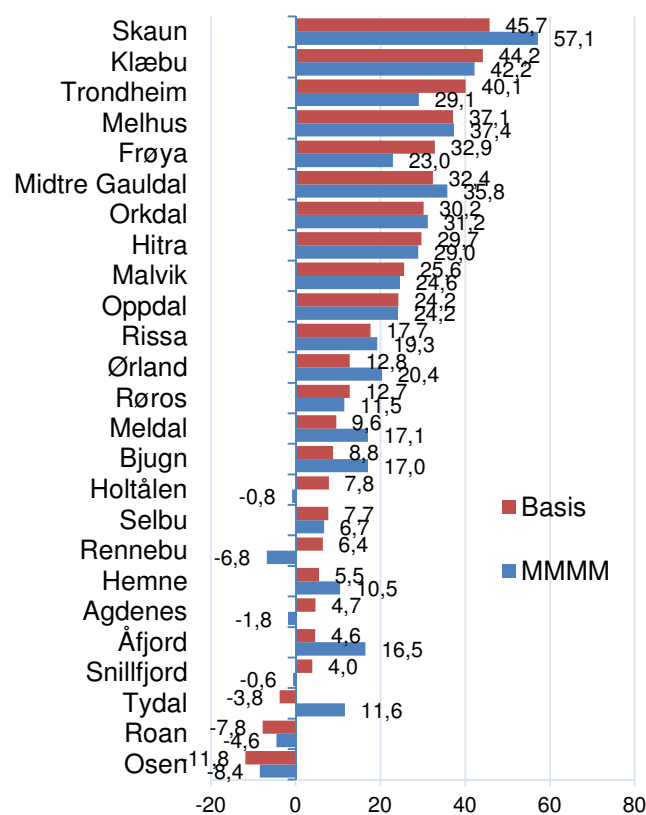
Forskjellen mellom SSBs middelframskrivning og vårt basisalternativ blir større for kommuner enn for fylkene. Figur 62 viser de to alternativene for kommunene i Sør-Trøndelag.

For enkelte kommuner er det ganske stor forskjell på SSBs middelframskrivning og vårt basisscenario.

Basisscenariet viser en høyere befolkningsvekst enn SSB for kommuner som Trondheim, Frøya og Rennebu. SSB er mer optimistiske for kommuner som Skaun, Tydal og Åfjord. For de fleste kommunene viser basisscenariet og SSBs middelframskrivninger (MMMM) ganske lik vekst i befolkningen fram mot 2040.

Figur 61: Befolkningsvekst i fylkene fra 2012 til 2040 i følge SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet med uendret attraktivitet.

Figur 62: Befolkningsvekst fra 2012 til 2040 etter SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet for kommunene i Sør-Trøndelag.

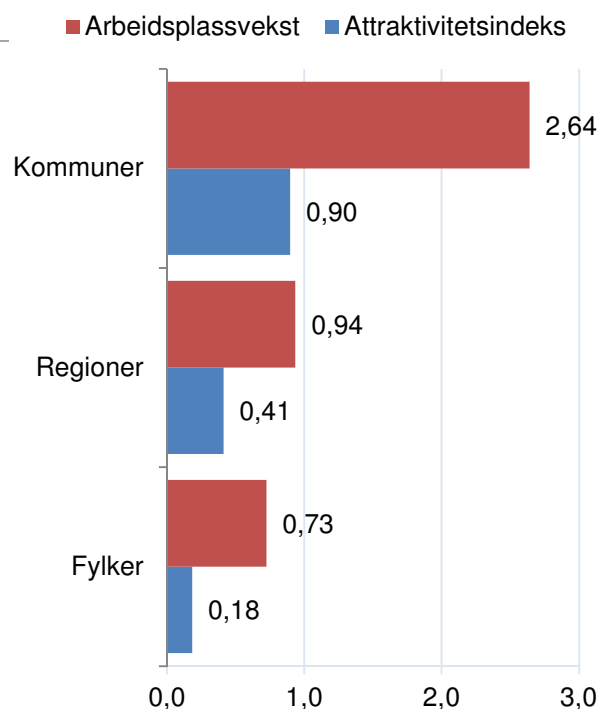
6.4 Scenarier

Vi har et basialternativ som framskriver den historiske bostedsattraktiviteten samtidig som den forutsetter at arbeidsplassveksten blir lik landsgjennomsnittet. Det neste vi ønsker å få fram, er hvilken utvikling en kommune, region eller fylke vil få dersom de lykkes med å få en god arbeidsplassvekst, om de lykkes med å øke bostedsattraktiviteten og om de lykkes på begge fronter.

Vi har valgt å lage seks ytterligere scenarier, med basisscenariet som utgangspunkt. Ett scenario som viser resultatet av bedre arbeidsplassutvikling, ett som viser resultatet av bedre bostedsattraktivitet og ett som viser resultatet av både bedre bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling samtidig. På samme måte har vi laget scenarier for resultat av lavere bostedsattraktivitet, arbeidsplassutvikling og både svak bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling.

For å lage disse scenariene må vi først definere hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk å kunne forvente, og hvor stor forbedring av bostedsattraktivitet som det er rimelig å kunne oppnå. Dette er gjort ved å se på variasjonene i arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet i perioden 2000 til 2011. Vi har delt alle fylker, regioner og kommuner i fire grupper, og deretter sett på hvor høy vekst den beste fjerdedelen har hatt. Figur 63 viser gjennomsnittet av den beste kvartilen av fylker, regioner og kommuner for arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet. Bostedsattraktivitet er her målt med attraktivitetsindeksen. I figuren kan vi se at variasjonene for kommuner er større enn for fylker, derfor blir også verdiene større.

Disse gjennomsnittsverdiene er deretter brukt i scenariene. Det betyr at en kommune, region eller fylke oppnår en årlig arbeidsplassvekst som er lik den gjennomsnittlige veksten som den beste fjerdedelen av fylker, regioner og kommuner har hatt den siste perioden. For fylker vil det bety at fylket oppnår den arbeidsplassvekst lik gjennomsnittet av de beste fire fylkene, for en kommune at arbeidsplassveksten blir lik gjennomsnittet av de beste 86 kommunene. Scenariene for bedret bostedsattraktivitet er gjort tilsvarende. Dermed er de positive scenariene innenfor et realistisk nivå.

Figur 63: Verdier for ekstra arbeidsplassvekst og forbedret bostedsattraktivitet i scenariene. Verdiene er basert på variasjoner i disse størrelsene fra 2000 til 2011, og er satt til gjennomsnittet av den beste kvartilen.

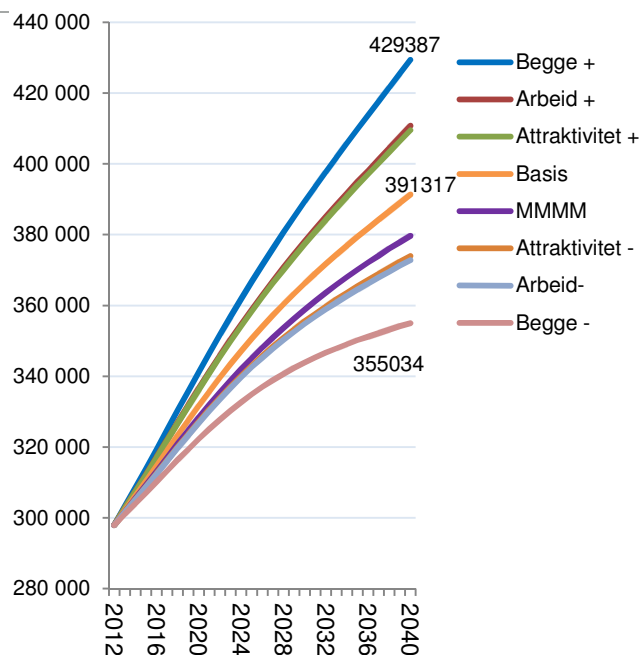
6.5 Scenarier for Sør-Trøndelag

De ulike scenariene er vist i figur 64. I basialternativet vil befolkningen i Sør-Trøndelag vokse til 391 317 innbyggere i 2040. Det er noe mer SSBs middelframskrivning, som ender på 379 714. Det kommer av at vi i vårt basialternativ legger inn en gjennomsnittlig arbeidsplassvekst for Sør-Trøndelag, mens SSB med sin metode indirekte antar at arbeidsplassveksten blir lavere.

Scenariene for utviklingen med henholdsvis høy arbeidsplassvekst og bedre attraktivitet er nesten identiske. Det kan tolkes slik at disse faktorene er omtrent like viktige.

Dersom Sør-Trøndelag lykkes på begge fronter, vil befolkningen bli på 429 387 innbyggere i 2040. Dersom Sør-Trøndelag gjør det dårlig på begge fronter, blir befolkningen på 355 034.

Scenariene viser at dersom Norge får en samlet befolkningsvekst som SSB framskriver i sitt middelalternativ, vil Sør-Trøndelag få en sterk befolkningsvekst selv om arbeidsplassveksten er svak og bostedsattraktiviteten svekkes.

Figur 64: Scenarier for befolkningsutviklingen i Sør-Trøndelag i perioden 2012-2040.

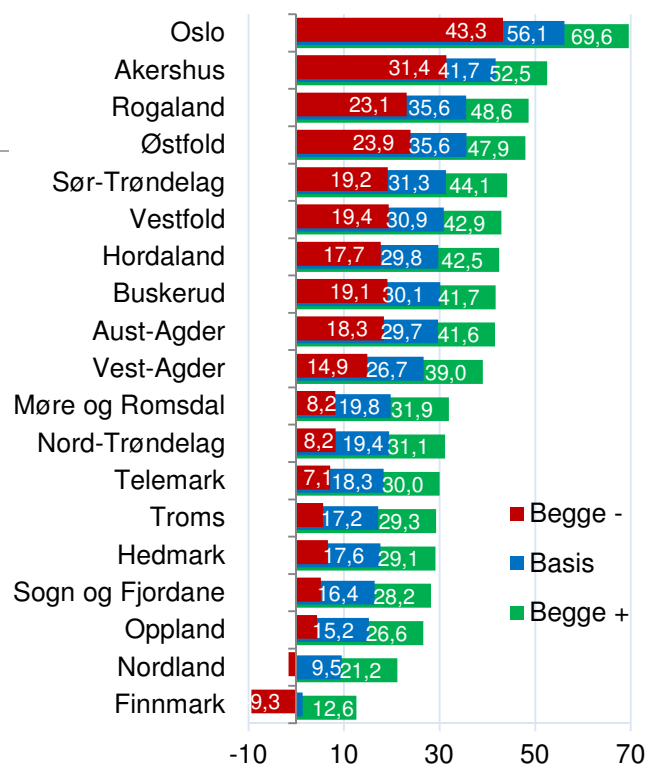
6.6 Scenarier for fylkene

I figur 65 ser vi hvilken vekst fylkene får i basialternativet, i det mest positive scenariet og i det mest negative.

Oslo og Akershus har de beste forutsetningene for vekst. De har en gunstig aldersfordeling i utgangspunktet, og en høy bostedsattraktivitet.

Bak Oslo og Akershus kommer et knippe på åtte fylker hvor basisscenariet viser mellom 26 og 36 prosent vekst fram til 2040. Av disse har Rogaland høyest potensial i det mest optimistiske alternativet. Rogaland har lite pendling ut og inn av fylket, og egen utvikling får dermed større effekt på befolkningsutviklingen enn fylkene som avhenger av arbeidsplassutviklingen i Akershus og Oslo.

Sør-Trøndelag har et potensial for en befolkningsvekst på 44,1 prosent fram mot 2040 i det mest optimistiske scenariet. Med svak næringsutvikling kombinert med lavere bostedsattraktivitet vil Sør-Trøndelag likevel vokse med 19,2 prosent, noe som vil plassere befolkningsveksten i Sør-Trøndelag bare litt under middels av fylkene.

Figur 65: Befolkningsvekst i fylkene fram til 2040 i de ulike scenariene.

6.7 Scenarier for regioner

Scenariene for regionene i Trøndelag er vist i tabellen under. Her har vi vist veksten fra 2012 til 2040 i prosent.

Tabell 23: Prosentvis vekst fra 2012 til 2040 for regionene i Trøndelag med de ulike framskrivningene og scenariene. "Ingen flytt" er SSBs framskrivning basert på ingen flytting, MMMM er SSBs midlframskrivning. De resterende er våre scenarier for endring i arbeidsplassvekst og attraktivitet. Regionene er rangert etter veksten i alternativet «begge +» som viser potensialet.

Rang	Region	Ingen flytt	MMMM	Basis	Arb +	Att +	Begge +	Arb -	Att -	Begge -
7	Trondheimsregionen	10,2	30,4	37,0	48,7	51,8	64,2	25,5	23,7	12,5
9	Stjørdalsregionen	7,7	39,1	38,4	47,4	53,1	62,7	29,4	25,1	16,6
11	Hitra/Frøya	1,3	26,0	34,1	45,8	48,6	61,0	22,7	21,0	10,0
30	Oppdal/Rennebu	0,1	15,6	23,7	33,9	37,5	48,4	13,6	11,2	1,5
43	Innherred	5,4	13,1	18,8	29,4	32,4	43,6	8,5	6,6	-3,3
45	Orkdalregionen	1,7	20,9	18,7	28,1	32,3	42,3	9,4	6,6	-2,3
53	Fosen	-0,4	13,5	14,9	24,6	28,2	38,5	5,4	3,0	-6,2
56	Midtre Namdal	5,5	16,9	13,6	23,8	26,9	37,6	3,6	1,7	-7,9
63	Rørosregionen	-3,4	8,6	11,1	21,0	24,2	34,7	1,5	-0,6	-9,9
68	Kystgruppen	3,1	17,2	9,0	19,2	21,9	32,7	-0,9	-2,6	-12,2
80	Indre Namdal	-1,9	1,5	2,5	11,3	15,0	24,3	-6,1	-8,7	-16,9

Med denne modellen er det Trondheimsregionen, fulgt av Stjørdalsregionen som har høyest vekst i scenariet med både høy arbeidsplassvekst og forbedring i attraktivitet.

Fosen og Rørosregionen har nedgang i alternativet ingen flytting. Det viser at befolkningssammensetningen og fruktbarheten er slik at det blir nedgang i befolkningen uten innflytting. Trondheimsregionen vil få en vekst på 10,5 prosent selv uten noen innflytting, og har dermed den mest gunstige aldersfordelingen i utgangspunktet.

Alle regionene i Trøndelag er forventet å få vekst i SSBs midlframskrivning og i vårt basisalternativ. Basisalternativet er mindre optimistisk enn SSBs midlframskrivning for Orkdalregionen. Basisscenariet er imidlertid mer optimistisk for veksten i de andre regionene i Sør-Trøndelag.

I alternativet med både svak arbeidsplassvekst og svakere bostedsattraktivitet, vil Trondheimsregionen, Hitra/Frøya og Oppdal/Rennebu likevel få befolkningsvekst, mens Fosen og Rørosregionen vil få nedgang. Rørosregionen vil også få nedgang hvis enten arbeidsplassveksten blir lav, eller bostedsattraktiviteten synker.

6.8 Scenarier for kommuner

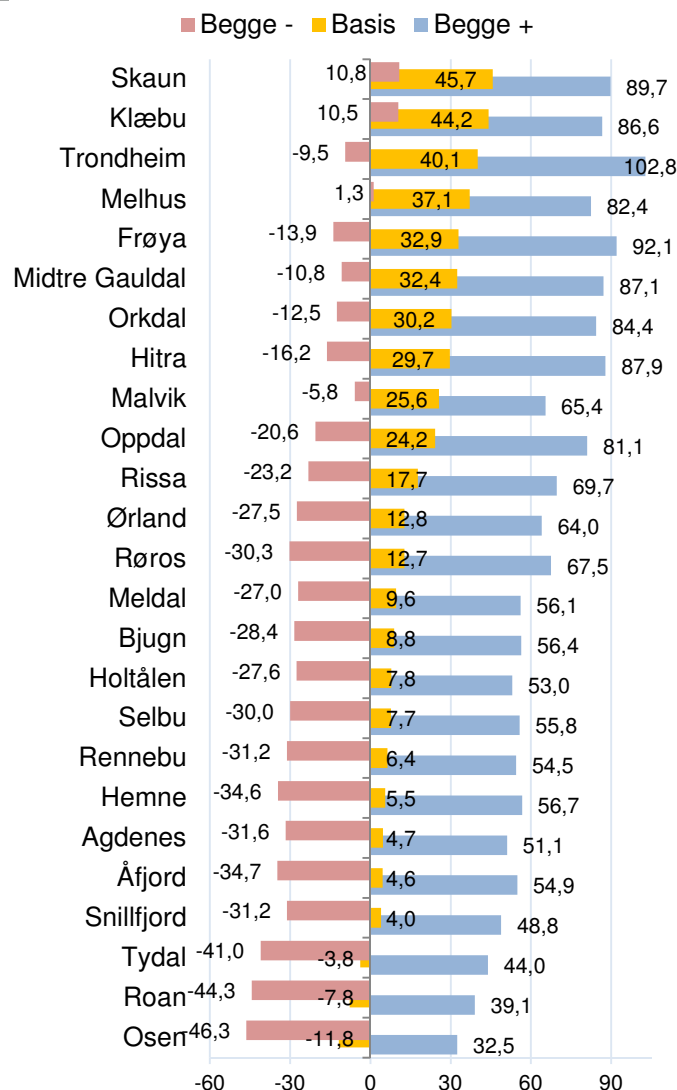
Scenariene for kommunene viser større sprik mellom det beste og det dårligste scenariet. Det kommer av at det er større variasjoner mellom kommunene når det gjelder både arbeidsplassvekst og attraktivitetsendringer enn for regioner og fylker.

Det er tre kommuner i Sør-Trøndelag som vil få vekst selv i det dårligste scenariet. Skaun får vekst på 10,8 prosent selv om både arbeidsplassveksten er svak og bostedsattraktiviteten svekkes. Klæbu og Melhus vil også få befolkningsvekst i det dårligste scenariet. Dette er pendlingskommuner hvor veksten i egne arbeidsplasser ikke betyr så mye, fordi de fleste pendler ut av kommunene. Dermed har de ikke så stor «downside».

Trondheim har høyest vekst i det mest optimistiske scenariet. I Trondheim arbeider en høy andel av de sysselsatte i egen kommune, og dermed øker betydningen av arbeidsplassveksten.

Et interessant poeng er at kommuner som Osen, Roan og Tydal, som har befolkningsnedgang i basisscenariet, vil kunne komme blant de beste vekstkommunene i fylket dersom de greier å skape høy arbeidsplassvekst og samtidig forbedre bostedsattraktiviteten. De verdiene som er lagt inn i scenariene for arbeidsplassvekst og forbedring av bostedsattraktivitet er basert på utviklingen de siste ti årene, og er innenfor det som er mulig. Det er dermed mulig for en kommune å få en framtidig befolkningsvekst som ligger høyt over middelframskrivningene.

Det er naturligvis også mulig å få en mye svakere befolkningsvekst dersom både arbeidsplassveksten og bostedsattraktiviteten svikter. De fleste av kommunene i Sør-Trøndelag vil få nedgang dersom arbeidsplassveksten blir svak og bostedsattraktiviteten dårligere.

Figur 66: Scenarier for kommunene i Sør-Trøndelag, prosentvis vekst fra 2012 til 2040.

-
- ⁱ Progressivt gjennomsnitt er gjennomsnitt for de siste ti årene, men med større vekt på de siste årene.
- ⁱⁱ Informasjonen om modellen er hentet fra SSBs hjemmesider om befolkningsframskrivinger og SSBs publisasjon Økonomiske analyser 4/2011.
- ⁱⁱⁱ Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon for et område blir målt som summen av andelen av sysselsatte som pendler ut av området og andelen av arbeidsplassene som det pendles inn til fra andre områder.
- ^{iv} Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region er gjennomsnittet av de enkelte kommunenes andel av sysselsettingen som pendler til en annen kommune i samme region.
- ^v For å sette sammen fire indikatorer for regional sårbarhet, er alle verdiene først skalert slik at laveste verdi=0 og høyeste verdi=100. Deretter er sårbarheten målt som gjennomsnittet av disse fire verdiene. Fire kommuner er egne regioner, for disse er verdien for intern arbeidsmarkedsintegrasjon med.
- ^{vi} Arbeidsmarkedsintegrasjon måles som antall som pendler inn som andel av antall arbeidsplasser i kommunen, pluss antall som pendler ut som andel av samlet sysselsetting med bosted i kommunen
- ^{vii} Indeksen er konstruert slik: Først er hjørnesteinsfaktoren (andel av sysselsetting i det største foretaket) og bransjespesialiseringen (andel av sysselsetting i den største bransjen) omregnet slik at høyeste verdi = 100 og laveste verdi = 0. Så har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittet av disse to målene som vi har kalt bransjehjørneindeks og regnet ut sårbarhetsindeksen etter følgende formel: $\text{Bransjehjørneindeks} * (100 - (\text{Integrasjon}/2))/100$. Det siste leddet reduserer sårbarhetsindeksen etter pendlingsandelen. Dersom en kommune ikke har verken inn- eller utpendling vil sårbarhetsindeksen ikke bli redusert, men være lik bransjehjørneindeksen. En kommune hvor alle sysselsatte pendler ut av kommunen vil få en sårbarhetsindeks på 0.
- ^{viii} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.